

การควบคุมผู้ต้องโทษปรับด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์
แทนการกักขังแทนค่าปรับ

นางสาวจวีร์วรรณ มานะการ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2557

**Monitoring of Convict inflicted by Punishment of Fine by Electronic Tagging
instead of Punishment of Confinement in lieu of Fine**

Miss Jurewan Manakarn

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Laws in Criminal Law and Criminal Justice

School of Law

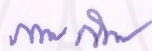
Sukhothai Thammathirat Open University

2014

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การควบคุมผู้ต้องโทษปรับด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์
แทนการกักขังแทนค่าปรับ
ชื่อและนามสกุล นางสาวจวีร์วรรณ มานะการ
วิชาเอก กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม
สาขาวิชา นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ภาณินี กิจพ่อคำ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2558

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

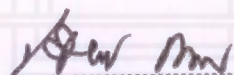
..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ภาณินี กิจพ่อคำ)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิริพันธ์ พลรบ)

.....
(อาจารย์เชียรชัย ณ นคร)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชานิติศาสตร์

สุโขทัยธรรมมาธิราช

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การควบคุมผู้ต้องโทษปรับด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แทนการกักขังแทนค่าปรับ
ผู้ศึกษา นางสาวจิวรรณ มานะการ รหัสนักศึกษา 2544002278 **ปริญญา** นิติศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ภานิณี กิจพ้อคำ **ปีการศึกษา** 2557

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง การควบคุมผู้ต้องโทษปรับด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แทนการกักขังแทนค่าปรับ มีวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ในการลงโทษแก่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดที่กระทำความผิดเล็กน้อย ไม่ร้ายแรง หรือลหุโทษ เมื่อผู้ต้องโทษปรับชำระค่าปรับครบถ้วนตามจำนวนที่ศาลกำหนด ก็ถือว่าผู้ต้องโทษได้รับโทษเสร็จสิ้นแล้ว แต่บางกรณีผู้ต้องโทษปรับไม่สามารถชำระค่าปรับได้ ซึ่งกฎหมายอาญากำหนดว่า “กรณีผู้ต้องโทษปรับไม่สามารถชำระค่าปรับ ภายใน 30 วันนับแต่วันที่คำพิพากษาผู้ต้องโทษปรับ จะต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ หรือถูกกักขังแทนค่าปรับ แต่ถ้าศาลเห็นเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ต้องโทษปรับต้องจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลจะตั้งเรียกประกันหรือจะส่งกักขังแทนค่าปรับไปพลางก่อน” แต่ทางปฏิบัติในปัจจุบันเมื่อผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับ ศาลมักจะใช้วิธีการกักขังแทนค่าปรับทันที เนื่องจากสะดวกรวดเร็วและไม่เป็นภาระต่อศาล กรณีดังกล่าวส่งผลให้ผู้ต้องโทษปรับที่ไม่มีเงินในการชำระค่าปรับถูกกักขังเป็นจำนวนสูงขึ้น ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะมีการมาตรการลงโทษปรับ โดยให้ผู้กระทำความผิดทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณะประโยชน์แทนค่าปรับได้ แต่ก็ยังเป็นเพียงมาตรการหนึ่งเพื่อหลีกเลี่ยงการกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งผู้ต้องโทษปรับที่จะได้รับอนุญาตให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณะประโยชน์แทนค่าปรับก็ต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ซึ่งกฎหมายอาญากำหนด คือต้องเป็นผู้ต้องโทษปรับที่ศาลลงโทษปรับไม่เกิน 80,000 บาท หากไม่เข้าเงื่อนไขดังกล่าวก็ต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งมาตรการกักขังแทนค่าปรับเป็นการลงโทษโดยบังคับเอาแก่เสรีภาพของผู้กระทำความผิด อันไม่ตรงกับเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับ และการกักขังแทนค่าปรับผู้กระทำความผิดร้ายแรงต้องอยู่ร่วมปะปนกันกับผู้กระทำความผิดเล็กน้อย ส่งผลให้เกิดการถ่ายทอดพฤติกรรมของอาชญากร อีกทั้งสถานที่กักขังแทนค่าปรับก็ไม่สามารถกักขังในที่อยู่อาศัยของผู้ต้องกักขัง ที่อยู่อาศัยของผู้อื่นที่ยินยอมรับผู้นั้น ไว้หรือสถานที่อื่นที่อาจกักขังได้เพื่อให้เหมาะสมกับประเภทหรือสภาพของผู้ถูกกักขัง รัฐจึงต้องรับภาระเรื่องงบประมาณเพื่อจัดให้สถานที่กักขัง จัดหางบประมาณเพื่อสร้างสถานที่เพิ่มขึ้นซึ่งทำให้ต้องสูญเสียงบประมาณของรัฐ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการค้นคว้าจากกฎหมายและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ตำราหนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย รวมถึงข้อมูลทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำมาประกอบการศึกษา

จากการศึกษาพบว่าในต่างประเทศมีการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ เช่น กำไลข้อมือ ข้อเท้า มาใช้ควบคุมผู้ต้องโทษปรับแทนการกักขังแทนค่าปรับ โดยผู้ต้องโทษปรับไม่ต้องอยู่ในสถานที่กักขังมีโอกาสใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัว เรือนหนังสือ และสามารถประกอบอาชีพได้ตาม ปกติทำให้ผู้ต้องโทษปรับมีรายได้มาชำระค่าปรับ ซึ่งตรงตามเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับ ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าประเทศไทยควรมีการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ควบคุมผู้ต้องโทษปรับ แทนการกักขังแทนค่าปรับ เพื่อเป็นอีกมาตรการแทนการกักขังแทนค่าปรับของไทยต่อไป

คำสำคัญ ค่าปรับ กักขังแทนค่าปรับ เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์

Independent Study title: Monitoring of Convict inflicted by Punishment of Fine by Electronic Tagging instead of Punishment of Confinement in lieu of Fine

Author: Miss Jureewan Manakarn; **ID:** 2544002278; **Degree:** Master of Laws;

Independent Study advisor: Phaninee Kijphokar, Associate Professor; **Academic year:** 2014

Abstract

The Independent Study is titled Monitoring of Convict inflicted by Punishment of Fine by Electronic Tagging instead of Punishment of Confinement in lieu of Fine. The objective or purpose of Monitoring of Convict inflicted by Punishment of Fine by Electronic Tagging is to inflict punishment upon the property of an offender who has committed a minor offense, misdemeanor or petty offense. When the convict inflicted with the punishment of fine has completely paid a fine as ordered by the Court, it is deemed that the convict has already been inflicted with punishment. In some case whereby the convict who was inflicted with the punishment of fine cannot pay a fine, Section 20 of Criminal Code prescribed that “If any person inflicted with the punishment of fine fails to pay the fine within thirty days as from the day on which the Court has passed judgment, the property of such person shall be seized to pay for the fine, or else such person shall be confined in lieu of fine. But, if the Court has reasonable cause to suspect that such person is likely to evade the payment of the fine, the Court may order such person to find security, or may order such person to be confined in lieu of fine in the near time”. However and in practice, when the convict inflicted with the punishment of fine cannot pay a fine, the Court tends to immediately inflict punishment of confinement in lieu of fine as such action is convenient, fast and not burdensome for the Court. Such practice by the Court has resulted in an increase in the number of confinement of convicts inflicted with the punishment of fine who do not have the money to pay the fine. Although there is a current punishment measure whereby the offender is mandatorily required to provide service for society and public, such measure is prescribed to avoid punishment of confinement in lieu of fine. Convict inflicted with punishment of fine, who had been permitted to provide society and public service, is subject to certain rule prescribed by the criminal law. That is, the convict shall only be punished by fine not exceeding Baht 80,000. If the punishment is not within such rule, the convict will then be subject to punishment of confinement in lieu of fine. Since punishment of confinement in lieu of fine measure is imposed upon the freedom of the offenders, such measure does not then align with the purpose of punishment of fine. When there is a punishment of confinement in lieu of fine, serious offenders stay among together with petty offenders. Such mutual stay has resulted in an undesirable transfer of criminal behaviors among the offenders. Furthermore, the place for punishment of confinement cannot be imposed at the offender’s own dwelling place or in the dwelling place of another person who consents to accept offender, or in any other place where offender may be confined so as to be suitable to his kind or condition. The State then has a budgetary burden in acquiring confinement place by building additional confinement places resulting in losses of State budget.

This research is a qualitative research by basing on the relevant laws and documents, text books, articles, dissertations, research reports as well as on line information.

After the studies, it was found that some overseas countries have used electronic tagging such as electronic bracelets and anklets to monitor convicts inflicted with punishment of confinement in lieu of fine. Such monitoring by electronic tagging has allowed the convict inflicted with punishment of fine to continue to have opportunity to live with the family, study and work on a normal basis. Having led a normal live has allowed the convict inflicted with punishment of fine to earn an income to settle the fine. The ability to pay the fine meets the purpose of punishment of fine. It is then recommended that Thailand should introduce electronic tagging for monitoring convict inflicted with punishment of fine to replace punishment of confinement in lieu of fine in the future.

Keywords: Punishment of Fine , Confinement in lieu of Fine , Electronic Tagging

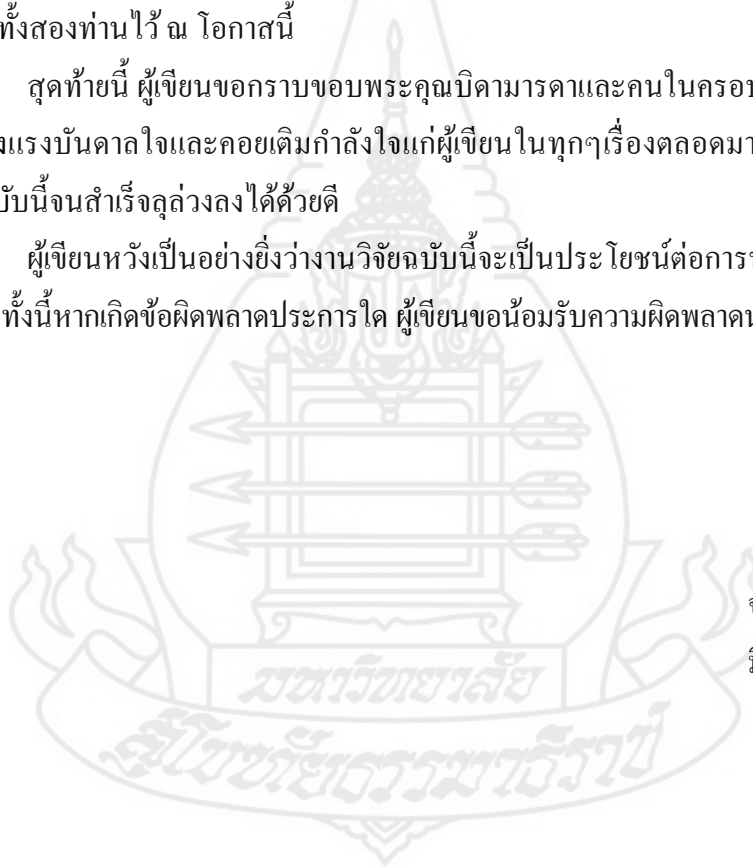
กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง การควบคุมผู้ต้องโทษปรับด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แทนการกักขัง แทนค่าปรับ ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดี เนื่องจากการประสิทธิประสาทวิชาความรู้ การให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทางและให้ความเมตตาแก่ผู้เขียนตลอดระยะเวลาการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ท่านรองศาสตราจารย์ภาณี กิจพ้อคำ อาจารย์ที่ปรึกษาที่สละเวลาอันมีค่าให้คำปรึกษา แนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องให้งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี นอกจากนี้ต้องขอกราบขอบพระคุณท่าน อาจารย์สิริพันธ์ พลรบ ที่ได้กรุณาเป็นประธานกรรมการสอบค้นคว้าอิสระและให้คำแนะนำชี้แนะแนวทางอันทำงานวิจัยเล่มนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของทั้งสองท่านไว้ ณ โอกาสนี้

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดามารดาและคนในครอบครัวซึ่งเป็นที่รักและเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจและคอยเติมกำลังใจแก่ผู้เขียนในทุกๆ เรื่องตลอดมา โดยเฉพาะการเขียนงานวิจัยฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดี

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากฎหมายต่อไปในอนาคต ทั้งนี้หากเกิดข้อผิดพลาดประการใด ผู้เขียนขออ้อมรับความผิดพลาดนั้นไว้แต่เพียงผู้เดียว

จุรีวรรณ มานะการ
มีนาคม 2558

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและสภาพปัญหา.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
3. ขอบเขตของการศึกษา.....	3
4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
5. ระเบียบวิธีวิจัย.....	4
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีการลงโทษปรับ และการบังคับโทษปรับในประเทศไทย.....	5
1. วิวัฒนาการของการลงโทษทางอาญา.....	5
2. ทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษผู้กระทำความผิดอาญา.....	7
3. ทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษปรับทางอาญา.....	13
3.1 วิวัฒนาการของโทษปรับ.....	13
3.2 ลักษณะของโทษปรับ.....	17
3.3 วัตถุประสงค์ของโทษปรับ.....	19
3.4 หลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าปรับ.....	20
3.5 ข้อดีและข้อเสียของโทษปรับ.....	22
4. การบังคับโทษปรับในประเทศไทย.....	24
4.1 การเปรียบเทียบปรับโดยเจ้าพนักงาน.....	25
4.2 การกำหนดโทษปรับโดยศาลไทย.....	27
5. การใช้มาตรการอื่นมาเสริมแทนการปรับของประเทศไทย.....	32
5.1 การยึดทรัพย์สินมาใช้แทนค่าปรับ.....	32
5.2 การกักขังแทนค่าปรับ.....	33
5.3 การทำงานบริการสังคมและการทำงานสาธารณะประโยชน์.....	34

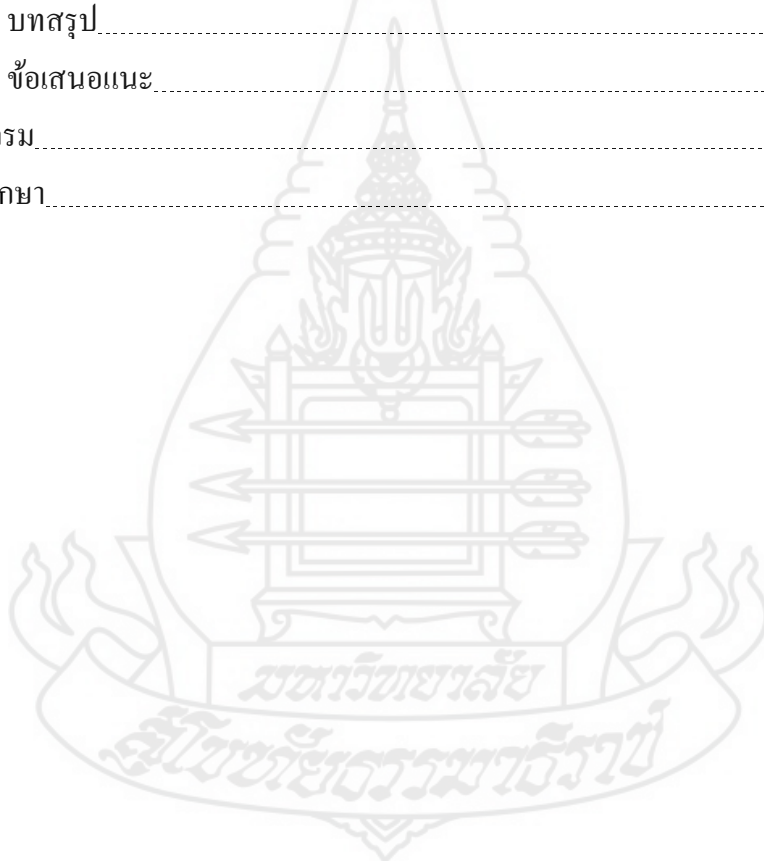
สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 มาตรการกักขังแทนค่าปรับของประเทศไทยและการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ใน การกักขังแทนค่าปรับ.....	36
1. มาตรการกักขังแทนค่าปรับ.....	36
1.1 แนวคิดและความจำเป็นในการกักขังแทนค่าปรับ	36
1.2 ขั้นตอนและกระบวนการในการกักขังแทนค่าปรับ.....	38
1.2.1 หลักเกณฑ์การกักขังแทนค่าปรับ.....	38
1.2.2 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับ.....	40
1.2.3 สถิติข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องราชทัณฑ์.....	41
1.2.4 สถานที่กักขังแทนค่าปรับ.....	41
1.3 ความเหมาะสมในการกักขังแทนค่าปรับ	44
1.4 ปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับ.....	47
2. การควบคุมผู้ต้องโทษด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์.....	50
2.1 หลักการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์.....	50
2.2 ความหมายของการควบคุมผู้กระทำความผิดโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์	51
2.3 การใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในกระบวนการยุติธรรม.....	54
2.4 วัตถุประสงค์ของการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์	55
2.5 ระบบเทคโนโลยีของเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์	55
2.6 ข้อดีและข้อเสียของการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์.....	56
2.7 ระดับความเหมาะสม (Degree of Fit) เพื่อลงโทษผู้ต้องโทษ.....	58
2.8 มาตรการบังคับโทษปรับของประเทศอังกฤษ.....	60
2.9 การนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการควบคุมผู้กระทำความผิดของ ประเทศอังกฤษ.....	66
2.10 การควบคุมผู้กระทำความผิดด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์กรณีในประเทศไทย.....	70
บทที่ 4 วิเคราะห์ปัญหาโทษปรับและการกักขังแทนค่าปรับและการนำการควบคุมผู้ต้องโทษ ด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้แทนการกักขังแทนค่าปรับในประเทศไทย.....	75
1. การบังคับใช้โทษปรับในประเทศไทย.....	76
2. ปัญหาการบังคับโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญา.....	79

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3. ปัญหาของการใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับ.....	80
4. การนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้แทนการกักขังแทนค่าปรับ.....	82
5. การควบคุมผู้กระทำผิดด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยในปัจจุบัน.....	85
6. หลักเกณฑ์การนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ควบคุมผู้ต้องโทษ ปรับแทนการกักขังแทนค่าปรับ.....	86
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	88
1. บทสรุป.....	88
2. ข้อเสนอแนะ.....	90
บรรณานุกรม.....	92
ประวัติผู้ศึกษา.....	95

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ.....	41
ตารางที่ 3.2 การลงโทษจำคุกแทนค่าปรับ.....	61
ตารางที่ 3.3 จำนวนโทษปรับและระยะเวลาชั้นสูงในการกักขังแทนค่าปรับ.....	66
ตารางที่ 3.4 จำนวนวันที่ศาลจะสั่งให้ทำงาน.....	70
ตารางที่ 3.5 เกณฑ์สั่งห้ามออกนอกสถานที่แทนการชำระค่าปรับ.....	70

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 3.1 รูปอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์	52
ภาพที่ 3.2 รูปการสวมใส่เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ที่ข้อเท้าของผู้ต้องโทษปรับ	52
ภาพที่ 3.3 รูปตัวรับสัญญาณ (Transmitter) ซึ่งติดตั้งไว้ในที่อยู่อาศัยของผู้ต้องโทษปรับ	53
ภาพที่ 3.4 รูปศูนย์ควบคุมระบบเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์	53
ภาพที่ 3.5 รูปเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ศูนย์ควบคุมระบบเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์	54

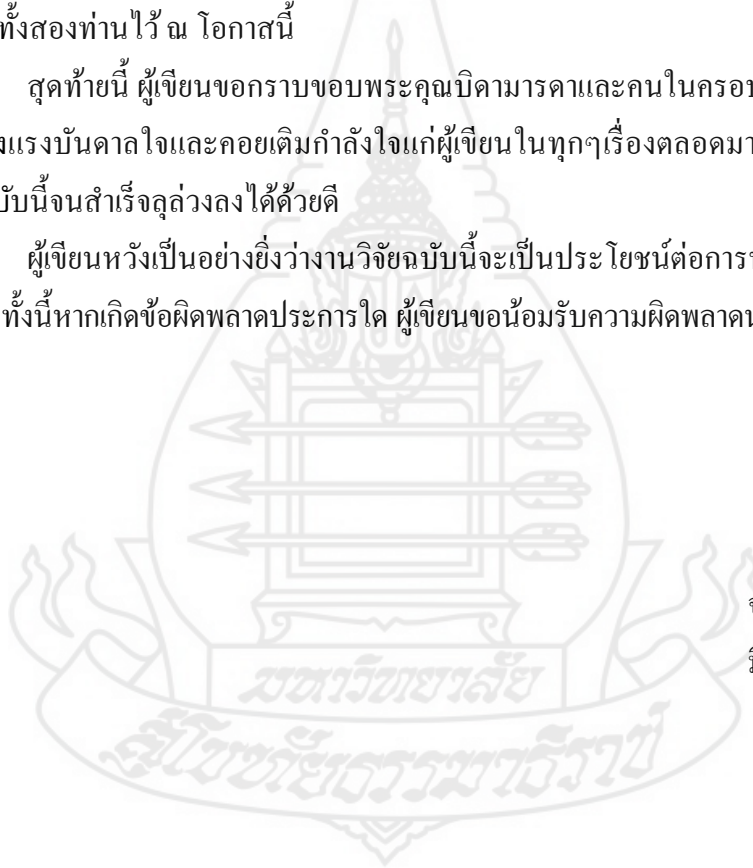
กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง การควบคุมผู้ต้องโทษปรับด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แทนการกักขัง แทนค่าปรับ ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดี เนื่องจากการประสิทธิประสาทวิชาความรู้ การให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทางและให้ความเมตตาแก่ผู้เขียนตลอดระยะเวลาการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ท่านรองศาสตราจารย์ภานิณี กิจพ้อคำ อาจารย์ที่ปรึกษาที่สละเวลาอันมีค่าให้คำปรึกษา แนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องให้งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี นอกจากนี้ต้องขอกราบขอบพระคุณท่าน อาจารย์สิริพันธ์ พลรบ ที่ได้กรุณาเป็นประธานกรรมการสอบค้นคว้าอิสระและให้คำแนะนำชี้แนะแนวทางอันทำงานวิจัยเล่มนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของทั้งสองท่านไว้ ณ โอกาสนี้

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดามารดาและคนในครอบครัวซึ่งเป็นที่รักและเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจและคอยเติมกำลังใจแก่ผู้เขียนในทุกๆเรื่องตลอดมา โดยเฉพาะการเขียนงานวิจัยฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดี

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากฎหมายต่อไปในอนาคต ทั้งนี้หากเกิดข้อผิดพลาดประการใด ผู้เขียนขออ้อมรับความผิดพลาดนั้นไว้แต่เพียงผู้เดียว

จุรีวรรณ มานะการ
มีนาคม 2558

สารบัญ

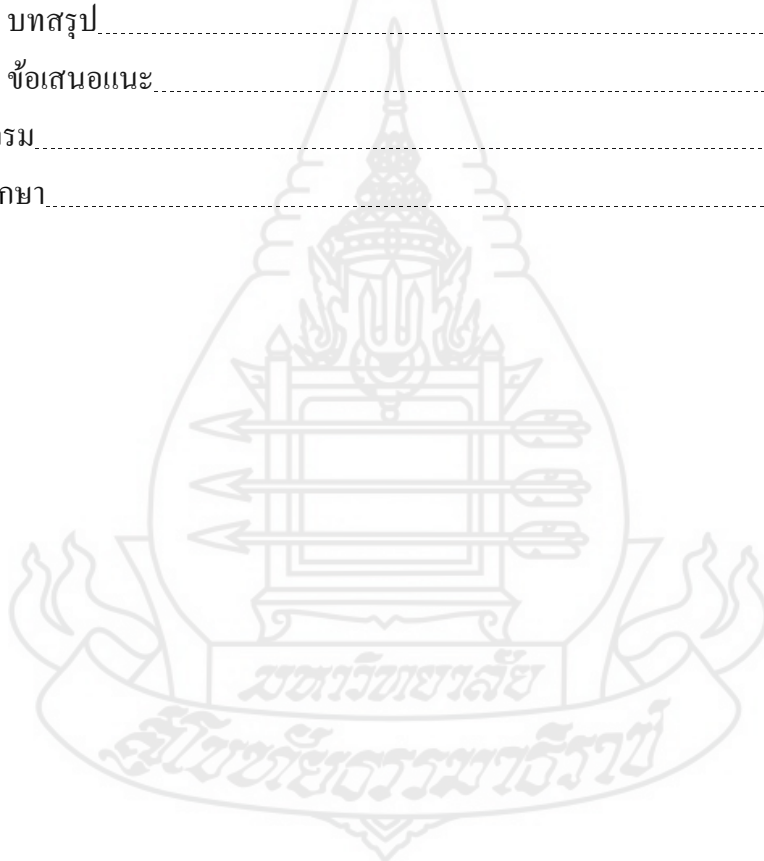
	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและสภาพปัญหา.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
3. ขอบเขตของการศึกษา.....	3
4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
5. ระเบียบวิธีวิจัย.....	4
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีการลงโทษปรับ และการบังคับโทษปรับในประเทศไทย.....	5
1. วิวัฒนาการของการลงโทษทางอาญา.....	5
2. ทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษผู้กระทำความผิดอาญา.....	7
3. ทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษปรับทางอาญา.....	13
3.1 วิวัฒนาการของโทษปรับ.....	13
3.2 ลักษณะของโทษปรับ.....	17
3.3 วัตถุประสงค์ของโทษปรับ.....	19
3.4 หลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าปรับ.....	20
3.5 ข้อดีและข้อเสียของโทษปรับ.....	22
4. การบังคับโทษปรับในประเทศไทย.....	24
4.1 การเปรียบเทียบปรับโดยเจ้าพนักงาน.....	25
4.2 การกำหนดโทษปรับโดยศาลไทย.....	27
5. การใช้มาตรการอื่นมาเสริมแทนการปรับของประเทศไทย.....	32
5.1 การยึดทรัพย์สินมาใช้แทนค่าปรับ.....	32
5.2 การกักขังแทนค่าปรับ.....	33
5.3 การทำงานบริการสังคมและการทำงานสาธารณะประโยชน์.....	34

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 มาตรการกักขังแทนค่าปรับของประเทศไทยและการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ใน การกักขังแทนค่าปรับ.....	36
1. มาตรการกักขังแทนค่าปรับ.....	36
1.1 แนวคิดและความจำเป็นในการกักขังแทนค่าปรับ	36
1.2 ขั้นตอนและกระบวนการในการกักขังแทนค่าปรับ.....	38
1.2.1 หลักเกณฑ์การกักขังแทนค่าปรับ.....	38
1.2.2 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับ.....	40
1.2.3 สถิติข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องราชทัณฑ์.....	41
1.2.4 สถานที่กักขังแทนค่าปรับ.....	41
1.3 ความเหมาะสมในการกักขังแทนค่าปรับ	44
1.4 ปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับ.....	47
2. การควบคุมผู้ต้องโทษด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์.....	50
2.1 หลักการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์.....	50
2.2 ความหมายของการควบคุมผู้กระทำความผิดโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์	51
2.3 การใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในกระบวนการยุติธรรม.....	54
2.4 วัตถุประสงค์ของการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์	55
2.5 ระบบเทคโนโลยีของเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์	55
2.6 ข้อดีและข้อเสียของการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์.....	56
2.7 ระดับความเหมาะสม (Degree of Fit) เพื่อลงโทษผู้ต้องโทษ.....	58
2.8 มาตรการบังคับโทษปรับของประเทศอังกฤษ.....	60
2.9 การนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการควบคุมผู้กระทำความผิดของ ประเทศอังกฤษ.....	66
2.10 การควบคุมผู้กระทำความผิดด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์กรณีในประเทศไทย.....	70
บทที่ 4 วิเคราะห์ปัญหาโทษปรับและการกักขังแทนค่าปรับและการนำการควบคุมผู้ต้องโทษ ด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้แทนการกักขังแทนค่าปรับในประเทศไทย.....	75
1. การบังคับใช้โทษปรับในประเทศไทย.....	76
2. ปัญหาการบังคับโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญา.....	79

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3. ปัญหาของการใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับ.....	80
4. การนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้แทนการกักขังแทนค่าปรับ.....	82
5. การควบคุมผู้กระทำผิดด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยในปัจจุบัน.....	85
6. หลักเกณฑ์การนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ควบคุมผู้ต้องโทษ ปรับแทนการกักขังแทนค่าปรับ.....	86
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	88
1. บทสรุป.....	88
2. ข้อเสนอแนะ.....	90
บรรณานุกรม.....	92
ประวัติผู้ศึกษา.....	95

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ.....	41
ตารางที่ 3.2 การลงโทษจำคุกแทนค่าปรับ.....	61
ตารางที่ 3.3 จำนวนโทษปรับและระยะเวลาขึ้นสูงในการกักขังแทนค่าปรับ.....	66
ตารางที่ 3.4 จำนวนวันที่ศาลจะสั่งให้ทำงาน.....	70
ตารางที่ 3.5 เกณฑ์สั่งห้ามออกนอกสถานที่แทนการชำระค่าปรับ.....	70

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 3.1 รูปอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์	52
ภาพที่ 3.2 รูปการสวมใส่เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ที่ข้อเท้าของผู้ต้องโทษปรับ	52
ภาพที่ 3.3 รูปตัวรับสัญญาณ (Transmitter) ซึ่งติดตั้งไว้ในที่อยู่อาศัยของผู้ต้องโทษปรับ	53
ภาพที่ 3.4 รูปศูนย์ควบคุมระบบเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์	53
ภาพที่ 3.5 รูปเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ศูนย์ควบคุมระบบเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์	54

สารบัญ

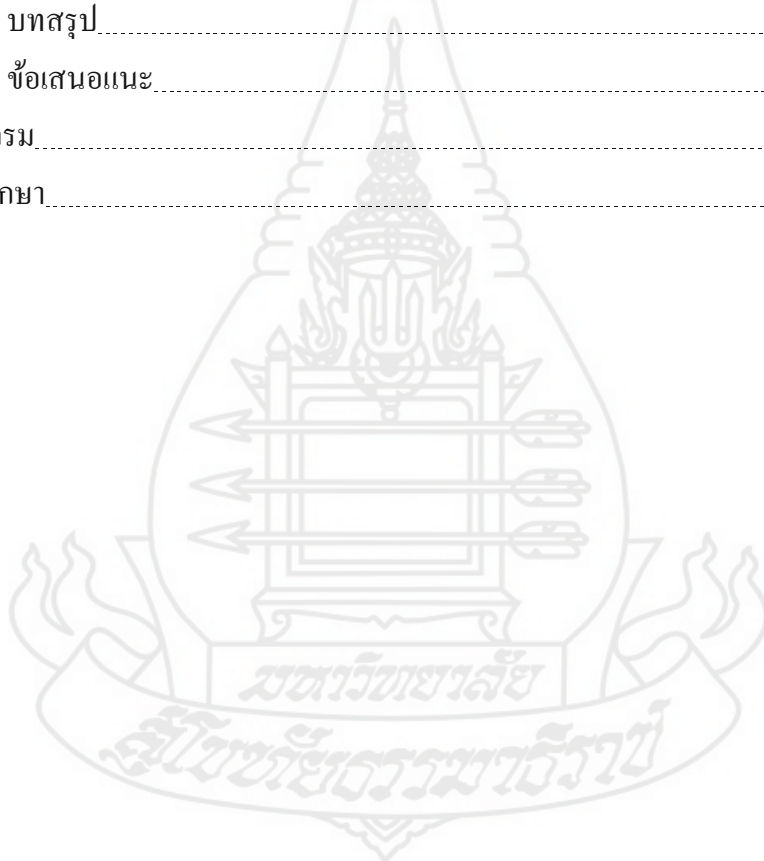
	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและสภาพปัญหา.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
3. ขอบเขตของการศึกษา.....	3
4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
5. ระเบียบวิธีวิจัย.....	4
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีการลงโทษปรับ และการบังคับโทษปรับในประเทศไทย.....	5
1. วิวัฒนาการของการลงโทษทางอาญา.....	5
2. ทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษผู้กระทำความผิดอาญา.....	7
3. ทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษปรับทางอาญา.....	13
3.1 วิวัฒนาการของโทษปรับ.....	13
3.2 ลักษณะของโทษปรับ.....	17
3.3 วัตถุประสงค์ของโทษปรับ.....	19
3.4 หลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าปรับ.....	20
3.5 ข้อดีและข้อเสียของโทษปรับ.....	22
4. การบังคับโทษปรับในประเทศไทย.....	24
4.1 การเปรียบเทียบปรับโดยเจ้าพนักงาน.....	25
4.2 การกำหนดโทษปรับโดยศาลไทย.....	27
5. การใช้มาตรการอื่นมาเสริมแทนการปรับของประเทศไทย.....	32
5.1 การยึดทรัพย์สินมาใช้แทนค่าปรับ.....	32
5.2 การกักขังแทนค่าปรับ.....	33
5.3 การทำงานบริการสังคมและการทำงานสาธารณะประโยชน์.....	34

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 มาตรการกักขังแทนค่าปรับของประเทศไทยและการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ใน การกักขังแทนค่าปรับ.....	36
1. มาตรการกักขังแทนค่าปรับ.....	36
1.1 แนวคิดและความจำเป็นในการกักขังแทนค่าปรับ	36
1.2 ขั้นตอนและกระบวนการในการกักขังแทนค่าปรับ.....	38
1.2.1 หลักเกณฑ์การกักขังแทนค่าปรับ.....	38
1.2.2 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับ.....	40
1.2.3 สถิติข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องราชทัณฑ์.....	41
1.2.4 สถานที่กักขังแทนค่าปรับ.....	41
1.3 ความเหมาะสมในการกักขังแทนค่าปรับ	44
1.4 ปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับ.....	47
2. การควบคุมผู้ต้องโทษด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์.....	50
2.1 หลักการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์.....	50
2.2 ความหมายของการควบคุมผู้กระทำความผิดโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์	51
2.3 การใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในกระบวนการยุติธรรม.....	54
2.4 วัตถุประสงค์ของการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์	55
2.5 ระบบเทคโนโลยีของเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์	55
2.6 ข้อดีและข้อเสียของการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์.....	56
2.7 ระดับความเหมาะสม (Degree of Fit) เพื่อลงโทษผู้ต้องโทษ.....	58
2.8 มาตรการบังคับโทษปรับของประเทศอังกฤษ.....	60
2.9 การนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการควบคุมผู้กระทำความผิดของ ประเทศอังกฤษ.....	66
2.10 การควบคุมผู้กระทำความผิดด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์กรณีในประเทศไทย.....	70
บทที่ 4 วิเคราะห์ปัญหาโทษปรับและการกักขังแทนค่าปรับและการนำการควบคุมผู้ต้องโทษ ด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้แทนการกักขังแทนค่าปรับในประเทศไทย.....	75
1. การบังคับใช้โทษปรับในประเทศไทย.....	76
2. ปัญหาการบังคับโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญา.....	79

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3. ปัญหาของการใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับ.....	80
4. การนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้แทนการกักขังแทนค่าปรับ.....	82
5. การควบคุมผู้กระทำผิดด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยในปัจจุบัน.....	85
6. หลักเกณฑ์การนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ควบคุมผู้ต้องโทษ ปรับแทนการกักขังแทนค่าปรับ.....	86
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	88
1. บทสรุป.....	88
2. ข้อเสนอแนะ.....	90
บรรณานุกรม.....	92
ประวัติผู้ศึกษา.....	95

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ.....	41
ตารางที่ 3.2 การลงโทษจำคุกแทนค่าปรับ.....	61
ตารางที่ 3.3 จำนวนโทษปรับและระยะเวลาชั้นสูงในการกักขังแทนค่าปรับ.....	66
ตารางที่ 3.4 จำนวนวันที่ศาลจะสั่งให้ทำงาน.....	70
ตารางที่ 3.5 เกณฑ์สั่งห้ามออกนอกสถานที่แทนการชำระค่าปรับ.....	70

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 3.1 รูปอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์	52
ภาพที่ 3.2 รูปการสวมใส่เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ที่ข้อเท้าของผู้ต้องโทษปรับ	52
ภาพที่ 3.3 รูปตัวรับสัญญาณ (Transmitter) ซึ่งติดตั้งไว้ในที่อยู่อาศัยของผู้ต้องโทษปรับ	53
ภาพที่ 3.4 รูปศูนย์ควบคุมระบบเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์	53
ภาพที่ 3.5 รูปเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ศูนย์ควบคุมระบบเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์	54

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 มีการกำหนดโทษไว้ 5 ประเภท ได้แก่ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน โดยจะแบ่งเป็นโทษที่บังคับเอากับชีวิต อันเป็นการมุ่งตัดโอกาสในการกระทำผิดของผู้กระทำความผิดอย่างถาวร และเป็นการทดแทนการกระทำความผิดที่บุคคลดังกล่าว ได้ก่อขึ้นก่อสังคม ได้แก่ โทษประหารชีวิต โทษที่บังคับเอากับเสรีภาพ อันเป็นโทษที่มุ่งตัดโอกาสผู้กระทำความผิดออกจากสังคมเป็นการชั่วคราว ได้แก่โทษจำคุกและโทษกักขัง และสุดท้ายคือโทษที่บังคับเอากับทรัพย์สินที่มุ่งประสงค์จะบังคับเอากับบรรดาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเพื่อให้เกิดความเช็ดหลาบ

โทษปรับ เป็นโทษที่ศาลนำมาใช้มากที่สุด และเป็นโทษหลักที่ใช้ควบคู่ไปกับโทษจำคุกเกือบทุกประเภทที่มีโทษจำคุก ทั้งนี้ เพราะโทษปรับมาจากแนวคิดที่ว่า การกระทำผิดทางอาญาในคดีเล็กน้อยที่จำเลยหรือผู้ต้องหาไม่ควรต้องรับโทษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงโทษจำคุกระยะสั้น เนื่องจากการจำคุกระยะสั้นนั้นไม่สามารถทำให้ผู้กระทำความผิดปรับปรุงแก้ไขตนเอง และกลับสู่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะระยะเวลาการจำคุกสั้นเกินกว่าที่จะบำบัดผู้กระทำความผิดให้กลับมาเป็นคนดีของสังคมได้ แต่การจำคุกระยะสั้นกลับทำให้ผู้กระทำความผิดในคดีที่ไม่ร้ายแรงถูกตัดออกจากสังคมและต้องไปอยู่กับบรรดาผู้ต้องขังในคดีอาญาร้ายแรง ส่งผลให้บุคคลเหล่านั้นได้เรียนรู้วิธีประกอบอาชญากรรมจากนักโทษที่มีความผิดร้ายแรงมาก ทำให้คนเหล่านั้นได้รับการถ่ายทอดพฤติกรรมความเป็นอาชญากรและเข้าสู่การเป็นอาชญากรที่อาจจะทำความผิดร้ายแรงต่อไปในอนาคต และการถูกลงโทษจำคุกเป็นการเสื่อมเสียชื่อเสียงเพราะจะถูกสังคมตราหน้าว่าเป็นคนชั่วร้าย ส่งผลให้ผู้ต้องโทษจำคุกกลับมาทำผิดซ้ำได้ง่าย ด้วยเหตุดังกล่าว จึงมีการกำหนดโทษปรับ ซึ่งเชื่อว่าเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถนำมาแทนโทษจำคุกได้

โทษปรับ เป็นโทษที่กำหนดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ในการลงโทษทางทรัพย์สินใช้สำหรับการกระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรง และเมื่อผู้ต้องโทษชำระค่าปรับตามจำนวนที่ศาลกำหนดแล้วก็ถือว่าผู้ต้องโทษได้รับโทษเสร็จสิ้นแล้ว แต่ก็มีบางกรณี que ผู้ต้องโทษไม่สามารถชำระค่าปรับตามที่ศาลกำหนดได้ เพื่อให้เกิดสภาพบังคับในการลงโทษตามวัตถุประสงค์ของการ

ลงโทษทางอาญา จึงต้องมีการนำมาตรการอื่นมาใช้บังคับ ได้แก่ การยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ การถูกกักขังแทนค่าปรับ และการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณะประโยชน์แทนค่าปรับ

ซึ่งกฎหมายอาญา มาตรา 29 กำหนดว่ากรณีที่ต้องโทษไม่สามารถชำระค่าปรับ ภายใน 30 วันนับแต่วันที่มีคำพิพากษาหรือเป็นกรณีที่สูงขึ้นชำระค่าปรับได้แต่ตั้งใจหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับศาลมักจะใช้วิธีการกักขังแทนค่าปรับมากกว่าการยึดทรัพย์สินของจำเลยมาชำระค่าปรับ เนื่องจากสะดวกรวดเร็วและไม่เป็นภาระต่อศาล เพราะการยึดทรัพย์แทนค่าปรับทำได้ยาก ส่งผลให้ผู้ต้องโทษที่ไม่มีเงินในการชำระค่าปรับถูกกักขังเป็นจำนวนมากสูงขึ้น ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2545 เพิ่มเติมในเรื่องของการทำงานบริการสังคม หรือให้ทำงานสาธารณะประโยชน์แทนค่าปรับได้ ซึ่งต้องเป็นกรณีที่ศาลพิพากษาปรับไม่เกินแปดหมื่นบาท ผู้ต้องโทษปรับ ซึ่งมีโชคนิดบุคคลและไม่มีเงินชำระค่าปรับ อาจยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีเพื่อขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณะประโยชน์แทนค่าปรับได้ แต่ก็ยังเป็นเพียงมาตรการหนึ่งที่ออกมาเพื่อหลีกเลี่ยงการกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งก็มีข้อจำกัดเฉพาะกรณีที่ผู้ต้องโทษต้องยื่นคำร้องต่อศาล และศาลจะเป็นผู้ใช้ดุลพินิจในการพิจารณาว่าผู้ยื่นคำร้องดังกล่าว มีความเหมาะสมหรือไม่ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดและต้องเป็นกรณีที่ศาลพิพากษาปรับไม่เกินแปดหมื่นบาทถ้วนเท่านั้น ผู้ต้องโทษซึ่งไม่เข้าเงื่อนไขดังกล่าวก็ต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ

จะเห็นได้ว่าการใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับ มิใช่การบังคับเอาแก่ทรัพย์สินของผู้ต้องโทษ แต่กลับเป็นการบังคับเอาแก่เสรีภาพของผู้ต้องโทษแทน ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกับโทษจำคุกอันเป็นโทษหนักกว่าการบังคับเอาแก่ทรัพย์สิน เมื่อมีการเปลี่ยนโทษจากปรับมาเป็นกักขังก็เท่ากับไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับ และการกักขังแทนค่าปรับก็ไม่ได้เป็นการช่วยทดแทนหรือเยียวยาความเสียหายที่ผู้กระทำความผิดได้ก่อขึ้นแก่ผู้เสียหายหรือสังคม ในทางตรงข้ามกลับเป็นการเพิ่มภาระให้แก่รัฐที่จะต้องเสียหายค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเพื่อใช้ในการดูแลผู้ต้องกักขังแทนค่าปรับซึ่งมีจำนวนมาก ผู้ต้องโทษกักขังแทนค่าปรับซึ่งอยู่รวมกันในสถานที่กักขังย่อมมีทั้งผู้กระทำความผิดที่ได้รับโทษจำคุกและปรับหรือได้รับโทษปรับเพียงสถานเดียว มีทั้งผู้กระทำความผิดร้ายแรงปะปนกับผู้กระทำความผิดเพียงเล็กน้อย ไม่ได้เลวโดยสันดาน เมื่ออยู่รวมกันย่อมส่งผลผู้กระทำความผิดเพียงเล็กน้อยได้เรียนรู้วิธีประกอบอาชญากรรมและได้รับการถ่ายทอดพฤติกรรมความเป็นอาชญากรและเข้าสู่การเป็นอาชญากรที่ทำความผิดร้ายแรงต่อไปในอนาคต อีกทั้งสถานที่กักขังแทนค่าปรับจะไม่สามารถกักขังในสถานที่ซึ่งมาตรา 24 วรรคสองระบุไว้ คือ ที่อยู่อาศัยของผู้ต้องกักขัง ที่อยู่อาศัยของผู้อื่นที่ยินยอมรับผู้นั้นไว้หรือสถานที่อื่นที่อาจกักขังได้เพื่อให้เหมาะสมกับประเภทหรือสภาพของผู้ถูกกักขัง ด้วยเหตุดังกล่าวการกักขังแทนค่าปรับจึง

ต้องกักตัวผู้นั้นไว้ในสถานที่กักขังซึ่งทางราชการกำหนดไว้ อันมิใช่เรือนจำ รัฐจึงต้องจัดหางบประมาณเพื่อสร้างสถานที่เพิ่มขึ้นซึ่งทำให้ต้องสูญเสียงบประมาณของรัฐ

จากการศึกษาพบว่าในต่างประเทศมีการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ควบคุมผู้ต้องโทษแทนการกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งผู้ต้องโทษไม่ต้องไปอยู่ในสถานที่กักขัง มีโอกาสอยู่กับครอบครัว สามารถประกอบอาชีพทำมาหากินเลี้ยงครอบครัวได้ตามปกติ ซึ่งวิธีการดังกล่าวผู้ศึกษาเห็นว่า เป็นวิธีการที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายเรื่องโทษปรับ ประกอบกับปัจจุบันประเทศไทยเริ่มนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการควบคุมของผู้กระทำความผิด ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจศึกษา แนวทางการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการกักขังแทนค่าปรับ เพื่อเป็นอีกมาตรการแทนการกักขังแทนค่าปรับของไทยต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 2.1 เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับโทษปรับ และมาตรการกักขังแทนค่าปรับ
- 2.2 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการกักขังแทนค่าปรับที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันในประเทศไทย
- 2.3 เพื่อศึกษามาตรการควบคุมผู้ต้องโทษด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แทนการกักขังแทนค่าปรับของต่างประเทศ
- 2.4 เพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายในการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการกักขังแทนค่าปรับในประเทศไทย

3. ขอบเขตของการการศึกษา

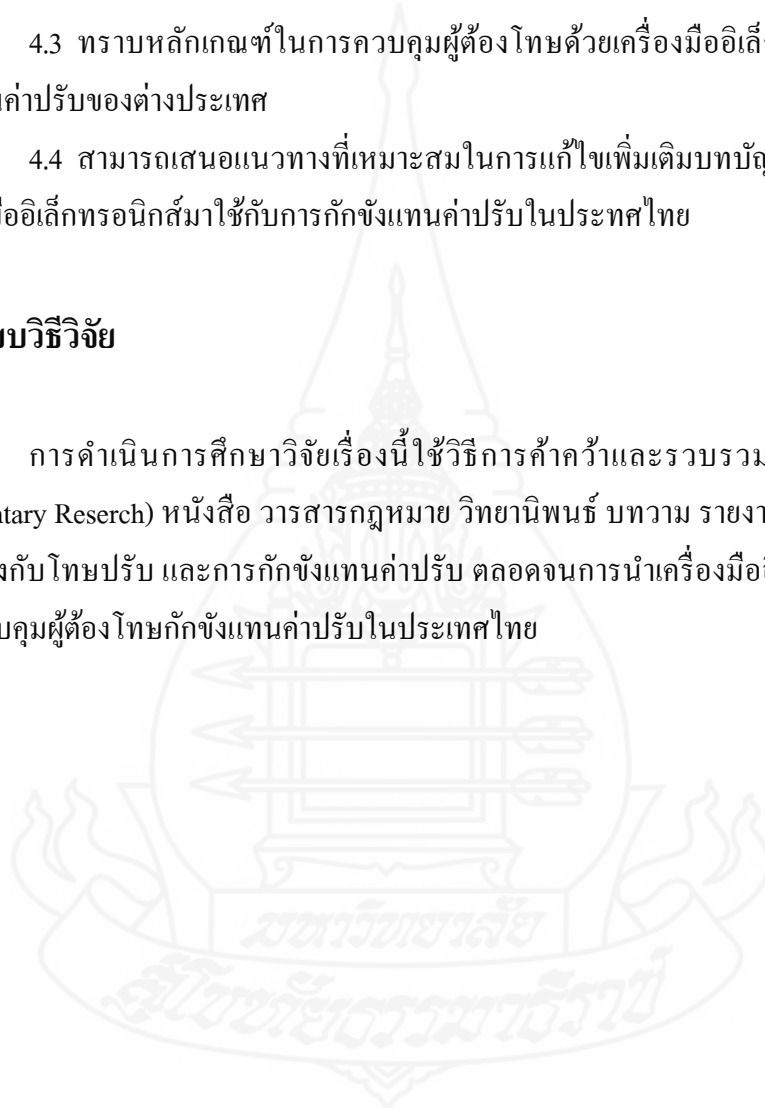
การศึกษาวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงการใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับในประเทศไทย ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคจากการใช้มาตรการดังกล่าว และศึกษาถึงการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการกักขังแทนค่าปรับในต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางเลือกในการกักขังแทนค่าปรับของไทย เพื่อให้การลงโทษปรับเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายยิ่งขึ้น

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 4.1 ทราบถึงแนวคิดเกี่ยวกับโทษปรับ และมาตรการเกี่ยวกับการการกักขังแทนค่าปรับ
- 4.2 ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของการกักขังแทนค่าปรับที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันในประเทศไทย
- 4.3 ทราบหลักเกณฑ์ในการควบคุมผู้ต้องโทษด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แทนการกักขังแทนค่าปรับของต่างประเทศ
- 4.4 สามารถเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายในการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการกักขังแทนค่าปรับในประเทศไทย

5. ระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ใช้วิธีการค้นหาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Reserch) หนังสือ วารสารกฎหมาย วิทยานิพนธ์ บทความ รายงานวิจัย และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับโทษปรับ และการกักขังแทนค่าปรับ ตลอดจนการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการควบคุมผู้ต้องโทษกักขังแทนค่าปรับในประเทศไทย

บทที่ 2

ทฤษฎีการลงโทษปรับและการบังคับโทษปรับในประเทศไทย

1. วิวัฒนาการของโทษทางอาญา

สังคมซึ่งเกิดจากการรวมตัวกันของสมาชิกหรือปัจเจกชน จำเป็นต้องมีมาตรการควบคุมความประพฤติของสมาชิกในสังคม เพื่อให้สังคมมีความปกติสุขและความสงบเรียบร้อย ซึ่งแต่เดิมในสังคมยุคแรกๆ นั้น การลงโทษผู้กระทำความผิดมีลักษณะเป็นการแก้แค้นส่วนตัว เช่น การกระทำเพื่อทดแทนความโกรธแค้นของผู้ถูกทำร้าย โทษที่ลงแก่ผู้กระทำความผิดก็เป็นโทษที่รุนแรง เช่น ฆ่าผู้กระทำความผิด หรือขับไล่ออกจากชุมชน ถ้าเป็นการทำร้ายคนในชุมชนอื่น การแก้แค้นก็อาจเป็นการต่อสู้ระหว่างชุมชน ฝ่ายที่แพ้ต้องเสียเบี้ยปรับ (penalty) ซึ่งเป็นความคิดพื้นฐานเรื่องโทษอย่างหนึ่ง และในสมัยต่อมาเมื่อมีการปกครองชุมชนเป็นระเบียบการแก้แค้นส่วนตัวก็ลดลง กลายเป็นการลงโทษโดยหัวหน้าและวิวัฒนาการมาเป็นระบบการแก้แค้นโดยชุมชน จนในที่สุดก็กลายมาเป็นระบบการลงโทษโดยรัฐในปัจจุบัน¹ โดยใช้กฎหมายบังคับแก่สมาชิกในสังคม หากมีการละเมิดกฎหมายซึ่งถือว่าเป็นความผิดก็จะต้องมีการลงโทษ การลงโทษจึงเป็นเครื่องมือส่งเสริมประสิทธิภาพของกฎหมายอย่างหนึ่ง และเป็นการใช้อำนาจบังคับ (sanction) โดยรัฐเป็นผู้กระทำตอบโต้ผู้กระทำความผิด การลงโทษ เป็นการที่รัฐกำหนดภาวะอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งเป็นผลร้ายหรือไม่พึงปรารถนาต่อผู้กระทำความผิด โดยมีสาเหตุมาจากผู้นั้น ได้กระทำความผิดตามกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ขณะนั้นกำหนดให้การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดและได้กำหนดโทษไว้ ซึ่งแม้การลงโทษดังกล่าวจะกระทบสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การลงโทษนั้นก็ยังคงเป็นสิ่งจำเป็นที่รัฐต้องกระทำเพื่อรักษาความสงบของรัฐ อีกทั้งยังเป็นเครื่องส่งเสริมประสิทธิภาพของกฎหมาย

การลงโทษอาญา เป็นการลงโทษที่รุนแรงและกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด จึงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การลงโทษอาญาควรใช้กับการกระทำที่มีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรง

¹ จิตติ ดิงศภัทย์ *กฎหมายอาญาภาค 1* กรุงเทพมหานคร สำนักอบรมศึกษา กฎหมายเนติบัณฑิตยสภา

เท่านั้น ศาสตราจารย์ Herbert L. Packer แห่งมหาวิทยาลัยแอสตันฟอร์ด เสนอหลักเกณฑ์การกำหนดโทษอาญา ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางไว้ ดังนี้²

1. คนส่วนใหญ่ในสังคมเห็นว่า การกระทำนั้นคุกคามหรือเป็นอันตรายร้ายแรงต่อการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม โดยมีลักษณะเป็นอาชญากรรมร้ายแรงที่มีผลกระทบต่อความปลอดภัยของบุคคลและสังคม เช่น การฆ่าผู้อื่น การข่มขืน การใช้กำลังประทุษร้าย การชิงทรัพย์ เป็นต้น

2. การลงโทษอาญาต้องทำให้กระทำผิดนั้นลดน้อยลง

3. การลงโทษอาญาต้องไม่ทำให้พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคม ต้องลดน้อยลง

4. หากเป็นความผิดอาญาแล้ว สามารถบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ทั้งนี้ โดยต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพในการสืบหาจับกุมผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ

5. กระบวนการยุติธรรมทางอาญาต้องมีประสิทธิภาพในการพิสูจน์ความผิดและลงโทษผู้กระทำผิด โดยไม่ก่อให้เกิดภาระแก่การดำเนินกระบวนการจนเกินขอบเขตทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ

6. ไม่มีทางเลือกอื่นที่เหมาะสมกว่าการลงโทษทางอาญา

แนวคิดในการกำหนดโทษและความผิดที่มีโทษทางอาญา มีลักษณะคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันบ้างซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ อย่างไรก็ตาม โดยสากลความผิดต่างๆ ตามกฎหมายไม่ว่าจะเป็นประเทศใด สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ Mala in se และ mala Prohibita โดยความผิดทั้งสองประเภทมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. Mala in se คือ การกระทำที่เป็นความผิดในตัวของมันเอง ไม่ว่าจะกระทำลงในสถานที่ใด ยุคสมัยใด เวลาใด และกระทำโดยผู้กระทำใดก็ตาม ซึ่งความผิดประเภทนี้มักจะเป็นการกระทำที่เป็นข้อห้ามในทางศาสนาหรือทางศีลธรรมหรือเป็นสิ่งที่ไม่พึงปฏิบัติในทางจารีตประเพณีอยู่ด้วย เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ทำร้ายร่างกาย ลักทรัพย์ หรือหมิ่นประมาท เป็นต้น

2. Mala Prohibita คือ การกระทำที่กฎหมายกำหนดให้เป็นความผิด ซึ่งอาจจะแตกต่างกันออกไปตามเงื่อนไขต่างๆ กล่าวคือ การกระทำหนึ่งอาจเป็นความผิดในประเทศหนึ่ง หรือช่วงระยะเวลาหนึ่ง แต่อาจไม่เป็นความผิดในอีกประเทศหรือในระยะเวลาอื่น เช่น ในช่วงเวลาหนึ่งศาลฎีกาไทยเคยมีคำพิพากษาว่าการทำที่เรียกว่า “การฮั้วประมูล” เป็นความผิดตามกฎหมายอาญา ต่อมา มีคำพิพากษากลับหลักเดิมว่า การกระทำดังกล่าวเป็นวิถีทางที่พึงกระทำได้ในทางการค้าพาณิชย์ ดังนั้น จึงไม่ผิดกฎหมาย และในปัจจุบันศาลฎีกาก็ได้กลับไปใช้หลักเดิมแต่แรกเริ่มที่ถือว่ากรร

² Herbert L. Packer, *the Limits of the Criminal Sanction*, (California:Stanford University Press,

ทำดังกล่าวเป็นความผิด โดยลักษณะของ Mala Prohibita จะตรงกันข้ามกับ Mala In se ซึ่งความผิด Mala Prohibita จะเป็นความผิดที่รัฐกำหนดว่าเป็นความผิดอาญาเพื่อประโยชน์ของรัฐเอง เช่น รัฐออกกฎหมายกำหนดราคาสูงสุด ที่บุคคลจะขายทรัพย์สินของเขาได้เป็นต้น และเอาโทษทางอาญาแก่ผู้ที่ยขายของเกินราคาสูงสุดที่รัฐกำหนดไว้นั้น ซึ่งการกระทำความผิดในลักษณะนี้ ความจริงไม่ผิดศีลธรรมหรือมีข้อห้ามทางศาสนาหรือจารีตประเพณี แต่อย่างใด

จะเห็นได้ว่าโทษเป็นมาตรการทางกฎหมายที่สำคัญอย่างหนึ่งเพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข โทษเป็นมาตรการทางอาญาที่ใช้บังคับผู้กระทำความผิดที่มีแต่ดั้งเดิมจนถึงปัจจุบัน ซึ่งโทษจะมีลักษณะรุนแรงมากขึ้นไหนดั้งนั้นก็ขึ้นอยู่กับลักษณะของการกระทำความผิดว่ามีความร้ายแรงและก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐและผู้เสียหายมากแค่ไหน ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญาไทย มาตรการ 18 ได้กำหนดโทษไว้ 5 ประเภทด้วยกัน คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษผู้กระทำความผิดอาญา

ทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษและวัตถุประสงค์ของการลงโทษย่อมแตกต่างกันไปตามยุคสมัย โดยแต่ละยุคแต่ละสมัยก็จะมี การปรับปรุงพัฒนาให้เหมาะสมกับสังคมที่เป็นอยู่ โดยสมัยโบราณจะเห็นได้ว่าการลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ของการแก้แค้น เพื่อข่มขู่บุคคลอื่น ตลอดจนผู้กระทำผิดเองให้เกรงกลัวหลบจำกับการลงโทษ จนปัจจุบันวัตถุประสงค์ของการลงโทษได้รับการพัฒนาปรับปรุงขึ้นตามลำดับ โดยมุ่งเน้นการแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดเพื่อให้กลับตัวเป็นคนดี และกลับคืนสู่สังคมมากกว่าการแก้แค้นลงโทษให้หลบจำเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่เนื่องมาจากสังคมต้องพัฒนาโดยให้คนอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข วิธีการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทน การลงโทษโดยวิธีการข่มขู่เป็นการมุ่งเน้นตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมและเกรงกลัวต่อความผิดที่เพิ่มขึ้น แต่มิได้ทำให้ผู้กระทำความผิดเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนไปในทางที่ดีขึ้นแต่อย่างใด ปัจจุบันการลงโทษผู้กระทำความผิดจึงเกิดมาตรการต่างๆ เพื่อมุ่งเน้นฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเพื่อให้กลับคืนสู่สังคมต่อไป ซึ่งแนวคิดการลงโทษตั้งอยู่บนพื้นฐานทางทฤษฎีในการลงโทษผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในทางวิชาการทั่วไป เพียงแต่ว่าศาลจะใช้โทษอาญาใดมาลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ ซึ่งทฤษฎีในการลงโทษพอสรุปได้เป็น 4 ประการ คือ

1. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution)

การลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนเป็นการลงโทษต่อผู้กระทำความผิดมาตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งปรากฏให้เห็นจากหลัก “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” (an eye for an eye and a tooth for a tooth) ซึ่งภายใต้หลักนี้ บุคคลผู้กระทำความผิดหรือฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของสังคมจะต้องได้รับการปฏิบัติในทำนองเดียวกับที่บุคคลนั้นได้กระทำต่อผู้เคราะห์ร้าย³ ทั้งนี้ เนื่องจากลักษณะของทฤษฎีการแก้แค้นของมนุษย์และสัตว์ซึ่งมีมาแต่ครั้งดึกดำบรรพ์ประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งมาจากความคิดที่ว่า จะเป็นการไม่ยุติธรรมเลยหากว่าผู้กระทำความผิดจะไม่ได้รับผลร้ายอันเนื่องมาจากการที่ตนกระทำความผิดนั้น สาเหตุประการที่สองนี้สอดคล้องกับแนวคิดระบบศีลธรรมที่เห็นว่า ถ้ารัฐมีอำนาจในการลงโทษเนื่องจากหลักความยุติธรรมดังกล่าว การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนนี้ก็ควรเป็นโทษที่หนักสาสมกับความผิดที่ได้กระทำขึ้น

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนจะเน้นการลงโทษให้สาสมกับการกระทำความผิด รูปแบบการลงโทษจึงมีลักษณะรุนแรง ป่าเถื่อน เช่น การเขี่ยน การแขวนคอ การทรมาน การประหารชีวิต โดยการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนนี้ ตั้งอยู่บนหลักที่ว่า ถ้าได้กระทำความผิดร้ายแรงเพียงใด โทษที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับกลับ ไปก็รุนแรงเช่นกัน ซึ่งเป็นลักษณะของการลงโทษที่มีวัตถุประสงค์สอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เสียหายและประชาชนทั่วไปที่ต้องการเห็นคนทำร้ายคนอื่นได้รับผลร้ายเช่นกัน ซึ่งในปัจจุบันในทางปฏิบัติจริงการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนจะไม่นิยม เพราะเห็นว่าล้าสมัยและไม่ชอบด้วยมนุษยธรรม แต่วัตถุประสงค์ของการแก้แค้นทดแทนก็ยังคงมีอยู่และใช้มาโดยตลอด เพียงแต่ว่าการนำมาใช้พิจารณาโทษมาน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับสภาพสังคมในยุคนั้นๆ และมนุษย์เราก็คงปฏิเสธ ไม่ได้ว่ายังมีความต้องการให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนอยู่ด้วยเสมอ

2. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อเป็นการข่มขู่หรือยับยั้ง (Deterrence)

ทฤษฎีการลงโทษเพื่อการข่มขู่ เป็นการลงโทษเพื่อข่มขู่ผู้กระทำความผิดให้เจ็ดหลาบไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำอีก ทั้งยังเป็นตัวอย่างให้คนทั่วไปเห็น จะได้ไม่มีการเลียนแบบหรือเอาเยี่ยงอย่าง สมมติฐานภายใต้วัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อข่มขู่มีว่า ถ้าสังคมไม่นำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้แล้ว ก็เท่ากับสังคมนั้นได้ส่งเสริมให้อาชญากรรม เพราะฉะนั้น การลงโทษจึงมุ่งที่จะหยุดหรือลดอาชญากรรมมิให้เกิดขึ้น และให้มีผลยับยั้งพฤติกรรมที่ผิดกฎหมายด้วย

³ Norman A. Carison, Karen M. Hess. And Christine M.H. Orthmann, Corrections in the 21st century: a practical approace (Wadsworth Publishing Company, 1999) p.15 อ้างอิงในอ้างอิง วิระพงษ์ บุญญญาต โครงการพัฒนามาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับและมาตรการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม 2551 หน้า 9

การลงโทษที่จะมีผลเป็นการข่มขู่ได้นั้น ผู้ลงโทษต้องกำหนดให้สูงจนทำให้ผู้กระทำความผิดเกรงกลัว เพราะบุคคลกระทำการ โดยคำนึงถึงว่าผลดีและผลเสียที่ตามมา หากการกระทำ ความผิดได้ผลดีมากกว่าโทษที่ได้รับ ผู้นั้นจะกระทำความผิด แต่ถ้าโทษที่ได้รับมากกว่าผลที่ได้จาก การกระทำความผิด ผู้กระทำก็จะไม่กระทำความผิด การข่มขู่นี้มีสองลักษณะ คือ การข่มขู่โดยเฉพาะ หมายถึง การลงโทษเป็นการข่มขู่ผู้ถูกลงโทษเอง มิให้กระทำความผิดอีก ส่วนการลงโทษผู้กระทำความผิดมีผลเป็นการข่มขู่โดยทั่วไป คือ ทำให้ประชาชนเห็นการลงโทษแล้วกลัวไม่กล้าจะกระทำความผิดนั้นด้วย

3. ทฤษฎีตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคม (Incapacitation)

การลงโทษตามทฤษฎีนี้ เพื่อความประสงค์จะตัดโอกาสที่ผู้กระทำความผิดจะกระทำความผิดต่อสังคม ดังนั้น ระหว่างที่ผู้นั้นได้รับโทษสังคมจะปลอดภัยจากการทำความผิดของผู้นั้น ดังนั้น การลงโทษตามทฤษฎีนี้ระหว่างที่ผู้กระทำความผิดรับโทษอยู่นั้นสังคมจะปลอดภัยจากการทำความผิดของผู้นั้น เน้นการลงโทษที่ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่ให้มีโอกาสที่จะกระทำความผิด ซึ่งอาจเป็นโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต เป็นการลงโทษที่มุ่งประโยชน์สุขของสังคมให้ปลอดภัยต่อการกระทำความผิด และเน้นการควบคุมผู้เป็นอันตรายต่อสังคมโดยใช้มาตรการควบคุมอย่างเข้มงวดเพื่อให้สังคมปลอดภัย⁴

แม้การลงโทษตามวัตถุประสงค์ข้อนี้คล้ายคลึงกับวัตถุประสงค์การลงโทษเพื่อการข่มขู่ หรือยับยั้งและวัตถุประสงค์การลงโทษเพื่อปรับปรุงแก้ไขในข้อที่ว่ามุ่งหมายจะไม่ให้ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดซ้ำ แต่ต่างกันที่วัตถุประสงค์เพื่อการข่มขู่หรือยังมุ่งให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวไม่กล้าทำผิดซ้ำอีก ส่วนวัตถุประสงค์เพื่อการปรับปรุงแก้ไขมุ่งอบรมให้ผู้กระทำความผิดไม่กระทำความผิดซ้ำอีก โดยสมัครใจและปรับปรุงแก้ไขให้ตัวเขาสามารถงดเว้นการกระทำความผิดได้

อนึ่ง การลงโทษตามทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้นบางอย่างก็มักจะมุ่งไปในทางข่มขู่มากกว่าที่จะไปในทางตัดโอกาสอย่างแท้จริง เช่น โทษประหารชีวิตก็ตั้งไว้ให้พอเหมาะกับความรุนแรงของการกระทำความผิด เพื่อข่มขู่ไม่ให้คนกล้ากระทำความผิดเช่นนั้น ไม่ได้ตั้งไว้โดยประสงค์จะตัดผู้กระทำความผิดไม่ให้มีโอกาสกระทำความผิดขึ้นอีก โดยแท้จริงหรือการเพิ่มโทษแก่ผู้กระทำความผิดหลายครั้งไม่เข็ดหลาบก็อาจจะมุ่งไปในทางข่มขู่ไว้ว่าถ้ากระทำความผิดขึ้นอีกจะถูก

⁴ See Susan Easton and Christine Piper, supra note 1, PP. 132-134 อ้างอิงใน ณรงค์ ใจหาญ รายงาน การศึกษานโยบายสมบูรณ โครงการวิจัยเรื่อง “ศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดชั้นโทษและการนำไปปรับใช้ใน ประมวลกฎหมายอาญา” สถาบันให้คำปรึกษาทางวิทยาศาสตร์ 2549 หน้า 14

ควบคุมไว้นาน การที่ได้ผลเป็นการทำให้ผู้นั้นไม่มีโอกาสกระทำความผิดไปอีกนานจะเป็นเพียงผลพลอยได้เท่านั้น⁵

4. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อปรับปรุงแก้ไขหรือฟื้นฟูจิตใจผู้กระทำความผิด (Reformation)

การลงโทษเพื่อการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดนี้ เป็นการลงโทษเพื่อวัตถุประสงค์ในอนาคต มีลักษณะคล้ายกับการลงโทษเพื่อการข่มขู่ แต่มีความแตกต่างกันการลงโทษเพื่อการปรับปรุงแก้ไขนั้น ส่งผลเป็นการเฉพาะตัวแก่ผู้กระทำความผิด กล่าวคือ เมื่อผู้กระทำความผิดได้รับโทษแล้วจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและกลับตัวเป็นคนดี เพื่อเข้าสู่สังคมได้อีกครั้ง โดยไม่เกิดปมด้อยว่าตนได้เคยกระทำความผิดและได้รับโทษมาก่อน

ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิด ตั้งอยู่บน พื้นฐานความเชื่อว่าผู้กระทำความผิดสามารถเปลี่ยนแปลงได้ภายใต้การบำบัดดูแลที่เหมาะสมนักอาชญาวิทยาในสมัยแรกๆ จะกล่าวถึงการสำนึกบาปและเน้นถึงการเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับศาสนาเป็นพื้นฐานเบื้องต้น การที่อาชญากรจะต้องถูกเก็บตัวอยู่ในสถานที่จองจำอย่างโดดเดี่ยว พวกเขาจึงไม่สามารถที่จะถูกชักจูงโดยผู้อื่น และมีเวลาเข้ารับการรักษาแก้ไขฟื้นฟูในสิ่งที่กระทำลงไป วิธีการสมัยใหม่จะมีการจัดโปรแกรมการรักษา การอบรมภายใน โรงเรียนจำควบคู่ไปกับ โครงการกลับตัวกลับใจที่จัดขึ้นสำหรับเยาวชนและผู้อื่นที่ไม่จำเป็นต้องได้รับโทษจำคุกระยะสั้น⁶

การลงโทษตามทฤษฎีนี้จะเน้นการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยตรงโดยกำหนดให้การลงโทษมีวิธีการที่ทำให้ผู้กระทำความผิดเปลี่ยนแปลงนิสัยหรือปรับปรุงพฤติกรรมให้สามารถเข้ากับสังคมได้ ซึ่งหากปรับปรุงผู้กระทำความผิดได้ ผู้นั้นก็จะไม่ก่อให้เกิดการกระทำผิดอีกต่อไป ดังนั้นการลงโทษตามทฤษฎีนี้ จึงเป็นการแก้ไขโดยพิจารณาลักษณะเฉพาะของผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคล โดยการบำบัดรักษา แทนการลงโทษเพื่อให้เกิดความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน ดังเช่นการลงโทษโดยการข่มขู่หรือการทดแทน ดังนั้น วิธีการบำบัดผู้กระทำความผิดจึงไม่เน้นการลงโทษในเรือนจำ แต่อาจให้ผู้กระทำความผิดอยู่ในสังคมและใช้มาตรการคุมประพฤติหรือการบำบัดทางกายภาพหรือจิตใจแทนได้ มาตรการเหล่านี้ ทำให้เกิดวิธีการลงโทษโดยชุมชน (community sentence)⁷

⁵ เชษฐภัทร พรหมชนะ การนำมาตรการอื่นมาใช้บังคับนอกเหนือจากการกักขังแทนค่าปรับ วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2546 หน้า 16-17

⁶ Sue Titus Reid. Crème and Criminology, P.66 อ้างใน วีระพงษ์ บุญโยภาส โครงการพัฒนา มาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับและมาตรการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา หน้า 12

⁷ See Andrew Scull, "Community Correction: Panacea, Progress or Pretence?" in David Garland and Peter Yougn, (eds.), Power to punish, (Hampshire: Gower Publishing Company Limited, 1989) pp 146-165 อ้างอิงใน ณรงค์ ใจหาญ ในรายงานการศึกษาลบสัมบูรณ์ โครงการวิจัยเรื่อง "ศึกษาความเป็นไปได้ในการ กำหนดชั้น โทษและการนำไปปรับใช้ในประมวลกฎหมายอาญา" หน้า 13

จะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อแก้ไขปรับปรุงนั้นเป็นแนวคิดการลงโทษที่ได้รับการพัฒนาขึ้น เพื่อมุ่งเน้นฟื้นฟูทั้งร่างกายและจิตใจให้ผู้กระทำความผิดเป็นการเฉพาะราย ซึ่งเหตุของการกระทำความผิดอาจเกิดจากสภาพแวดล้อม ครอบครัว หรือทัศนคติของผู้กระทำ ความผิด การลงโทษจะเน้นบำบัดอบรมให้ผู้กระทำความผิดเกิดสำนึก ปรับปรุงนิสัย พฤติกรรมเพื่อสามารถอยู่อาศัยในสังคมได้โดยไม่เกิดปมด้อย เช่น การลงโทษปรับแทนโทษจำคุก หรือการคุมประพฤติแทนการจำคุกในความผิดที่ไม่ร้ายแรง เป็นต้น ซึ่งหากผู้กระทำความผิดปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตัวเองได้ก็ไม่ก่อให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำอีก

แนวคิดทฤษฎีการลงโทษข้างต้น เป็นแนวคิดที่มุ่งใช้มาตรการทางอาญาเพื่อกำหนดโทษแก่ผู้กระทำความผิด โดยเน้นผลของการลงโทษว่าจะมีผลอย่างไร ซึ่งทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน มุ่งเน้นการลงโทษเพื่อตอบแทนการกระทำที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำต่อสังคมและผู้เสียหาย ส่วนทฤษฎีการลงโทษเพื่อเป็นการข่มขู่หรือยับยั้ง ทฤษฎีตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคม และทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ โดยเน้นการใช้มาตรการทางอาญาเพื่อให้ผู้นั้นทำผิดซ้ำ ซึ่งจะทำให้สังคมเกิดความสงบสุข ซึ่งมาตรการทางอาญาเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดให้สอดคล้องกับทฤษฎีการลงโทษแต่ละทฤษฎี จำเป็นต้องพิจารณาถึงการกระทำที่กฎหมายกำหนดว่าเป็นความผิด ระดับความรุนแรง ตลอดจนคำนึงถึงเจตนาชั่วร้ายของผู้กระทำ ความเสียหายที่เกิดขึ้น และปัจจัยทางด้านตัวผู้กระทำความผิดเองด้วย ดังนั้นการลงโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิดต้องคำนึงถึงสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

- ความร้ายแรงของการกระทำความผิด หากเป็นการกระทำที่กระทำต่อสถาบันที่เป็นที่เคารพต่อสังคม หรือเป็นการกระทำต่อบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด เช่น พ่อแม่ หรือบุคคลที่สังคมมุ่งคุ้มครอง เช่น ผู้เยาว์ ผู้สูงอายุ เป็นต้น

- เจตนาของผู้กระทำความผิด ต้องพิจารณาว่าผู้กระทำมีเจตนาชั่วร้าย โหดเหี้ยม ขาดเจตนาอ่อนด้อยประสพการณ์ หรือประมาทขาดความระวังหรือไม่

- ความเสียหายต่อรัฐ การกระทำสร้างความเสียหายต่อเศรษฐกิจของรัฐ หรือต่อสังคมส่วนรวม

- ความเข็ดหลาบ ความหลาบจำของผู้กระทำ ผู้กระทำอาจเป็นผู้กระทำผิดติดนิสัย ยากต่อการเยียวยา หรือกระทำผิดเพราะมีเหตุจำเป็น หรือมีเหตุที่อ้างได้ตามกฎหมาย กล่าวคือ สามารถเยียวยาแก้ไขให้กลับตนเป็นคนดีและกลับคืนสู่สังคมได้

ปัจจุบันประมวลกฎหมายอาญา ได้กำหนดบทลงโทษ เพื่อใช้บังคับกับผู้กระทำความผิด ซึ่งโทษจะมีลักษณะรุนแรงมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับลักษณะของ การกระทำความผิดว่ามีความร้ายแรงและเกิดความเสียหายต่อรัฐหรือผู้เสียหายมากน้อยเพียงใด ตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 18 คือ (1) โทษประหารชีวิต (2) โทษจำคุก (3) โทษกักขัง (4) โทษปรับ และ (5) โทษริบทรัพย์สิน จะเห็นได้ว่าโทษตามมาตรา 18 นี้เป็นโทษทั่วไปที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดในทางอาญาชนิดของโทษได้กำหนดเรียงตามลำดับหนักเบา กล่าวคือ โทษประหารชีวิตเป็นโทษที่หนักที่สุด รองลงมาคือโทษจำคุก โทษกักขัง โทษปรับ และริบทรัพย์สินเป็นโทษเบาที่สุด

1. โทษประหารชีวิต เป็นโทษทางอาญาที่มีความรุนแรงที่สุดเป็นมาตรการกำจัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมได้อย่างเด็ดขาด แต่โทษประหารชีวิตได้รับการต่อต้านจากกลุ่มต่างๆ ในสังคมรวมทั้งระดับสากลอย่างมาก

2. โทษจำคุก รูปแบบโทษจำคุกส่งผลในทางสังคมวิทยา 4 รูปแบบ คือ

1) ความทุกข์ทรมานจากการลงโทษทางร่างกาย รวมทั้งผลของความรุนแรงต่างๆ ในเรือนจำ

2) ความทุกข์ทรมานจากการลงโทษทางจิตใจ เกิดขึ้นจากความรู้สึกเสียหาย หดหู่ และหวาดกลัว

3) ความทุกข์ทรมานจากการลงโทษทางสังคม จากการถูกตราหน้าในสังคม

4) ความทุกข์ทรมานจากการลงโทษทางเศรษฐกิจ จากปัญหารายได้ที่เหมาะสมในขนาด

3. โทษกักขัง กฎหมายอาญามีการแก้ไขเพิ่มเติมโทษกักขังเข้ามาใหม่ เป็นโทษที่เปลี่ยนจากโทษจำคุก เพราะสังคมไม่นิยมคนที่เคยต้องโทษจำคุกมาก่อน เป็นที่รังเกียจของสังคม จึงเป็นวิธีการหลีกเลี่ยงไม่ให้ศาลลงโทษจำคุกโดยไม่จำเป็น โดยผู้กระทำความผิดจะถูกกักขังไว้ในสถานที่กักขัง ซึ่งกำหนดไว้อันมิใช่เรือนจำ สถานีตำรวจ หรือสถานที่ควบคุมผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวน

4. โทษปรับ เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ชำระค่าปรับ ผู้กระทำความผิดต้องชำระค่าปรับตามจำนวนที่ศาลมีคำพิพากษาภายใน 30 วันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา

5. โทษริบทรัพย์สิน หากเป็นทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดได้ใช้ หรือมีไว้ เพื่อใช้ในการกระทำความผิดหรือเป็นทรัพย์สินซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิดศาลมีอำนาจริบเสียได้ เว้นแต่ทรัพย์สินเหล่านั้นเป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดเจ้าของทรัพย์สินที่แท้จริงอาจยื่นเรื่องร้องขอต่อศาลได้

ซึ่งจากโทษทางอาญาทั้ง 5 ประเภท สามารถจำแนกผลกระทบจากการลงโทษดังกล่าวตามแนวคิดทางอาชญาวิทยาได้ดังนี้

1. โทษที่บังคับเข้ากับชีวิต

โทษทางอาญาที่บังคับเข้ากับชีวิต ได้แก่ โทษประหารชีวิต โทษดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ที่จะตัดโอกาสในการกระทำความผิดของอาชญากรให้หมดไปจากสังคมอย่างถาวร และเป็นการ

ทดแทนการกระทำที่บุคคลดังกล่าวได้ก่อขึ้นแก่สังคม ซึ่งโทษประหารชีวิตมักจะใช้กับผู้กระทำ ความผิดที่ประกอบอาชญากรรมที่มีลักษณะรุนแรง มีผลกระทบต่อความรู้สึกของคนในสังคมค่อนข้างสูง เช่น ความผิดเกี่ยวกับชีวิต หรือความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ เป็นต้น

2. โทษที่บังคับเอาภัยเสรีภาพ

โทษที่บังคับเอาภัยเสรีภาพ ได้แก่ โทษจำคุกและโทษกักขัง โทษดังกล่าวจะมีวัตถุประสงค์ไปในทางแก้แค้นทดแทนผู้กระทำความผิดให้แก่ผู้เสียหายและสังคมที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิด และเป็นการตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมเป็นการชั่วคราว ทั้งนี้ ระหว่างที่ผู้กระทำความผิดได้รับโทษอยู่นั้น ก็จะมีมาตรการในการฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้ต้องโทษรวมทั้ง การฝึกอาชีพและการอบรมให้ความรู้เพื่อให้บุคคลดังกล่าวสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้อีกครั้ง

3. โทษที่บังคับเอาภัยทรัพย์สิน

โทษที่บังคับเอาภัยทรัพย์สิน ได้แก่ โทษปรับและโทษริบทรัพย์สิน ซึ่งโทษริบทรัพย์สินนั้นมุ่งประสงค์ที่จะบังคับเอาภัยบรรดาทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดได้มาจากการกระทำความผิด โดยถือว่าทรัพย์สินเงินทองของเหล่านั้นผู้กระทำความผิดมิได้ควรได้ เพราะเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย อีกทั้งทรัพย์สินบางประเภทยังเป็นสิ่งที่โดยสภาพของตัวทรัพย์สินนั้นเป็นของผิดกฎหมาย เช่น ยาเสพติด เป็นต้น

3. ทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษปรับทางอาญา

3.1 วิวัฒนาการของโทษปรับ

การลงโทษปรับเริ่มมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ และมีมาก่อนโทษจำคุกเมื่อพิจารณาจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่เก่าแก่ที่สุด คือ ประมวลกฎหมายสมัยพระเจ้าฮัมมูราบี (The Code of Hammurabi) ของชาวบาบิโลเนียเมื่อประมาณ 1750 ปี ก่อนคริสตกาล ซึ่งได้กล่าวถึงหลักของการแก้แค้นทดแทน (Lex Thilonis or an eye for an eye and a tooth for a tooth) คือ “ตาต่อตาฟันต่อฟัน” ซึ่งมีวิธีการลงโทษที่รุนแรง ตั้งแต่การประหารชีวิต การเนรเทศ การทรมานผู้กระทำความผิดจนถึงการลงโทษในระดับต่ำ คือ การชำระค่าปรับ ดังเช่นกรณีของการเอาทรัพย์สินของบุคคลอื่นมาใช้โดยไม่ชอบ ผู้กระทำความผิดอาจจะถูกปรับถึง 5 เท่า

ของมูลค่าทรัพย์สินนั้น หรือในกรณีการลักทรัพย์เลี้ยง ก็จะต้องถูกปรับ 10 เท่า ถ้าเป็นการประทุษร้ายต่อทรัพย์สินของแผ่นดินหรือทรัพย์สินของหลวงโทษปรับอาจจะสูงถึง 30 เท่าของราคาทรัพย์สิน⁸

ต่อมาหลักของการแก้แค้นทดแทนได้มีการพัฒนาขึ้นในสมัยโรมันโบราณ โดยแทนที่จะเป็นการลงโทษต่อผู้กระทำความผิดโดยตรง เพื่อให้สาสมกับความผิดที่ตนได้กระทำขึ้น แต่ยังมี การลงโทษโดยการบังคับเอาจากทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดอีกด้วย ในระยะแรกจะมีการชำระค่าทรัพย์สินเป็นลักษณะของการไถ่โทษ (composition) กล่าวคือ เมื่อผู้กระทำความผิดชำระค่าไถ่โทษแก่รัฐและผู้เสียหายแล้วก็จะไม่มีการแก้แค้นทดแทนกันต่อไป ระบบเช่นนี้นักทฤษฎีวิทยา เรียกว่า ความยุติธรรมโดยเอกชน (private settlement)

ต่อมาเมื่อรัฐเริ่มมีอำนาจปกครองจริงจังขึ้นมาก็ได้ค่อยๆ พยายามกำจัดอำนาจความยุติธรรมโดยเอกชนลงไป ในขั้นแรกการตกลงกันเรื่องค่าเสียหายเป็นเรื่องไถ่โทษนั้น เป็นไปตามความสมัครใจของกลุ่มพิพาท ต่อมาจึงเป็นการบังคับผู้กระทำความผิดให้ชำระทรัพย์สินเป็นค่าไถ่โทษแก่ผู้เสียหายและผู้เสียหายก็ถูกบังคับให้ต้องยอมรับค่าไถ่โทษและสละสิทธิในการแก้แค้น ทั้งนี้ โดยรัฐได้กำหนดอัตราค่าไถ่โทษอื่นเป็นกฎหมาย ดังเช่นที่ปรากฏอยู่ในกฎหมาย 12 โต๊ะ เป็นต้น ในที่สุดอำนาจของรัฐในด้านการยุติธรรมโดยมหาชนเข้ามาแทนที่ได้ public settlement รัฐได้บัญญัติให้ความผิดที่เสียหายแก่ผลประโยชน์ของสังคมเป็นความผิดต่อมหาชน เช่น การทรยศต่อชาติ และความผิดร้ายแรงอื่นๆ ส่วนระบบไถ่โทษนั้นยังคงมีอยู่ แต่รัฐได้บังคับให้คู่พิพาทชำระส่วนหนึ่งของค่าไถ่โทษแก่รัฐ เป็นการตอบแทนการที่รัฐเข้ามาจัดการความยุติธรรมให้มีลักษณะเป็นค่าขึ้นศาลและเป็นภาษีไปในตัว ส่วนที่เป็นค่าตอบแทนของรัฐนี้มีอัตราเพิ่มสูงขึ้นทุกที แต่ส่วนที่ผู้เสียหายได้รับลดน้อยลงไปเรื่อยๆ จนในที่สุดผู้เสียหายคงได้แต่เพียงค่าชดเชยความเสียหายเท่านั้น ส่วนที่รัฐบังคับเอานั้นต่อมาได้แยกออกเป็นสองส่วน ส่วนหนึ่งกลายเป็นค่าธรรมเนียมศาล และอีกส่วนหนึ่งได้กลายมาเป็น “ค่าปรับ”⁹

ศาสตราจารย์เกอฮาร์ท เกรบิง (Gerhardt Grebing) กล่าวว่า โทษปรับมีขึ้นเพื่อลดทอนอิทธิพลของการแก้แค้นทดแทนในการที่ผู้เสียหายจะทำร้ายผู้กระทำความผิดเป็นการแก้แค้นทดแทนในสมัยที่การแก้แค้นทดแทนยังแพร่หลายอยู่ ข้อนี้เห็นได้จากกฎหมายอัมมูราบี กฎหมายอินเดียโบราณ กฎหมายอียิปต์โบราณ และกฎหมายกรีกโบราณ¹⁰

⁸ Gerhardt Grebing, The Fine in Comparative Law : A Survey of 21 Countries (Cambridge: Institute of Criminology , 1982, p 4 อ้างใน วีระพงษ์ บุญญากาศ โครงการพัฒนามาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับและมาตรการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา หน้า 13

⁹ โกเมน ภัทรภิรมย์ โทษปรับ บทบัญญัติปีที่ 16 ตอน 3 (กันยายน 2516) หน้า 455-456

¹⁰ “เรื่องเดียวกัน”

ต่อมากฎหมายเยอรมันโบราณ ได้สร้างกฎเกณฑ์เกี่ยวกับโทษปรับหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ว่ากฎหมายอาญาเป็นกฎหมายมหาชน จึงได้แยกโทษปรับออกจากการใช้ค่าเสียหาย นอกจากนี้ยังมีการนำเอาโทษปรับมาใช้ควบคู่กับโทษจำคุก โดยให้ศาลลงโทษทั้งสองอย่างหรือใช้ดุลพินิจลงโทษอย่างใดอย่างหนึ่งได้ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกหวาดกลัวต่อ การลงโทษ นับว่าการพัฒนาข้อนี้ทำให้การลงโทษปรับห่างไกลจากความมุ่งหมายว่าเป็นการแก้แค้นทดแทนทุกที แต่กลายเป็นการข่มขู่ผู้กระทำความผิดให้เข็ดหลาบหวาดกลัวได้ผลดียิ่งขึ้น เพราะผู้กระทำความผิดอาจไม่รู้สึกเดือดร้อนเท่าไรนัก ถ้าตนจะถูกจำคุก เนื่องมาจากการกระทำความผิดบางอย่าง เช่น ลักทรัพย์ ปล้นทรัพย์ แต่ถ้าถูกจำคุกและปรับด้วยก็จะเป็นเรื่องที่น่ากลัวและรุนแรงขึ้น เช่น ปรับห้าเท่าหรือสิบเท่าของมูลค่าทรัพย์ที่ตนลักหรือปล้นมา ในหลายกรณีผู้กระทำความผิดอาจถูกปรับเสียขึ้นหนึ่งก่อนถูกลงโทษประหารชีวิตก็ได้

ก่อนศตวรรษที่ 19 กฎหมายโรมานอ-เยอรมันนิก ก็พัฒนาไปอีกขั้นหนึ่ง โดยนำโทษปรับมาใช้ในการลงโทษสถานเบาสำหรับความผิดเล็กน้อย อย่างที่เรียกกันว่า “ความผิดลหุโทษ” (petty crimes) เพื่อใช้ในกรณีที่เห็นว่าผู้กระทำความผิดไม่ควรได้รับโทษประการอื่น เพราะเห็นว่าเป็นการทารุณโหดร้ายเกินไป เช่น กระทำความผิดเล็กๆ น้อยๆ ที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม แต่ไม่เกิดอันตรายต่อผู้ใด ซึ่งทำให้โทษปรับเป็นโทษที่อยู่ในระบบกฎหมายอาญาที่สมบูรณ์ และมีกฎเกณฑ์ในตัวเอง เช่นเดียวกับโทษประหารชีวิตและโทษจำคุกซึ่งต่างมีระบบการลงโทษ และหลักการเหตุผลของตนเองแยกออกไป¹¹

ปัจจุบันในต่างประเทศมีการนำโทษปรับมาใช้อย่างแพร่หลาย เพื่อวัตถุประสงค์การข่มขู่ยับยั้ง เหมาะสำหรับผู้กระทำความผิดที่มีนิสัยและความประพฤติไม่ดี แต่ไม่มีเหตุสมควรจะต้องเข้าคุก หรือผู้กระทำความผิดที่มีเหตุอันสมควรบรรเทาโทษ ซึ่งควรหลีกเลี่ยงการใช้โทษจำคุกระยะสั้น¹²

สำหรับโทษปรับในประเทศไทยนั้นจากการศึกษาพบว่ามีมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาเป็นประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนั้น มีเหตุผลมาจากกฎหมายลักษณะอาญาได้ประกาศใช้มานานแล้ว มีการแก้ไขเพิ่มเติมอยู่หลายแห่งกระจัดกระจายกันอยู่ ทั้งหลักการบางอย่างและวิธีการลงโทษควรได้รับการปรับปรุงให้เหมาะสมกับกาลสมัยแนวโน้มของนานาประเทศ¹³ และได้มีการนำระบบการลงโทษปรับอัตราขึ้นสูงสุดและขั้นต่ำสุดแบบ

¹¹ “เรื่องเดียวกัน”

¹² เชษฐภัทร พรหมชนะ การนำมาตรการอื่นมาใช้บังคับนอกเหนือจากกรณีกักขังแทนค่าปรับ หน้า 19-21

¹³ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติให้ใช้พระราชบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 73 ตอนที่ 95 (ฉบับพิเศษ) หน้า 1 วันที่ 15 พฤศจิกายน 2499

ตายตัวมาใช้ตั้งแต่ ร.ศ. 127 เป็นต้นมา ดังปรากฏในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 18 กำหนดว่า “ผู้ใดต้องโทษจำคุกให้ปรับ และมีได้ใช้ค่าปรับภายในสิบห้าวันนับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุดนั้น ให้ยึดทรัพย์สมบัติมันใช้ค่าปรับหรือมิฉะนั้นให้เอาตัวมันจำคุกแทนค่าปรับ และการจำคุกแทนค่าปรับเช่นนี้ ท่านกำหนดอัตราไว้ว่า ให้จำวันหนึ่งแทนราคาค่าปรับบาทหนึ่ง เป็นประมาณ แต่ห้ามมิให้จำคุกด้วยโทษฐานนี้เกินกว่าหนึ่งปีขึ้นไป”¹⁴ ซึ่งโทษปรับที่ใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดในบางกรณีอาจไม่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป แม้ว่าจะได้มีการแก้ไขอัตราค่าปรับที่จะใช้ในการลงโทษปรับมาโดยตลอดก็ตาม

นอกจากนี้สภาพการณ์ที่ผู้กระทำความผิดไม่มีเงินพอชำระค่าปรับก็จะถูกศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกแทนการชำระค่าปรับนั้น กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ได้กำหนดแนวทางในการใช้ดุลพินิจของศาลที่จะตั้งยึดทรัพย์สินหรือสั่งจำคุกแทนการชำระค่าปรับก็ด้วยเจตนารมณ์ที่ต้องการให้ผู้กระทำความผิดเกิดความรู้สึกเข็ดหลาบไม่ทำผิดในทางทรัพย์สินอีก โดยให้ผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับและหากผู้กระทำความผิดไม่มีเงินที่จะชำระค่าปรับ กฎหมายจึงกำหนดให้บังคับเอาทรัพย์สินของผู้ที่กระทำความผิดโดยการยึดทรัพย์สินหรือมิฉะนั้นทำการจำคุกผู้กระทำความผิดแทนค่าปรับดังกล่าว แต่ในทางปฏิบัติของศาลมักจะข้ามขั้นตอนของการยึดทรัพย์สินดังกล่าวไป โดยศาลได้พิพากษาให้จำคุกผู้กระทำความผิดทันทีในกรณีที่ไม่สามารถชำระค่าปรับ ทั้งนี้เพื่อความสะดวกและสามารถบังคับกับผู้กระทำความผิดได้ในทันที ต่อมากฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหลายครั้ง จนกระทั่งได้ประกาศใช้บังคับประมวลกฎหมายอาญา เมื่อ พ.ศ. 2499 โดยในส่วนของบทกำหนดโทษจำคุกแทนค่าปรับนั้นได้มีการแก้ไขในเรื่องของการจำคุกแทนค่าปรับไปสู่การกักขังแทนค่าปรับ

กรณีโทษกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญานั้นได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสิ้น 4 ครั้ง ครั้งแรก (พ.ศ. 2500) กำหนดอัตราเงินกักขังแทนค่าปรับไว้ 5 บาท ต่อ 1 วัน และต่อมาพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2518 ได้มีการแก้ไขเป็น 20 ต่อวัน และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2530 ได้แก้ไขเพิ่มเติมทำให้ใช้อัตราร้อยละ 70 บาทต่อวัน และในปัจจุบันพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2545 ได้แก้ไขเพิ่มเติมกำหนดให้ใช้อัตราร้อยละ 200 บาทแทน ทั้งนี้ได้เพิ่มมาตรการให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณะประโยชน์แทน

¹⁴ ประมวลกฎหมายอาญา ร.ศ. 127

ค่าปรับได้อีกทางหนึ่งเพื่อหลีกเลี่ยงการกักขังแทนค่าปรับซึ่งทำให้ผู้รับโทษต้องสูญเสียอิสรภาพโดยไม่สมควร¹⁵

3.2 ลักษณะของโทษปรับ

โทษปรับเป็นโทษที่บังคับเอาแก่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด โดยมาตรา 28 แห่งประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องโทษปรับ ผู้นั้นจะต้องชำระเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ใน คำพิพากษาของศาล” โทษปรับ จึงได้แก่ โทษซึ่งผู้ต้องคำพิพากษาจะต้องนำเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษามาชำระต่อศาล¹⁶ โดยโทษปรับมีลักษณะสำคัญดังนี้

1. โทษปรับเป็นโทษที่บังคับเอาแก่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ทรัพย์สินที่จะบังคับเอานั้น คือ เงิน หากเป็นการบังคับเอากับทรัพย์สินอื่นๆ ก็ไม่ใช่โทษปรับ ถ้าทรัพย์สินนั้นเกี่ยวข้องกับ การกระทำความผิด ก็ถือว่าเป็นโทษที่เกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่มีเงินเสียค่าปรับ อาจถูกยึดทรัพย์สินได้ การยึดทรัพย์สินจึงไม่ใช่การริบทรัพย์สิน เพราะมิได้กระทำต่อทรัพย์สินอันเกี่ยวกับการกระทำความผิด

2. ค่าปรับต้องตกเป็นของแผ่นดิน แนวความคิดนี้มาจากความคิดที่ว่า “ระบบความยุติธรรมโดยรัฐ” กล่าวคือ รัฐเข้ามาเป็นผู้เสียหายหรือรัฐเข้ามาเป็นผู้จัดการแทนผู้เสียหาย ซึ่งแนวคิดเรื่องเงินค่าปรับในทางอาญามีความแตกต่างจากแนวคิดเรื่องเงินค่าสินไหมในทางแพ่ง ดังนี้¹⁷

- ประการแรก ค่าสินไหมในทางแพ่งเป็นการเพื่อชดใช้ความเสียหายแก่เอกชน ผู้ได้รับความเสียหาย แต่การปรับในทางอาญาเป็นการปรับเพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิด

- ประการที่สอง ค่าสินไหมในทางแพ่งนั้น คู่กรณีสามารถตกลงกันได้ แต่เงินค่าปรับในทางอาญากฎหมายได้กำหนดไว้

- ประการที่สาม ค่าสินไหมในทางแพ่งจะบังคับให้ผู้ถูกปรับกักขังแทนค่าปรับไม่ได้ แต่เงินค่าปรับในทางอาญาบังคับให้ผู้ถูกปรับถูกกักขังแทนเงินค่าปรับได้

¹⁵ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติให้ใช้พระราชบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2546 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 120 ตอนที่ 4 ก 8 มกราคม 2546 เล่ม 73 ตอนที่ 95 (ฉบับพิเศษ) หน้า 1 วันที่ 15 พฤศจิกายน 2499

¹⁶ หยุด แสงอุทัย *กฎหมายอาญาภาค 1* พิมพ์ครั้งที่ 18 กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2544 หน้า 191

¹⁷ สุวรรณ ทองเนื้อแข็ง *การบังคับโทษปรับ* วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2539 หน้า 13

- ประการที่สี่ การปรับในทางอาญาเป็นโทษ เมื่อเป็นโทษที่ย่อมเป็นการเสื่อมเสียเกียรติยศชื่อเสียงแก่ผู้ถูกปรับอยู่ในตัว แต่การปรับในทางแพ่งไม่ใช่โทษจึงไม่เป็นการเสื่อมเสียเกียรติยศแก่ผู้ถูกปรับแต่อย่างใด

- ประการที่ห้า เงินค่าปรับในทางอาญาที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระนั้นตกเป็นของรัฐ ส่วนในทางแพ่งเช่นในกรณีละเมิดนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับความเสียหายได้กลับคืน ผู้สถานะเดิมก่อนมีการกระทำความผิดอันเป็นละเมิดนั้นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้¹⁸ ดังนั้น เงินค่าปรับที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระนั้นจะตกเป็นของรัฐ ในส่วนทางแพ่งเช่นกรณีของการละเมิดนั้น ค่าเสียหาย ซึ่งมาจากทรัพย์สินของผู้กระทำละเมิดนั้นย่อมตกเป็นของผู้เสียหายมิได้ตกเป็นของรัฐแต่อย่างใด

3. โทษปรับเป็นโทษที่อาจใช้เป็นเอกเทศได้โดยไม่มีโทษอื่น หรืออาจใช้ควบคู่ไปกับโทษสถานอื่นก็ได้ ในต่างประเทศนิยมใช้โทษปรับสถานเดียวสำหรับความผิดเล็กน้อยตามกฎหมายไทยโทษปรับสถานเดียวสำหรับความผิดที่สมควรมีโทษเล็กน้อย หรือมีละเมิดนั้นจะเห็นได้ชัดในกรณีความผิดอาญาทางเศรษฐกิจ ความผิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ความผิดเกี่ยวกับการค้าที่ไม่เป็นธรรม ความผิดของกรรมการในกรณีนิติบุคคลรับโทษทางอาญา¹⁹ แต่เมื่อโทษปรับเมื่อมีการนำมาใช้กับความผิดใหม่ๆ เช่นนี้มักมีการบัญญัติโทษปรับให้เป็นโทษที่รุนแรงมีปริมาณมากในทำนองว่าถ้าจะลงโทษจำคุก ก็เห็นว่าอาจจะเป็นโทษที่หนักเกินไป จึงลงโทษปรับแทน แต่เมื่อมีการกำหนดโทษปรับแล้ว ก็กำหนดค่าปรับให้สูงสมกับที่ความผิดนั้นเป็นความผิดทางเศรษฐกิจ เรียกได้ว่าเป็นการลงโทษทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดก็ได้²⁰

จะเห็นได้ว่าโทษปรับจัดเป็นโทษอันดับที่สี่ ระดับความรุนแรงรองลงมาจากโทษประหารชีวิต โทษจำคุก และโทษกักขัง ซึ่งเป็นโทษที่บังคับต่อชีวิตร่างกาย ต่อเสรีภาพ โทษปรับและโทษริบทรัพย์สินจึงจัดอยู่ประเภทของการลงโทษต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นโทษสถานเบา ซึ่งกฎหมายเห็นว่าผู้กระทำความผิดไม่ควรถูกลงโทษถึงขนาดตัดรอนเสรีภาพก็ให้ลงโทษต่อทรัพย์สิน คือ โทษปรับแทน

¹⁸ เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์ คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1 พิมพ์ครั้งที่ 7 แก้ไขเพิ่มเติม กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2544 หน้า 10

¹⁹ รongพล เจริญพันธ์ การใช้โทษปรับเป็นตามมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคในเรื่องคำพรรณาคณภาพสินค้าหรือการโฆษณาที่ไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภค วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 2551 หน้า 316-319

²⁰ พิรุฬห์ โศกุลวรรณ การลงโทษทางอาญา วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขา นิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2532 หน้า 16

3.3 วัตถุประสงค์ของโทษปรับ

ในอดีตกฎหมายไทยที่ผ่านมาการลงโทษผู้กระทำความผิดจึงมุ่งเน้น การลงโทษ ต่อผู้กระทำความผิดเพื่อทดแทนความเสียหายที่ผู้กระทำความผิดก่อให้เกิดขึ้น และเพื่อเป็นการปราบปรามและข่มขู่อาชญากรมากกว่าที่จะให้ผู้กระทำความผิดเกิดสำนึก หรือศึกษาให้เข้าใจว่า เหตุใดบุคคลดังกล่าวจึงกลายเป็นผู้ประพฤติน่าเสียดายต่อกฎหมายและด้วยวัตถุประสงค์เดิมของการลงโทษปรับเป็นการแก้แค้นทดแทนและข่มขู่ การลงโทษจึงเป็นไปในรูปแบบ “ต่อต่อตา ฟันต่อ ฟัน” อย่างชัดเจน ก็เพื่อไม่ให้ผู้กระทำความผิดกล้าทำผิดซ้ำอีก ต่อมาวัตถุประสงค์ของการลงโทษ เริ่มได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้เข้ากับยุคสมัยมากขึ้น โดยวิธีการลงโทษมุ่งเน้นอบรม ฝึกอาชีพ ระหว่างต้องขังเพื่อให้ผู้กระทำความผิดเกิดสำนึกและปรับปรุงพฤติกรรมเป็นคนดีไม่ทำผิดซ้ำ และสามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้ปกติ

ลักษณะทำนองเดียวกับการกำหนดโทษปรับไว้ในมาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายอาญาไว้แต่เดิมก็เพื่อให้มีการลงโทษผู้กระทำความผิดอาญาสำหรับคดีความผิดเล็กน้อย ต่อมาแนวคิดในเรื่องการลงโทษได้เปลี่ยนแปลงไป โดยรัฐจะลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อปิดกั้น อันตรายที่จะเกิดขึ้นกับสังคม ซึ่งเป็นอันตรายที่ไม่รุนแรงมากนัก และเพื่อเป็น การทดแทนโทษที่ได้กระทำต่อเสรีภาพ ต่อชีวิต หรือต่อร่างกาย โดยกฎหมายเห็นว่าขนาดความผิดที่ผู้กระทำได้รับ เมื่อเทียบกับบทลงโทษแล้ว ไม่มีความจำเป็นถึงกับต้องจำกัดเสรีภาพ นอกจากนี้ การลงโทษจำคุก หรือกักขังมีขึ้นก็เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเกิดความหยาบช้า อย่างไรก็ตาม การลงโทษจำคุกใน ระยะเวลาสั้นอาจไม่เพียงพอที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความหยาบช้า เพราะเมื่อผู้กระทำความผิด ถูกตราหน้าจากสังคมทำให้เกิดปมด้อย และเมื่อออกจากคุกบุคคลนั้นก็อาจทำให้สังคมได้รับความ เดือดร้อน²¹ ความมุ่งหมายของโทษปรับนี้สอดคล้องกับการลงโทษเพื่อทดแทนความเสียหายที่ ผู้กระทำก่อให้เกิดขึ้นเนื่องจากกระทำความผิด และมีผลต่อการยับยั้งหรือข่มขู่ผู้กระทำความผิดและ บุคคลอื่นให้มีความเกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิด เพราะโทษปรับอาจมีจำนวนสูงมากจนทำให้ ผู้กระทำเกรงกลัวได้ แต่โทษปรับไม่มีผลในการแก้ไขหรือฟื้นฟูจิตใจของผู้กระทำความผิด หรือ เป็นการตัดโอกาสผู้นั้นในการกระทำความผิดอีก²²

²¹ สมพร พรหมพิตร *โทษปรับ* อัยการนิเทศ 2531 หน้า 443

²² ณรงค์ ใจหาญ กฎหมายว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน

นอกจากนั้น การที่รัฐใช้การลงโทษจำคุกหรือกักขังยังเป็นผลทำให้รัฐต้องสูญเสียงบประมาณในเรื่องดังกล่าว สำหรับวัตถุประสงค์ด้านการนำโทษปรับมาใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดก็เพื่อประโยชน์ดังต่อไปนี้²³

- เพื่อให้ความสะดวกแก่รัฐ โดยรัฐไม่จำเป็นต้องจัดหาสถานที่กักขังหรือจำคุกให้กับนักโทษอีก

- เพื่อเป็นการประหยัดงบประมาณ

- เพื่อให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจที่จะกำหนดอัตราโทษให้เหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำความผิด ตลอดจนความสามารถในทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดด้วย

- เพื่อให้ผู้กระทำความผิดพินิจตน

- โทษปรับจะยังมีประสิทธิภาพขึ้นเมื่อใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจน

- ทำให้รัฐมีรายได้เพิ่มมากขึ้น

3.4 หลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าปรับ

โดยหลักทั่วไปการกำหนดโทษปรับต้องอยู่ภายใต้บังคับของหลักการลงโทษทางอาญากล่าวคือ

1. หลักความยุติธรรม

ในการที่จะลงโทษผู้ฝ่าฝืนกฎหมายต้องคำนึงถึงหลักความยุติธรรมด้วย ไม่ว่าจะเป็นความยุติธรรมต่อผู้เสียหาย หรือผู้กระทำความผิดก็ตาม ในแง่ของหลักสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 11 (2) กล่าวว่า “จะถือว่าบุคคลใดมีความผิดอาญาเพราะการกระทำหรือควมเว้นการกระทำใดอันยังมีได้ถือว่าเป็นความผิดอาญาตามกฎหมายแห่งชาติ หรือกฎหมายระหว่างประเทศในขณะที่กระทำการนั้นหาได้ไม่และจะลงโทษให้หนักไปกว่าโทษที่ใช้ในขณะที่กระทำความผิดหาได้ไม่” จากหลักนี้ย่อมแสดงอยู่ในตัวแล้วว่า กฎหมายที่กำหนดโทษปรับเป็นกฎหมายอาญา จึงไม่อาจกำหนดความผิดและกำหนดโทษบุคคลใดในทางที่ขัดกับปฏิญญาสากลดังกล่าว กล่าวคือ จะออกกฎหมายที่มีโทษปรับย้อนหลังไม่ได้และที่สำคัญโทษที่จะต้องบังคับใช้ต่อผู้กระทำผิดโดยองค์กร หรือกระบวนการที่เป็นกลางได้รับมอบหมายไว้โดยเจาะเท่านั้น ซึ่งโดยปกติทั่วไปก็คือศาลนั่นเอง แต่หลักข้อนี้น่าจะหมายถึงว่า เป็นการห้ามผู้เสียหายมิให้เป็นผู้ลงโทษหรือเป็นผู้บังคับคดีเองเท่านั้น แต่การลงโทษบางชนิดเช่น โทษปรับ อาจมอบให้หน่วยงานอื่นนอกจากศาลเป็นผู้บังคับได้ภายใต้หลักเกณฑ์ที่กำหนดดังที่เรียกว่า “การเปรียบเทียบ”

²³ เศรษฐภัทร พรหมชนะ การนำมาตราการอื่นมาใช้บังคับนอกเหนือจากการกักขังแทนค่าปรับ หน้า

2. หลักมนุษยธรรม

นอกจากหลักความยุติธรรมแล้ว โทษอาญาต้องสอดคล้องกับหลักมนุษยธรรมด้วย กล่าวคือ โทษต้องไม่ทารุณโหดร้าย ไม่ว่าจะประเภทของโทษหรืออัตราโทษรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาบทแก้ไข บทที่ 8 ได้บัญญัติในทำนองเดียวกันว่า “จะกำหนดโทษปรับให้เกินควรไม่ได้ (Excessive fine) และจะลงโทษอย่างทารุณโหดร้ายและวิถาวรผิดปกติไม่ได้” ที่เป็นเช่นนี้ เพราะถือว่า การลงโทษปรับที่เกินสมควรจะถือเป็นเรื่องทารุณโหดร้ายหรือไม่ก็ตาม แต่ถ้ากำหนดเกินสมควรเสียแล้ว ย่อมตัดโอกาสของผู้กระทำผิดไม่ให้อำนาจรับโทษปรับ ซึ่งอาจเป็นเหตุให้ต้องไปรับโทษอื่นแทนและเป็นการลงโทษทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบกว้างขวางทำนองเดียวกับการเรียกประกันเกินสมควร (Excessive Bail) ซึ่งเท่ากับว่าเป็นการตัดโอกาสไม่ให้มีทางได้รับประกันตัวนั่นเอง

หลักมนุษยธรรมที่สำคัญหลักต่อไปคือ บุคคลจะถูกลงโทษ 2 ครั้งในการกระทำเดียวกันไม่ได้ ข้อนี้เกิดจากหลักที่ว่า โทษทางอาญาย่อมทำให้บุคคลตกอยู่ในความทุกข์ทรมาน ฉะนั้น หากจะฟ้องร้องลงโทษใครก็ควรที่จะทำให้เสร็จในคราวเดียวกัน ไม่ว่าจะลงโทษก็สถานก็ตาม เมื่อคดีเสร็จสิ้นไปแล้ว ไม่ว่าผู้นั้นจะพ้นโทษหรือรับโทษอยู่ย่อมฟ้องร้องลงโทษเป็นครั้งที่ 2 เนื่องจากการกระทำผิดเดิมในครั้งก่อนไม่ได้ หลักนี้เรียกว่า หลัก privilege against double jeopardy ซึ่งตรงกับหลักการฟ้องซ้ำในคดีอาญานั้นเอง

3. หลักความแน่นอน แต่ยืดหยุ่นของโทษ

ความแน่นอน (Certainty) คือ ความแน่ชัด แต่มักนำไปสู่หลักเกณฑ์ที่ตายตัว ซึ่งดูจะสวนทางกับความยืดหยุ่น หรือ ผ่อนปรน แต่ที่จริงหลักทั้งสองใช้ควบคู่กันได้ เพราะความแน่นอนของโทษก็คือความชัดเจน เมื่อบุคคลใดกระทำความผิดจะต้องสามารถกำหนดโทษ ได้แน่นอนว่าเขาจะได้รับโทษประเภทใด แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าทุกคนที่ทำผิดอย่างเดียวกันจะต้องได้รับโทษเท่ากัน หากแต่ความหมายว่าทุกคนที่ทำผิดอย่างเดียวกันจะต้องได้รับ โทษเท่ากัน หากแต่หมายความว่าทุกคนที่ทำผิดอย่างเดียวกันจะต้องได้รับโทษภายในกรอบหรืออระวางโทษนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยอีกหลายประการ การคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ นี้เองที่เรียกว่า ความยืดหยุ่น

4. หลักการกำหนดโทษให้สมกับผู้กระทำความผิด

ในการลงโทษไม่ว่าสถานใดก็ตาม ศาลต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ อีกหลายข้อในทางปฏิบัติไม่ว่าในประเทศใดๆ ก็ตาม ศาลมักใช้ดุลพินิจกำหนดโทษความผิดต่างๆ ไปในทางที่ไม่สูงเกินไปนัก ในประเทศสหรัฐอเมริกาโทษประหารชีวิตจะมีใช้น้อยในขณะที่ศาลมักลงโทษจำคุกหรือปรับ มิฉะนั้นก็ใช้วิธีคุมประพฤติซึ่งแพร่หลายที่สุด ในประเทศไทยโทษที่ศาลนิยมใช้มากที่สุดหรือ โทษปรับและโทษจำคุก ส่วนที่อื่นๆ อยู่ในลำดับรองลงมา โดยเฉพาะโทษกักขังใช้น้อยมาก

ส่วนใหญ่เป็นเรื่องการกักขังแทน โทษปรับ เพราะไม่มีกฎหมายที่ให้อำนาจศาลลงโทษกักขังโดยตรง²⁴

3.5 ข้อดีและข้อเสียของโทษปรับ

3.5.1 ข้อดีของโทษปรับ

1) โทษปรับใช้แทนการลงโทษจำคุกระยะสั้น โทษปรับถือว่าเป็นทางออกที่ดีที่สุดในทางหนึ่งในการเล็งโทษจำคุกระยะสั้น ซึ่งไม่มีประโยชน์ต่อผู้กระทำความผิดเองไม่ว่าในทางใด²⁵ เนื่องจากอาชญาวิทยามีความเห็นว่าการลงโทษจำคุกระยะสั้นไม่ก่อให้เกิดความเข็ดหลาบไม่ว่าในด้านปราบปรามหรือข่มขู่ หรือแม้แต่การปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดก็ตาม ในทางตรงกันข้ามโทษจำคุกระยะสั้นอาจทำให้จิตใจแข็งกระด้างและเกิดปมด้อย เนื่องจากเข้าไปอยู่ในแวดวงสังคมของผู้กระทำความผิด โทษจำคุกอาจทำให้ผู้ต้องโทษเกิดความเคยชินกับสังคมคุก หนักเข้าก็เกิดความชินชา ไม่รู้สึกเป็นความเสียหายน่าอับอาย ซึ่งไม่ว่าจะเป็นในทางใดก็ตามย่อมไม่ก่อให้เกิดผลดีเท่าที่ควร ส่วนโทษปรับนั้น ผู้ถูกลงโทษย่อมไม่เกิดความเคยชินเพราะถูกปรับเมื่อใดก็เป็นความเสียหายส่วนตัว เมื่อนั้น²⁶

2) โทษปรับสามารถกำหนดให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดเป็นรายๆ ไป กล่าวคือ ในการลงโทษปรับนั้น สามารถกำหนดจำนวนเงินให้เหมาะสมกับฐานะของผู้กระทำความผิด ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ค่อยดีก็ลงโทษปรับน้อยลง ส่วนผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีลงโทษปรับรุนแรงขึ้น²⁷

3) โทษปรับเป็นการลงโทษตรงจุด หรือต้นเหตุแห่งการกระทำความผิด โดยเฉพาะเมื่อนำมาใช้กับความผิดทางเศรษฐกิจ หรือกับความผิดฐานประทุษร้ายต่อทรัพย์สินของผู้อื่น หรือความผิดที่ทำด้วยความโลภ การลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยการปรับนั้น ผู้ถูกปรับจะรู้สึกว่าการปรับที่ได้ทรัพย์สินของคนอื่นมา กลับต้องเสียทรัพย์สินของตนให้คนอื่น ถือได้ว่าเป็นการแก้นิสัยโลก ใต้อย่างหนึ่ง²⁸

²⁴ พิรุฬห์ ไตสุกุลวรัตน์ การลงโทษทางอาญา วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต หน้า 28

²⁵ วีระพล ปานบุตรา โทษปรับในสวีเดน วารสารอัยการ ปีที่ 2 ฉบับที่ 14 2522 หน้า 27

²⁶ โกเมน กัทธกริมย์ โทษปรับ หน้า 457

²⁷ สุวรรณ ทองเนื้อแข็ง การปรับกับโทษปรับ หน้า 17

²⁸ โกเมน กัทธกริมย์ โทษปรับ หน้า 457

4) โทษปรับเป็นโทษที่สามารถแก้ไขได้ในภายหลัง ในกรณีที่การพิพากษาตัดสินผิดพลาด กล่าวคือ หากปรากฏพยานหลักฐานว่า ผู้ที่ถูกลงโทษปรับนั้น มิได้กระทำความผิดก็ยังมีทางแก้ไขได้โดยการคืนค่าปรับให้ได้²⁹

5) รายได้จากการปรับรัฐสามารถนำไปใช้ในกิจการอื่นได้ เช่น ปัจจุบันมีเสียงเรียกร้องว่ารายได้จากโทษปรับควรนำมาใช้ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม โดยเฉพาะ เช่น การนำมาเป็นกองทุนเพื่อการนี้โดยเฉพาะ³⁰

6) โทษปรับมีผลดีในทางเศรษฐกิจของรัฐ โดยรัฐไม่ต้องขาดรายได้ และไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการสร้างสถานที่คุมขัง ค่าเลี้ยงดูผู้ต้องขัง³¹

7) โทษปรับนั้นสามารถจัดให้ยืดหยุ่นได้ เช่น การผ่อนชำระ การจัดเป็นระบบวันปรับ (Day –fine) หรือการรอกการลงโทษ หรือการรอกการกำหนดโทษปรับ เป็นต้น ซึ่งก็สุดแต่แต่กฎหมายของแต่ละประเทศจะกำหนดความยืดหยุ่นดังกล่าว โดยไม่ก่อให้เกิดผลร้ายแก่ผู้ถูกลงโทษและส่งผลเสียต่อกระบวนการยุติธรรม³²

3.5.2 ข้อเสียของโทษปรับ

1) โทษปรับเป็นโทษที่ไม่เสมอภาค เพราะคนยากจนเมื่อถูกปรับจะเดือดร้อนมากกว่าผู้มีฐานะดี

2) โทษปรับที่เล็กน้อย หรือแม้แต่โทษปรับที่รุนแรง ไม่น่าจะก่อให้เกิดความ เข็ดหลาบหวาดกลัว แต่ถ้าผู้กระทำความผิดมีความร่ำรวยมั่งคั่งมากก็ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบในทางใด แต่ในทางตรงกันข้ามการจำคุกผู้มีฐานะดีสัก 5-10 น่าจะทำให้เกิดความเข็ดหลาบหวาดกลัวยิ่งกว่าโทษปรับ แต่การปรับโทษปรับมักไม่มีผู้รู้แพร่หลาย ผู้ต้องโทษและสังคมมักจะไม่รู้สึกเป็นความเสียหาย ซึ่งหากมองในแง่ว่าผู้รับโทษไม่เกิดจุดต่างพริ้ว แต่ในอีกมุมมองก็แสดงว่าผู้ต้องโทษอาจไม่รู้สึกเข็ดหลาบหวาดกลัวก็ได้

3) ในทางปฏิบัติระบบโทษปรับล้มเหลวในหลายประเทศ เนื่องจากเมื่อลงโทษปรับแล้วมักจะเก็บค่าปรับไม่ได้ จึงมักจะเปลี่ยนโทษปรับมาเป็นจำคุก หรือกักขังแทนค่าปรับ (imprisonment in default of payment) อันจะทำให้ไม่เป็นไปตามความประสงค์ของคำพิพากษา และในที่สุดผู้ต้องโทษปรับก็ต้องรับโทษจำคุกกระยะสั้น ซึ่งความมุ่งหมายของการมีโทษปรับต้องการ จะหลีกเลี่ยงอยู่แล้วนั่นเอง

²⁹ เรื่องเดียวกัน

³⁰ เรื่องเดียวกัน

³¹ เรื่องเดียวกัน

³² เรื่องเดียวกัน

4) โทษปรับในระบบประมวลกฎหมายอาญาอาจแข็งเกินไป เนื่องจากไม่อาจจะเดินตามระบบเศรษฐกิจ และค่าของเงิน ทำให้มีการปรับปรุงแก้ไขอยู่เสมอ ซึ่งการปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายเหล่านั้นไม่อาจทำได้ง่ายนัก

5) การลดความศักดิ์สิทธิ์ของโทษปรับ ความพยายามที่จะให้บุคคลภายนอกชำระโทษปรับแทน หรือการผ่อนชำระโทษปรับ³³ ต่างก็มีส่วนทำให้ความศักดิ์สิทธิ์ของโทษปรับมีค่าลดลง เพราะโทษปรับเป็นโทษในทางอาญา และการลงโทษปรับก็เป็นการเฉพาะตัวของผู้กระทำความผิดเท่านั้น ไม่อาจรับโทษแทนกันได้ เพราะโทษปรับทำให้ครอบครัวของผู้ถูกปรับต้องเดือดร้อนไปด้วย

6) โทษปรับมักถูกกล่าวหาอยู่เหมือนกันว่ารัฐแสวงหาประโยชน์หรือรายได้เข้าหารัฐ โดยรัฐมีมาตรการเข้มงวดควดขันที่จะเอาค่าปรับ เป็นเหตุให้บ่อยครั้งที่ผู้ต้องโทษไม่อยู่ในฐานะที่จะชำระให้แก่ผู้เสียหายได้³⁴

7) โทษปรับมีผลทำให้เศรษฐกิจของผู้เกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิดถูกกระทบไปด้วย เช่น เงินรายได้แทนที่จะนำมาใช้จุนเจือครอบครัวก็ถูกแบ่งไปใช้เป็นค่าปรับ³⁵ เพราะต้องนำเงินไปชำระค่าปรับให้แก่รัฐ มีผู้เสนอเหมือนกันว่าในกรณีนี้ควรให้ชำระแก่ผู้เสียหายก่อน แต่โดยมากแล้วมาตรการในการบังคับและระยะเวลาในการดำเนินคดีไม่สอดคล้องกัน รัฐจึงมักบังคับคดีอาญาไปได้ก่อน

4. การบังคับโทษปรับในประเทศไทย

โทษปรับเป็นโทษทางอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 ได้กำหนดโทษปรับไว้ มุ่งเน้นการลงโทษผู้กระทำความผิดในทางเศรษฐกิจ คือ มุ่งบังคับเอากับทรัพย์สิน คือ เงินของผู้กระทำความผิด เมื่อโทษปรับเป็นโทษทางอาญาผู้ที่จะมีอำนาจบังคับโทษปรับโดยทั่วไปศาลจะทำหน้าที่ในการลงโทษปรับและบังคับชำระค่าปรับ แต่ในกรณีอาจให้เจ้าพนักงานทางฝ่ายบริหารมีอำนาจ ในการบังคับใช้โทษปรับได้ ซึ่งได้แก่การเปรียบเทียบปรับ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบังคับ ใช้โทษปรับ การบังคับโทษปรับสำหรับประเทศไทย จึงมี 2 กรณี คือ การเปรียบเทียบปรับโดยเจ้าพนักงาน และการกำหนดโทษปรับโดยศาล

³³ เรื่องเดียวกัน

³⁴ เรื่องเดียวกัน

³⁵ เรื่องเดียวกัน

4.1 การเปรียบเทียบปรับโดยเจ้าพนักงาน

การกำหนดโทษปรับโดยเจ้าพนักงาน เป็นการบังคับใช้โทษในทางเสร็จสิ้นลงในชั้นเจ้าพนักงาน หากเจ้าพนักงานและผู้กระทำความผิดได้ปฏิบัติตามให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ครบถ้วน ซึ่งการเปรียบเทียบปรับนั้น มีผู้ให้ความเห็นว่าเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารเชื่อว่าผู้ต้องหาต้องกระทำความผิดและชี้ขาดว่ามีความผิดแล้ว จึงกำหนดโทษลักษณะเช่นนี้นักวิชาการทางกฎหมายรัฐธรรมนูญเรียกว่า เป็นการใช้อำนาจตุลาการโดยฝ่ายบริหาร

เหตุผลสำคัญที่ยอมให้เจ้าพนักงานมีอำนาจทำการเปรียบเทียบเช่นนั้นได้ก็เพราะว่าในกรณีความผิดอาญาเล็กน้อย หากไม่มีกระบวนการเช่นนี้คดีความทั้งหมดก็จะเข้าสู่ขั้นตอนของศาลทำให้เกิดภาระต่อกระบวนการยุติธรรมขึ้นโดยไม่จำเป็น³⁶

ประโยชน์ของการเปรียบเทียบปรับโดยเจ้าพนักงาน คือ³⁷

1. เป็นการช่วยลดภาระของศาล และเจ้าหน้าที่อื่นๆ ในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้การให้อำนาจเจ้าพนักงานในการเปรียบเทียบสามารถทำให้คดีความส่วนหนึ่งเสร็จสิ้นลง เลิกกันหรือระงับไปตั้งแต่ชั้นเจ้าพนักงาน ไม่ต้องนำคดีมาสู่ศาล ซึ่งก่อให้เกิดภาระต่อศาลโดยไม่จำเป็นอันอาจกระทบต่อการอำนวยความยุติธรรม

2. เป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายของผู้ต้องหาเอง ในการดำเนินคดีในศาล

3. เกิดประโยชน์ทางฝ่ายปกครอง ทำให้การได้ตัวผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดมารับโทษเต็มอัตราโทษในกฎหมายได้โดยง่าย

4. การเปรียบเทียบโดยเจ้าพนักงานไม่ขัดต่อหลักการแบ่งแยกอำนาจ เพราะต้องอาศัยความสมัครใจของผู้ต้องหาอยู่ด้วย ไม่ใช่อาศัยอำนาจบังคับของฝ่ายที่จะเข้าไปใช้อำนาจหน้าที่เช่นนั้นเสียเอง และหากว่ามีปัญหา เช่น ผู้ต้องหาไม่ยินยอม หรือ ยินยอมแต่อ้างว่ากระบวนการต่างๆ ไม่ถูกต้อง ก็สามารถนำคดีไปสู่การพิจารณาของศาลในที่สุดได้

ซึ่งบทบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานในการเปรียบเทียบ คือ มาตรา 37

1. ในคดีที่มีโทษปรับสถานเดียว เมื่อผู้กระทำความผิดยินยอมเสียค่าปรับในอัตราสูงสำหรับความผิดนั้น แก่เจ้าพนักงานที่ก่อนศาลพิจารณา

2. ในคดีความผิดที่เป็นลหุโทษหรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษหรือคดีอื่นที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท เมื่อผู้ต้องหาชำระค่าปรับตามที่พนักงานสอบสวนได้เปรียบเทียบแล้ว

³⁶ สุวรรณ ทองเนื้อแข็ง การบังคับโทษปรับ หน้า 24-25

³⁷ เรื่องเดียวกัน

3. ในคดีความผิดลหุโทษ หรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ หรือคดีที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทถ้วน ซึ่งเกิดในกรุงเทพมหานคร เมื่อผู้ต้องหาชำระค่าปรับตามที่นายตำรวจประจำท้องถื่นตั้งแต่ตำแหน่งสารวัตรขึ้นไป หรือนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรผู้กระทำการในตำแหน่งนั้นๆ ได้เปรียบเทียบแล้ว

4. ในคดีซึ่งเปรียบเทียบได้ตามกฎหมายอื่น เมื่อผู้ต้องหาได้ชำระค่าปรับตามค่าเปรียบเทียบของพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว”

จากบทบัญญัติดังกล่าวสามารถแยกประเภทคดีที่เจ้าพนักงานสามารถเปรียบเทียบปรับได้ กล่าวคือ 1. คดีที่สามารถเปรียบเทียบได้ตามประมวลกฎหมายอาญา และ 2. คดีที่สามารถเปรียบเทียบได้ตามกฎหมายอื่น

4.1.1 คดีที่สามารถเปรียบเทียบปรับได้ตามประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่

1) คดีที่มีโทษปรับสถานเดียว

เมื่อผู้กระทำความผิดยินยอมเสียค่าปรับในอัตราอย่างสูงสำหรับความผิดนั้นแก่ เจ้าพนักงานก่อนศาลพิจารณาคดี ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37(1) กำหนดคดีอาญาเล็กน้อย แต่ที่กฎหมายมิได้ใช้คำว่า “เปรียบเทียบ” เพราะไม่ใช่เป็นเรื่องเข้ามากำหนดค่าปรับ ซึ่งอาจต่ำกว่าอัตราค่าปรับอัตราสูงที่กฎหมายกำหนดก็ได้ แต่เป็นเรื่องที่ผู้กระทำความผิดยินยอม เสียค่าปรับในอัตราที่สูงเสียเอง ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่รับก็ไม่ได้ และจะรับต่ำกว่าอัตราค่าปรับอย่างสูงก็ไม่ได้ กฎหมายจึงมิได้ใช้คำว่าเปรียบเทียบปรับ แต่อาจจัดว่าเป็นวิธีการหนึ่งของการเปรียบเทียบ โดยไม่ให้ดุลยพินิจแก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร³⁸

2) คดีความผิดลหุโทษ

มาตรา 102 แห่งประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า “ความผิดลหุโทษ คือความผิดซึ่งต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เช่นว่านี้มาด้วยกัน” ความผิดลหุโทษจึงได้แก่ความผิดสถานเบา ซึ่งกำหนดไว้ในมาตรา 367-398 นอกจากนี้ในพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาประเภทอื่นๆ ที่ได้กำหนดเช่นเดียวกันนี้ ก็ถือว่าเป็นความผิดลหุโทษด้วยเช่นเดียวกัน

3) คดีที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าคดีลหุโทษ

ก่อนใช้ประมวลกฎหมายอาญา ความผิดลหุโทษ หมายความว่า ความผิดที่บัญญัติไว้ในส่วนที่ 10 ของกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 รวม 7 มาตราเท่านั้น ไม่หมายความว่าความผิดตามกฎหมายอื่นๆ ที่มีโทษในระดับเดียวกัน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประสงค์ให้เปรียบเทียบได้ทั้งหมด จึงบัญญัติถึงความผิดที่อัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษไว้

³⁸ เรื่องเดียวกัน

ด้วย แต่ปัจจุบันนี้ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 102 บัญญัติว่า “ความผิดลหุโทษ คือ ความผิด ซึ่งต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับเช่นว่านี้ มาด้วยกัน” ดังนั้น ความผิดลหุโทษในขณะนี้จึงมีความหมายคลุมไปถึงความผิดทุกประเภทที่มี อัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ³⁹

4) คดีที่โทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

โดยที่คดีประเภทนี้มีโทษปรับสถานเดียวและอัตราค่าปรับไม่สูงเกินไป ดังนั้น จึงไม่ใช่คดีที่ร้ายแรง และศาลไม่อาจจะลงโทษจนถึงขั้นจำคุกได้ จึงถือเป็นความผิดที่ควรให้มีการเปรียบเทียบได้ ดังนั้น กฎหมายจึงกำหนดให้เจ้าหน้าที่ที่สามารถเปรียบเทียบได้

4.1.2 คดีอาญาที่สามารถเปรียบเทียบปรับได้ตามกฎหมายอื่น

1) คดีเกี่ยวกับกฎหมายภาษีอากร

ความผิดต่อกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากร ได้แก่ ความผิดตามประมวลกฎหมายรัษฎากร กฎหมายศุลกากร และกฎหมายเกี่ยวกับภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงไม่เกิน 10,000 บาท นั้น ทั้งนี้ไม่ว่าจะมีโทษจำคุกหรือไม่ ก็สามารถทำการเปรียบเทียบปรับได้⁴⁰

2) คดีอาญาตามกฎหมายอื่น

คดีอาญาตามกฎหมายอื่นที่ให้อำนาจเปรียบเทียบปรับได้ ในกรณีที่มีกฎหมายพิเศษใดให้อำนาจเปรียบเทียบไว้ พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเปรียบเทียบได้ ซึ่งเป็นอำนาจของพนักงานสอบสวน หรือเจ้าพนักงานอื่นที่กฎหมายได้ให้อำนาจได้ก็แล้วแต่กรณี เช่น ตามพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 31 บัญญัติว่า “ผู้ที่ขายหรือนำออกแสดงเพื่อขายซึ่งสุราที่รู้ว่าทำขึ้นฝ่าฝืนมาตรา 5 ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 5,000 บาท” แม้ว่าความผิดดังกล่าวนี้ไม่ใช่ความผิดลหุโทษ แต่ก็ได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการเปรียบเทียบปรับได้⁴¹

4.2 การกำหนดโทษปรับโดยศาลไทย

เมื่อการปรับเป็นโทษทางอาญา ผู้ที่มีอำนาจปรับโดยปกติแล้วก็คือผู้มีอำนาจลงโทษในคดีอาญาได้แก่ ศาล โทษปรับจะมีการลงโทษได้ต่อเมื่อเป็นผลการพิจารณาของศาลว่า จำเลยกระทำความผิดจริง โทษปรับจะกำหนดอย่างไรก็สุดแล้วแต่ดุลยพินิจของศาลภายในอัตรา ระวางค่าปรับที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

³⁹ กุศล บุญเย็น คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กรุงเทพมหานคร นิติบรรณาการ 2539 หน้า 73-74

⁴⁰ สุวรรณ ทองเนื้อแข็ง การบังคับโทษปรับ หน้า 30

⁴¹ เรื่องเดียวกัน

4.2.1 วิธีการกำหนดโทษปรับโดยศาลไทย

การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นอำนาจของศาล ในกรณีที่ศาลเห็นสมควรให้มีการลงโทษปรับแก่จำเลย ศาลจะต้อง

1) กรณีที่ศาลกำหนดโทษปรับ

หลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับโดยศาลสามารถพิจารณาได้ 2 ประการ คือ (1) การกำหนดค่าปรับแก่บุคคลผู้กระทำความผิดคนเดียว และ (2) การกำหนดค่าปรับแก่บุคคลในการกระทำความผิดอันเดียวกัน

ก. การกำหนดค่าปรับแก่บุคคลผู้กระทำความผิดคนเดียว

การกำหนดค่าปรับแก่บุคคลผู้กระทำความผิดคนเดียวนั้น โดยหลักศาลจะต้องกำหนดเป็นเงิน โดยคำพิพากษาภายในอัตราโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้ในบทมาตราอันเป็นบทกำหนดโทษสำหรับความผิดที่ผู้นั้นกระทำ⁴² โดยศาลสามารถกำหนดโทษปรับได้ตามกรณีต่างๆ ดังนี้

- ในกรณีที่กฎหมายกำหนดโทษปรับขั้นสูงไว้ เช่น ปรับไม่เกิน 500 บาท ศาลมีอำนาจพิพากษาลงโทษปรับเป็นเงินจำนวนใดจำนวนหนึ่งตั้งแต่ 1 บาท ถึง 500 บาท

- ในกรณีที่กฎหมายกำหนดโทษขั้นต่ำและโทษขั้นสูงไว้ เช่น ปรับตั้งแต่ 6,000 บาท ถึง 20,000 บาท ดังนี้ ศาลมีอำนาจพิพากษาลงโทษปรับเป็นเงินจำนวนหนึ่งระหว่าง 6,000 บาท ถึง 20,000 บาท เว้นแต่จะมีเหตุผลโทษต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนด เช่น เหตุบรรเทาโทษตามมาตรา 78 หรือ การกระทำผิดของเด็กอายุกว่า 14 ปี ขึ้นไป เป็นต้น

- ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้มีทั้งโทษจำคุกและโทษปรับและคดีนั้นศาลจะลงโทษไม่เกิน 3 เดือน ศาลอาจลงโทษปรับแต่เพียงอย่างเดียวแต่ไม่ลงโทษจำคุกได้ตามบทบัญญัติมาตรา 55⁴³ แห่งประมวลกฎหมายอาญา

- ในความผิดที่ผู้กระทำความผิดหลายกรรม ซึ่งกฎหมายให้เรียงกระทงลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 การกำหนดโทษปรับไม่ถูกจำกัดจำนวนสูงสุด เช่นเดียวกับโทษจำคุก ดังนั้น ศาลมีอำนาจกำหนดค่าปรับโดยเรียงกระทงลงโทษในแต่ละฐานความผิดจนกว่าจะครบได้

⁴² ณรงค์ โจทนาย ฎหมายว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย หน้า 74-75

⁴³ มาตรา 55 ถ้าโทษจำคุกที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับ มีกำหนดเวลาเพียงสามเดือนหรือน้อยกว่า ศาลจะกำหนดโทษจำคุกให้น้อยลงอีกก็ได้ หรือถ้าโทษจำคุกที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับ มีกำหนดเวลาเพียงสามเดือนหรือน้อยกว่าและมีโทษปรับด้วย ศาลจะกำหนดโทษจำคุกให้น้อยลงหรือจะยกเสีย ลงให้ปรับแต่อย่างเดียวก็ได้

ข. การกำหนดค่าปรับแก่บุคคลในการกระทำความผิดอันเดียวกัน

มาตรา 31 แห่งประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลจะพิพากษา ให้ปรับผู้กระทำความผิดหลายคน ในความผิดอันเดียวกัน ในกรณีเดียวกันให้ศาลลงโทษปรับเรียงตามตัวบุคคล”

บทบัญญัติดังกล่าวหมายความว่า ศาลจะต้องปรับผู้กระทำความผิดแต่ละคนโดยถืออัตราโทษสูงสุดสำหรับความผิดนั้นเป็นเกณฑ์คำนวณ ไม่ใช่ปรับทุกคนรวมกันแล้วไม่เกินโทษปรับสูงสุดตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น เช่น ผู้กระทำความผิดสามคนเศษย์สุราจนเมาและประพฤดิ์วุ่นวายในถนนสาธารณะ เป็นความผิดโทษตามกฎหมายอาญา มาตรา 378 ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 500 บาท ก็ตาม แต่ศาลให้ปรับทั้งสามรวมกัน 300 บาท ไม่ได้ เพราะขัดต่อกฎหมาย ที่ต้องการให้ปรับเป็นรายบุคคล จะให้ปรับเป็นรายบุคคล⁴⁴

2) กรณีที่ศาลไม่กำหนดโทษปรับ

อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีศาลไม่อาจกำหนดโทษปรับได้ เนื่องจากบทบัญญัติกฎหมายได้กำหนดให้อำนาจแก่ศาลในการใช้ดุลพินิจในการยกโทษปรับ และกรณีที่ผู้ต้องหาได้ชำระค่าปรับในอัตราอย่างสูง กล่าวคือ

- การยกโทษปรับ

มาตรา 20 แห่งประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า “บรรดาความผิดที่กฎหมายกำหนดให้ลงโทษทั้งจำคุกและปรับด้วยนั้น ถ้าศาลเห็นสมควรจะลงโทษแต่จำคุกก็ได้” บทบัญญัติดังกล่าวได้ให้อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจในการยกโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิด หากเป็นการกระทำความผิดที่มีบทลงโทษทั้งจำคุกและปรับ

- การชำระค่าปรับในอัตราอย่างสูง

มาตรา 79 แห่งประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า “ในคดีที่มีโทษปรับสถานเดียว ถ้าผู้ต้องหาว่าได้กระทำความผิดนำค่าปรับในอัตราอย่างสูงสำหรับความผิดนั้นมาชำระก่อนที่ศาล เริ่มต้นสืบพยาน ให้คดีนั้นเป็นอันระงับ” บทบัญญัติดังกล่าวหมายความว่า ผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องรับสารภาพว่าได้กระทำความผิด หากได้นำค่าปรับมาชำระต่อศาล ศาลก็ต้องรับไว้และจะดำเนินคดีอาญาต่อไปไม่ได้ เพราะมาตรา 79 บัญญัติให้คดีนั้นเป็นอันระงับไป⁴⁵

⁴⁴ ณรงค์ ใจหาญ กฎหมายว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย หน้า 75

⁴⁵ หยุด แสงอุทัย กฎหมายอาญา 1 หน้า 192

4.2.2 การบังคับตามคำพิพากษา : กรณีศาลพิพากษาลงโทษปรับ

ผู้ใดต้องโทษปรับตามคำพิพากษา ผู้นั้นมีหน้าที่ชำระค่าปรับตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาต่อศาล ดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 28 “ผู้ใดต้องโทษปรับ ผู้นั้นต้องชำระเงินตามที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาต่อศาล”

เมื่อจำเลยชำระค่าปรับ หรือเมื่อเกิดกรณีที่จะยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ ค่าปรับ หรือเงินที่ได้จากการยึดทรัพย์สินจะต้องส่งเป็นพินัยหลวง คือ ตกเป็นรายได้แผ่นดินของรัฐ ซึ่งต่างจากการที่จำเลยต้องคืนหรือชำระค่าทรัพย์สินตามคำฟ้องของพนักงานอัยการตามนัยมาตรา 43 และ 44 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งจะต้องคืนหรือชำระให้แก่ผู้เสียหายในทางแพ่ง

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องโทษปรับและไม่ชำระค่าปรับภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา ผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับหรือมิฉะนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ แต่ถ้าศาลเห็นเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลจะสั่งเรียกประกันหรือจะสั่งให้กักขังผู้นั้นแทนค่าปรับไปพลางก่อนก็ได้

ความในวรรคสองมาตรา 24 มิให้นำมาใช้บังคับแก่การกักขังแทนค่าปรับ”

จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดวิธีดำเนินการสำหรับกรณีที่ต้องคำพิพากษาไม่ชำระค่าปรับต่อศาลภายในกำหนดไว้ 2 วิธี คือ การยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ และการกักขังแทนค่าปรับ นอกจากนี้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30/1 - 30/3 ยังได้กำหนดวิธีการทำงานบริการสังคม หรือทำงานสาธารณะประโยชน์แทนค่าปรับ ซึ่งทั้งสามวิธีนี้ถือเป็นมาตรการเสริมและแทนการปรับที่มีอยู่ในประเทศไทยในปัจจุบัน

4.2.3 อายุความเกี่ยวกับโทษปรับ

อายุความเกี่ยวกับโทษปรับมีอยู่ 3 ประการ คือ

1) อายุความฟ้องร้องดำเนินคดีที่มีอัตราโทษปรับสถานเดียว มีกำหนด 1 ปี นับแต่วันที่กระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 (5) ซึ่งบัญญัติว่า “ในคดีอาญา ถ้ามิได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลภายในกำหนดดังต่อไปนี้ นับแต่วันกระทำความผิดขาดอายุความ

(5) หนึ่งปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งเดือนลงมา หรือต้องระวางโทษอย่างอื่น

2) อายุความล่วงเลยการลงโทษปรับ มีกำหนด 5 ปี นับแต่ที่มีคำพิพากษาถึงที่สุด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 98 ซึ่งบัญญัติว่า “เมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษผู้ใด ผู้นั้นยังมีได้รับโทษกึ่งดี ได้รับโทษแต่ยังไม่ครบถ้วน โดยหลบหนีก็ดี ถ้ายังมีได้ตัวผู้กระทำความผิด

นั้นมาเพื่อรับโทษนับแต่วันที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดหรือนับแต่วันที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีแล้วแต่กรณี เกินกำหนดเวลาดังต่อไปนี้ เป็นอันล่องเลยการลงโทษจะลงผู้นั้นมีได้

- (1) ยี่สิบปี สำหรับโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกยี่สิบปี
- (2) สิบห้าปี สำหรับโทษจำคุกกว่าเจ็ดปีแต่ยังไม่ถึงยี่สิบปี
- (3) สิบปี สำหรับโทษจำคุกกว่าหนึ่งถึงเจ็ดปี
- (4) ห้าปี สำหรับโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีลงมา หรือโทษอย่างอื่น”

3) อายุความในการยึดทรัพย์สินในการใช้ค่าปรับ หรือการกักขังแทนค่าปรับมีกำหนด 5 ปี นับแต่วันที่ที่มีคำพิพากษาถึงที่สุด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 99 ซึ่งบัญญัติว่า “การยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับหรือการกักขังแทนค่าปรับ ถ้ามิได้ทำภายในกำหนดห้าปี นับแต่วันที่ที่มีคำพิพากษาถึงที่สุด จะยึดทรัพย์สินหรือกักขังไม่ได้

ความในวรรคแรกมิให้ใช้บังคับในกรณีการกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งทำต่อเนื่องกับการลงโทษจำคุก”

ถ้าหากพ้นกำหนด 5 ปี นับแต่วันที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว เป็นอันยึดทรัพย์สินแทนค่าปรับหรือกักขังแทนค่าปรับไม่ได้ แต่ถ้าหากเป็นกรณีการกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งทำต่อเนื่องกับการลงโทษจำคุกแล้ว ก็ไม่อยู่ในกำหนดอายุความดังกล่าว ทั้งนี้ เพราะกำหนดโทษจำคุกตามคำพิพากษาอาจมีกำหนดเกินกว่า 5 ปีก็ได้ ดังนั้น ในกรณีที่มีโทษจำคุกด้วยแล้วการกักขังแทนค่าปรับในกรณีที่จำเลยไม่มีเงินชำระค่าปรับย่อมกระทำต่อเนื่องกับโทษจำคุกในตัวไม่มีอายุความ⁴⁶ แต่ถ้าเป็นการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ ต้องทำในกำหนด 5 ปี นับแต่วันที่ที่มีคำพิพากษาถึงที่สุด โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจะมีโทษจำคุกด้วยหรือไม่ และโทษจำคุกจะมากน้อยเท่าใด⁴⁷

4.2.4 การเลิกบังคับโทษค่าปรับ

การบังคับค่าปรับย่อมสิ้นสุดเพราะสาเหตุดังนี้⁴⁸

1) จำเลยชำระค่าปรับแล้วตามที่กำหนดในคำพิพากษา ค่าปรับที่ชำระไปแล้วจะขอคืนไม่ได้

2. เมื่อจำเลยถูกยึดทรัพย์สินหรือกักขังแทนการปรับจนครบกำหนดแล้ว หากเป็นไปตามกรณีดังกล่าว ก็จะไม่มีการจำเป็นต้องบังคับค่าปรับจากจำเลยอีก กรณีมีการกักขังเกินกว่าจำนวนวันที่จะต้องโทษ ก็ไม่มีกฎหมายเปิดช่องให้คิดทอนเป็นเงินคืนแก่จำเลยแต่อย่างใด

⁴⁶ สมพร พรหมพิตร โทรปรับ หน้า 548

⁴⁷ สุวรรณ ทองเนื้อแข็ง การบังคับโทษปรับ หน้า 84

⁴⁸ วีระพงษ์ บุญญาภาส และคณะผู้วิจัย ราชวิทยาลัยนิติศาสตร์ โครงการมาตรการยึดทรัพย์สินใช้

- 3) เมื่อจำเลยตาย โทษย่อมเป็นอันระงับไปด้วยความตายของผู้กระทำความผิด
- 4) เมื่อมีกฎหมายเปลี่ยนแปลงความผิดหรือเปลี่ยนแปลงโทษในทางที่เป็นคุณแก่จำเลย อาจมีผลเป็นการยกเลิกการชำระค่าปรับได้ เช่นมีการนิรโทษกรรม เป็นต้น

5. การใช้มาตรการอื่นมาเสริมแทนการปรับของประเทศไทย

กฎหมายอาญามาตรา 29 วางหลักในการบังคับค่าปรับไว้ว่า ในกรณีที่ผู้ต้องหาต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ศาลพิพากษา ผู้นั้นต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ หรือมิฉะนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ ดังนั้น จะเห็นได้ว่ามาตรการที่ศาลจะใช้บังคับกับ ผู้ต้องโทษที่ไม่มีเงินชำระเงินค่าปรับหรือไม่ชำระค่าปรับ มีอยู่ด้วยกัน 2 มาตรการ คือ การยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับและการกักขังแทนค่าปรับ ส่วนมาตรการเสริมแทนการปรับอีกมาตรการหนึ่ง คือ การทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30/1 – 30/3 ซึ่งมีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาในปี พ.ศ. 2546 ซึ่งปัจจุบันมาตรการเสริมแทนการปรับมีทั้ง 3 มาตรการ ดังนี้

5.1 การยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับ

ถ้าศาลเห็นเหตุอันควรสงสัยว่า ผู้ต้องโทษปรับจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับตามมาตรา 29 วรรคหนึ่ง ให้อำนาจศาล 2 ประการ คือ ศาลจะสั่งเรียกประกัน หรือจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับไปพลางก่อนก็ได้ โดยที่กฎหมายให้อำนาจศาลเพียง 2 ประการดังกล่าวนี้ ดังนั้น ศาลจึงไม่มีอำนาจสั่งให้ ยึดทรัพย์สินจำเลยมาชำระค่าปรับก่อนครบกำหนด 30 วันนับแต่วันพิพากษา เพราะกฎหมายไม่ได้ให้อำนาจไว้ ด้วยเหตุนี้ แม้ศาลจะสงสัยว่าจำเลยจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับโดยจำเลยไม่ขอประกันการชำระค่าปรับ ศาลก็ได้แต่จะกักขังแทนค่าปรับไปพลางก่อนเท่านั้น⁴⁹

จะเห็นได้ว่าศาลจะสั่งกักขังได้ทันทีตั้งแต่มีกำพิพากษาที่ประมวลกฎหมายเปิดช่องไว้ แต่ถ้าศาลจะยึดทรัพย์สินก็ต้องรอให้ครบ 30 วันนับแต่วันที่มีกำพิพากษาถึงที่สุดเสียก่อน วิธีการยึดทรัพย์สินแทนค่าปรับ ศาลจะดำเนินการประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการยึดและขายทอดตลาด

เมื่อผู้กระทำความผิดไม่สามารถชำระค่าปรับได้ จึงต้องมีการเปลี่ยนโทษปรับเป็นโทษชนิดอื่น เพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิด โทษทดแทน (Substitute Punishment) ที่ใช้กันมากที่สุดไม่ว่าจะเป็นประเทศใดๆ คือ การยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับ ซึ่งทรัพย์สินที่จะถูกยึดจะเป็นของผู้ต้องโทษเอง หรือที่ผู้ต้องโทษเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย

⁴⁹ สุวรรณ ทองเนื้อแข็ง การบังคับโทษปรับ หน้า 76

ทั้งนี้การยึดทรัพย์สินและการขายทอดตลาดเพื่อชำระค่าปรับนั้นต้องเป็นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 251 ซึ่งได้วางหลักไว้ว่า ถ้าการยึดทรัพย์ในคราวเดียวกัน สำหรับค่าธรรมเนียมศาล ค่าปรับ ค่าใช้ทรัพย์สินหรือค่าทดแทนที่จำเลยค้างชำระตามคำพิพากษา แต่ถ้าหากทรัพย์ที่ยึดในคราวเดียวไม่พอชดใช้หนี้ที่จำเลยต้องชำระตามคำพิพากษาได้ครบถ้วนทุกรายการ ก็ต้องจัดลำดับการใช้จ่ายเงินตามลำดับที่กำหนดไว้คือ ค่าธรรมเนียม ราคาทรัพย์สินหรือค่าทดแทน ค่าปรับ ตามลำดับ

จากหลักกฎหมายมาตรา 251 แสดงให้เห็นว่า ค่าปรับไม่มีบุริมสิทธิ และถือว่าอยู่ในลำดับหลังหนี้ทางแพ่ง เหตุผลที่ค่าปรับอยู่ในลำดับสุดท้าย เนื่องจากกฎหมายคงเห็นว่ายังมีอิสรภาพของจำเลยเป็นประกันอยู่ หากทรัพย์สินที่ยึดมาไม่เพียงพอชำระค่าปรับ ก็ยังสามารถกักขังผู้กระทำความผิดแทนค่าปรับได้⁵⁰

5.2 การกักขังแทนค่าปรับ

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องโทษปรับและไม่ชำระค่าปรับภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา ผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับหรือมิฉะนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ แต่ถ้าศาลเห็นเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลจะสั่งเรียกประกันหรือจะสั่งให้กักขังผู้นั้นแทนค่าปรับไปพลางก่อนก็ได้

ความในวรรคสองมาตรา 24 มิให้นำมาใช้บังคับแก่การกักขังแทนค่าปรับ”

จากบทบัญญัติดังกล่าวทำให้บทบัญญัติกฎหมายอาญาได้รับการแก้ไขบทบัญญัติมาตรา 18 วรรคแรกแห่งกฎหมายลักษณะอาญา⁵¹ ซึ่งการแก้ไขบทบัญญัตินี้ดังกล่าวมานั้น มาจากสาเหตุที่ว่า การกำหนดให้มีโทษปรับก็เพื่อหลีกเลี่ยงการจำคุกกระยะสั้น และช่วยให้ผู้กระทำความผิดบางประเภทในเรือนจำ การเปลี่ยนโทษปรับเป็นโทษจำคุกจึงเป็นการทำลายวัตถุประสงค์ของโทษปรับโดยสิ้นเชิง

จากบทบัญญัติดังกล่าวก่อให้เกิดผล 2 ประการ คือ⁵²

1. การจำคุกแทนค่าปรับไม่ว่าผู้ถูกปรับตามกฎหมายใดทั้งสิ้น เป็นอันต้องเปลี่ยนเป็นการกักขังแทนนับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2550 เป็นต้นไป

⁵⁰ สมพร พรหมพิตร โทร. 466

⁵¹ มาตรา 18 ผู้ใดต้องคำพิพากษาให้ปรับและมีใช้ค่าปรับภายใน 15 วันนับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุดนั้น ให้ยึดทรัพย์สมบัติใช้ค่าปรับ หรือมิฉะนั้นให้เอาตัวมันจำคุกแทนค่าปรับ

⁵² พิรุฬห์ โดสกุลวรรณ การลงโทษปรับทางอาญา หน้า 176-177

2. ความผิดที่กระทำก่อนประมวลกฎหมายอาญาใช้บังคับ จะต้องใช้กฎหมายที่เป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิด คือ เมื่อเปลี่ยนมาเป็นกักขังแล้วจะกักขังเกินกว่า 1 ปี สำหรับความผิดกระทงเดียว หรือ 2 ปี สำหรับความผิดหลายกระทงไม่ได้

5.3 การทำงานบริการสังคมและการทำงานสาธารณะประโยชน์

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 30/1 กำหนดหลักเกณฑ์เพื่อให้ผู้ต้องโทษยื่นคำร้องขอต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดี เพื่อขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณะประโยชน์แทนค่าปรับได้ โดยมีหลักเกณฑ์ว่า เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษปรับผู้กระทำความผิดไม่เกิน 80,000 บาท ผู้ต้องโทษปรับที่มีโชันติบุคคลและไม่มีเงินพอที่จะชำระค่าปรับ สามารถยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดี เพื่อขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้ ซึ่งศาลจะมีสั่งให้ผู้นั้นทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับก็ได้ ซึ่งในกรณีที่มีคำสั่งอนุญาต ศาลจะกำหนดลักษณะ หรือประเภทของงาน ผู้ดูแลการทำงาน วันเริ่มทำงาน ระยะเวลางานและจำนวนชั่วโมงที่ถือเป็นการทำงานหนึ่งวันในคำสั่งด้วย โดยให้อยู่ภายใต้การดูแลของพนักงานคุมประพฤติ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กร ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการบริการสังคม การกุศลสาธารณะ หรือสาธารณะประโยชน์ที่ยินยอมรับผิดชอบก็ได้ ในกรณีที่ศาลไม่ได้กำหนดให้ ผู้ต้องโทษปรับทำงานติดต่อกันไป การทำงานบริการสังคมต้องอยู่ภายในกำหนดระยะเวลา 2 ปี นับแต่วันเริ่มทำงานตามที่ศาลกำหนด

ส่วนจำนวนชั่วโมงการทำงาน ให้ประธานศาลฎีกามีอำนาจออกระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม กำหนดจำนวนชั่วโมงที่ถือเป็นการทำงานหนึ่งวันสำหรับงานบริการสังคม หรืองานสาธารณะประโยชน์ในแต่ละประเภทได้ตามที่เห็นสมควร

เมื่อพนักงานคุมประพฤติหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับคำสั่งศาลแล้วจะต้องทำความเข้าใจกับผู้ต้องโทษปรับเกี่ยวกับข้อกำหนดของศาล และจัดทำกำหนดการนัดทำงานบริการสังคม เพื่อให้ผู้ต้องโทษปรับได้ทราบว่าต้องทำงานเมื่อใด พร้อมทั้งประสานหน่วยงานรองรับที่จะส่งผู้ต้องโทษปรับไปทำงานบริการสังคมด้วย ซึ่งผู้ต้องโทษปรับจะต้องมีการลงเวลาทำงานและลงลายมือชื่อไว้ทุกครั้งและในการทำงานจะมีผู้ดูแล ซึ่งผู้ดูแลอาจเป็นเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรองรับหรืออาสาสมัครคุมประพฤติก็ได้ เมื่อผู้ต้องโทษทำงานครบกำหนดระยะเวลาแล้ว หน่วยงานรองรับจะส่งเอกสารรายงานให้แก่พนักงานคุมประพฤติหรือหน่วยงานที่ยินยอมรับผิดชอบเพื่อนำไปรายงานให้ศาลทราบต่อไป

ซึ่งกฎหมายอาญามาตรา 30/2 ยังกำหนดหลักเกณฑ์อีกว่า หากภายหลังที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับแล้ว หากปรากฏข้อเท็จจริงต่อศาลภายหลังว่า ผู้ต้องโทษปรับมีเงินพอชำระค่าปรับได้ในเวลาที่ยื่นคำร้อง หรือฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ศาลสามารถเพิกถอนคำสั่งอนุญาตและปรับ หรือกักขังแทนค่าปรับ

ผู้ต้องโทษปรับได้ นอกจากนี้ในระหว่างที่ทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ หากผู้ต้องโทษปรับไม่ต้องการที่จะทำงานต่อไปก็สามารถยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอเปลี่ยนเป็นรับโทษปรับหรือกักขังแทนค่าปรับก็ได้ ซึ่งทั้ง 2 กรณีดังกล่าว ศาลจะหักจำนวนวันที่ทำงานมาแล้วในอัตราวันละ 200 บาท ออกจากจำนวนเงินค่าปรับ

จะเห็นได้ว่ากฎหมายมาตรา 29 ได้กำหนดให้ผู้กระทำความผิดที่ไม่มีเงินชำระค่าปรับต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับหรือมิฉะนั้นต้องถูกลงโทษกักขังแทนค่าปรับ แต่ในทางปฏิบัติของศาลจะส่งกักขังผู้กระทำความผิดทันทีในกรณีที่ไม่สามารถชำระค่าปรับและมีการยึดถือเป็นแนวปฏิบัติเรื่อยมา ซึ่งการใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับถือได้ว่าไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับซึ่งมุ่งหมายลงโทษต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเข็ดหลาบและไม่กล้าทำผิดซ้ำอีก แต่ในทางปฏิบัติเมื่อผู้กระทำความผิดไม่มีเงินชำระค่าปรับ ศาลมักจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับ ซึ่งเป็นการลงโทษต่อเสรีภาพของผู้กระทำความผิดแทนการลงโทษต่อทรัพย์สิน ซึ่งไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งไม่ต่างกับการได้รับโทษจำคุก และแนวคิดของการลงโทษทางอาญาในปัจจุบัน นอกจากความมุ่งหมายที่จะตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคม จำกัดเสรีภาพ หรือการบังคับข่มขู่ให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวต่อไปจนไม่กล้าทำผิดอีกในภายหน้า ยังมีแนวทางในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งความผิดเล็กน้อย ซึ่งผู้กระทำมิได้มีเจตนาชั่วร้ายที่จะทำให้บุคคลดังกล่าวกลับสู่สังคมได้อีกครั้ง ถึงแม้ปัจจุบันกฎหมายอาญาไทยมีการปรับปรุงกฎหมายเพิ่มมาตรการในเรื่องของการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณะประโยชน์มาให้บังคับโทษปรับแก่ผู้กระทำผิดก็ตาม แต่มาตรการดังกล่าวก็ยังไม่ถือว่าเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับอย่างแท้จริง จึงเห็นควรศึกษาถึงมาตรการอื่นๆ ในการบังคับโทษปรับของต่างประเทศ เพื่อนำมาใช้แก้ไขปัญหาหรือแนวทางในการปรับปรุงกฎหมาย เกี่ยวกับบังคับโทษปรับของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำวิธีการควบคุมผู้ต้องโทษด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้แทนการกักขังแทนค่าปรับ

บทที่ 3

มาตรการกักขังแทนค่าปรับของประเทศไทย และการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการกักขังแทนค่าปรับ

หลังจากที่ได้ศึกษาถึงแนวคิดและเจตนารมณ์ของโทษปรับ ซึ่งเป็นโทษอาญา มีเจตนารมณ์หรือความมุ่งหมายที่จะบังคับเอากับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดซึ่งโทษปรับเป็นโทษที่ศาลใช้ลงโทษผู้กระทำความผิดมากที่สุด อย่างไรก็ตามโทษปรับไม่จำเป็นต้องปรับโดยผลของคำพิพากษาเสมอไปก็ได้ เพราะการเปรียบเทียบปรับโดยเจ้าพนักงานในคดีที่มีโทษปรับเพียงสถานเดียวหรือผู้ต้องหาได้ชำระค่าปรับในอัตราโทษสูงแก่เจ้าพนักงานสอบสวนที่ได้เปรียบเทียบปรับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37 อันมีผลทำให้คดีอาญาระงับไปได้

เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับแล้ว กรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่มีเงินชำระค่าปรับต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับหรือมิฉะนั้นต้องถูกลงโทษกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งในทางปฏิบัติของศาลศาลจะสั่งกักขังผู้กระทำความผิดทันทีในกรณีที่ผู้ต้องหาไม่สามารถชำระค่าปรับ และซึ่งในบทที่ 3 นี้จะศึกษามาตรการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 29 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันตลอดจนปัญหาและอุปสรรคอันเกิดจากการใช้มาตรการดังกล่าวและศึกษามาตรการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการกักขังแทนค่าปรับของต่างประเทศเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการกักขังแทนค่าปรับของประเทศไทยต่อไป

1. มาตรการกักขังแทนค่าปรับ

1.1 แนวคิดและความจำเป็นในการกักขังแทนค่าปรับ

โทษกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 เป็นโทษกักขังซึ่งเกิดจากผู้ต้องโทษปรับ ไม่สามารถชำระค่าปรับตามคำพิพากษาภายในกำหนดเวลา 30 วัน นับแต่วันที่คำพิพากษาหรือเป็นกรณีที่ผู้ต้องหาชำระค่าปรับได้แต่จงใจหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลจึงต้องสั่งให้กักขังแทนค่าปรับตามหลักกฎหมายมาตรา 29 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ให้ต้องโทษปรับและไม่ชำระค่าปรับภายใน 30 วันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา ผู้นั้นจะถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ หรือ มิฉะนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ แต่ถ้าศาลเห็นเหตุสมควรสงสัยว่าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลจะสั่งให้เรียกประกันหรือจะสั่งให้กักขังผู้นั้นแทนค่าปรับไปพลางก่อนก็ได้

ความในวรรคสองของมาตรา 24 มิให้นำมาใช้บังคับแก่การกักขังแทนค่าปรับ”

จากบทบัญญัติมาตรา 29 แสดงให้เห็นว่าโทษกักขังที่เปลี่ยนจากโทษปรับนั้น เกิดขึ้นเพราะผู้ต้องโทษไม่สามารถชำระโทษปรับได้ หรือจงใจหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ดังนั้น การจะเปลี่ยนโทษปรับเป็นโทษกักขังในกรณีที่ผู้ต้องหาไม่สามารถชำระค่าปรับ ศาลจะกระทำได้เมื่อพ้นกำหนดเวลา 30 วันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาให้ปรับไปแล้ว ส่วนการกักขังเพราะสาเหตุของใจ ไม่ชำระค่าปรับนั้น ศาลมีอำนาจสั่งกักขังได้ทันทีจนกว่าผู้ต้องหาจะชำระค่าปรับ เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ต้องหาจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ทั้งนี้โดยไม่ต้องรอให้พ้น 30 วันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาดังเช่นกรณีแรก

ในทางปฏิบัติการพิจารณากำหนดโทษปรับ โดยหลักจะให้เป็นดุลพินิจของศาลที่จะพิจารณาลงโทษปรับบุคคลที่กระทำความผิดภายในกรอบอัตราโทษปรับขั้นต่ำถึงอัตราโทษปรับขั้นสูง โดยศาลจะพิจารณาจากฐานะของผู้กระทำความผิด อุปนิสัย และพฤติการณ์ของผู้กระทำความผิด ตลอดจนผลแห่งความร้ายแรงของการกระทำความผิดประกอบกันด้วย และเมื่อผู้ใดถูกศาลพิพากษาลงโทษปรับ ผู้ต้องหาจะต้องชำระค่าปรับต่อศาลภายใน 30 วัน มิฉะนั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์หรือกักขังแทนค่าปรับ เว้นแต่ศาลจะสงสัยว่าผู้ต้องหาไม่ชำระค่าปรับ ศาลอาจเรียกประกันหรือสั่งกักขังไปพลางก่อน แต่ในทางปฏิบัติศาลจะใช้มาตรการว่าถ้าผู้ต้องหาจะไม่ชำระค่าปรับและสั่งให้กักขังแทนค่าปรับเสมอ โดยไม่คำนึงว่าผู้ต้องหาจะมีสถานะทางสังคมอย่างไร เว้นแต่จำเลยจะขอประกันการชำระค่าปรับแทนศาลจึงจะอนุญาตให้ประกัน โดยไม่สั่งให้กักขังแทน⁵³

ความจำเป็นและเหตุผลที่ศาลใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับ โดยมีได้ใช้มาตรการอื่นตามที่มาตรา 29 เปิดช่องไว้ เนื่องจากในทางปฏิบัติ อาจมีปัญหาและอุปสรรคดังนี้⁵⁴

1. หากศาลเปิดโอกาสให้จำเลยชำระค่าปรับภายใน 30 วัน โดยปล่อยตัวไปก่อน หากผู้ต้องหาไม่นำค่าปรับมาชำระจะเกิดความยุ่งยากที่จะไปตามตัวหรือจับผู้ต้องหาชำระค่าปรับ ซึ่งอาจไม่ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาบังคับคดี มาตรการในการลงโทษปรับก็จะล้มเหลวไป ส่วนจำเลยที่มีสถานะทางสังคมดี แม้ไม่จะ ไม่มีความยุ่งยากในการบังคับชำระค่าปรับ แต่ก็เป็นการเพิ่มภาระแก่ศาลในการบังคับให้ผู้ต้องหาชำระค่าปรับ ทั้งอาจทำให้เห็นว่ามีทางเลือกปฏิบัติได้

⁵³ วีระพงษ์ บุญโญภาส และคณะผู้วิจัย ราชกิจจานุเบกษาฉบับสมบูรณ ์ โครงการมาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับและมาตรการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา หน้า 104

⁵⁴ สัมภาษณ์อาจารย์ เพ็ง เพ็งนิติ ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลอาญา และอาจารย์ สราวุธ เบญจกุล รองเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม อังนิน วีระพงษ์ บุญโญภาส และคณะผู้วิจัย ราชกิจจานุเบกษาฉบับสมบูรณ ์ โครงการมาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับและมาตรการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา หน้า 104

2. การเรียกหลักประกันจากจำเลยแทนการส่งกักขังไปพลางก่อนนั้น ศาลไม่อาจทราบได้ว่าบุคคลนั้นพร้อมที่จะยื่นหลักประกันแทนหรือไม่ เพราะอาจเป็นการเพิ่มภาระแก่บุคคลนั้นได้

3. การให้จำเลยทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณะประโยชน์แทนค่าปรับตามมาตรา 30/1 มีข้อจำกัดตรงที่จำเลยต้องเป็นฝ่ายยื่นคำร้องขอเข้ามา ทั้งต้องเป็นกรณีที่ศาลพิพากษาปรับไม่เกิน 80,000 บาท ด้วย

4. การใช้มาตรการยึดทรัพย์สินแทนค่าปรับทำได้ยาก ไม่สะดวก ต้องผ่านกระบวนการหลายขั้นตอน ทั้งยังใช้งบประมาณ บุคคลกร และเสียเวลา

จะเห็นได้ว่าเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ชำระค่าปรับ ศาลจะเลือกใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับในทันทีโดยข้ามขั้นตอนการรอระยะเวลาครบ 30 วันนับแต่มีคำพิพากษา เนื่องจากศาลเห็นว่าเป็นวิธีที่ง่ายกว่าในทางปฏิบัติ เพราะหากปล่อยตัวผู้กระทำความผิดไปก่อน ก็ไม่แน่ว่าจะมีการชำระค่าปรับหรือไม่ หรือสามารถติดตามตัวมาชำระค่าปรับได้หรือไม่ เกิดความยุ่งยากในคดี และแม้ผู้กระทำความผิดพอมิทรัพย์สินมาชำระค่าปรับก็ต้องผ่านกระบวนการหลายขั้นตอนซึ่งจำเป็นต้องใช้บุคคลกร งบประมาณ และใช้เวลาในการได้ทรัพย์สินมาเพื่อชำระค่าปรับ

1.2 ขั้นตอนและกระบวนการในการกักขังแทนค่าปรับ

1.2.1 หลักเกณฑ์การกักขังแทนค่าปรับมีหลายประการ ดังนี้

1) สถานที่กักขังแทนค่าปรับ การกักขังแทนค่าปรับย่อมกักขังได้เฉพาะในสถานที่ที่กำหนดไว้สำหรับการกักขัง ศาลจะกักขังผู้ต้องโทษปรับไว้ในที่อยู่ของผู้ยื่นเองหรือของผู้อื่นที่ยินยอมรับบุคคลนั้นไว้ หรือสถานที่อื่นที่อาจกักขังไม่ได้ ทั้งนี้เพราะประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 วรรคสอง ได้บัญญัติห้ามมิให้นำความในวรรคสองของมาตรา 24⁵⁵มาใช้บังคับแก่การกักขังแทนค่าปรับ

⁵⁵ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 24 บัญญัติว่า “ ผู้ใดต้องต้องโทษกักขัง ให้กักตัวไว้ในสถานที่กักขัง ซึ่งกำหนดไว้อันมิใช่เรือนจำ สถานีตำรวจ หรือสถานที่ควบคุมผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวน

ถ้าศาลเห็นเป็นการสมควรจะสั่งในคำพิพากษาให้กักขังผู้กระทำความผิดไว้ในที่อาศัยของผู้ยื่นเอง หรือของผู้อื่นที่ยินยอมรับผู้ยื่นไว้ หรือสถานที่อื่นที่อาจกักขังได้ เพื่อให้เหมาะสมกับประเภทหรือสภาพของผู้ถูกกักขังก็ได้

ถ้าความปรากฏแก่ศาลว่าการกักขังผู้ต้องโทษไว้ในสถานที่กักขังตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้อื่น หรือทำให้ผู้ซึ่งต้องพึ่งพาผู้ต้องโทษกักขังในการดำรงชีพได้รับความเดือดร้อนเกินสมควร หรือมีพฤติการณ์พิเศษประการอื่นที่แสดงให้เห็นว่า ไม่สมควรกักขังผู้ต้องโทษกักขังในสถานที่ดังกล่าว ศาลจะมีคำสั่งให้กักขังผู้ต้องโทษกักขังในสถานที่อื่นซึ่งมิใช่ที่อยู่ของผู้ยื่น โดยได้รับความยินยอมจากเจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่ก็ได้ กรณีเช่นว่านี้ ให้ศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใดให้ผู้ต้องโทษกักขัง

2) อัตราที่ใช้คำนวณโทษในการกักขังแทนค่าปรับ ประมวลกฎหมายมาตรา 30 วรรคแรก บัญญัติว่า “ในการกักขังแทนค่าปรับ ให้ถืออัตราสองร้อยบาทต่อหนึ่งวัน และไม่ว่า กรณี ความผิดกระทำความเดียวหรือหลายกระทง ห้ามกักขังเกินกำหนดหนึ่งปี เว้นแต่กรณีที่ศาลพิพากษาให้ ปรับตั้งแต่แปดหมื่นบาทขึ้นไป ศาลจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับเป็นระยะเวลาเกินกว่าหนึ่งปี แต่ไม่เกินสองปีก็ได้”

3) การคำนวณระยะเวลาในการกักขังแทนค่าปรับ ประมวลกฎหมาย มาตรา 30 วรรคสาม บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับถูกคุมขังก่อนศาลพิพากษาให้หักจำนวนวันที่ถูกคุม ขังนั้นออกจากจำนวนค่าปรับ โดยถืออัตราสองร้อยบาทต่อวัน เว้นแต่ ผู้นั้นต้องคำพิพากษาให้ ลงโทษจำคุกและปรับ ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าจะต้องหักจำนวนวันที่ถูกคุมขังออกจากเวลาจำคุกตาม มาตรา 22 ก็ให้หักออกเสียก่อน เหลือเท่าใดจึงให้หักออกจากเงินค่าปรับ” ทั้งนี้โทษจำคุกเป็นโทษที่ หนักกว่าโทษปรับกฎหมายจึงให้หักวันที่ต้องถูกคุมขังก่อนศาลพิพากษาออกจากโทษจำคุกเพื่อให้ เกิดประโยชน์แก่ผู้ต้องคำพิพากษา

4) การปล่อยตัวผู้ต้องโทษกักขังแทนค่าปรับ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30 วรรคสี่ บัญญัติว่า “เมื่อผู้ต้องโทษปรับกักขังแทนค่าปรับครบกำหนดแล้ว ให้ปล่อยตัวในวันถัดจาก วันที่ครบกำหนด ถ้านำเงินค่าปรับมาชำระครบแล้วให้ปล่อยตัวทันที” ดังนั้น ผู้ต้องโทษกักขังแทน ค่าปรับจะได้รับการปล่อยตัว 2 กรณี คือ หลังจากที่ผู้ต้องโทษกักขังครบกำหนด ซึ่งจะได้รับการ ปล่อยตัวถัดจากวันที่ครบกำหนดนั้น และอีกกรณีคือเมื่อผู้ผู้นำเงินค่าปรับมาชำระส่วนที่เหลือจน ครบถ้วนแล้วได้รับการปล่อยตัวทันที

5) การเปลี่ยนโทษกักขังเป็นโทษจำคุก การกักขังแทนค่าปรับไม่อาจเปลี่ยนเป็น โทษจำคุกตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 27⁵⁶ เพราะเป็นการกักขังเพื่อบังคับเอาค่าปรับมิใช่ โทษและความผิดที่กระทำไม่มีโทษถึงจำคุก ต้องห้ามตามมาตรา 7 หากศาลลงโทษจำคุกย่อมขัดต่อ มาตรา 2 ได้⁵⁷ แต่กรณีที่อาจเปลี่ยนเป็นโทษจำคุกได้นั้น จะต้องเป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดนั้น ได้รับความผิดตามมาตรา 23⁵⁸ เท่านั้น

ปฏิบัติ และหากเจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่ดังกล่าวขออนุญาต ศาลอาจมีคำสั่งแต่งตั้งผู้นั้นเป็นผู้ควบคุมดูแล และให้ถือว่าผู้ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายนี้”

⁵⁶ หุุด แสงอุทัย *กฎหมายอาญา ภาค 1* กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หน้า 192

⁵⁷ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ *หลักกฎหมายอาญา ภาคทั่วไป* พิมพ์ครั้งที่ 6 แก้ไขเพิ่มเติม

กรุงเทพมหานคร:วิญญูชน 2546 หน้า 103

⁵⁸ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 23 “ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุก และในคดีนั้นศาลจะ ลงโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อน

1.2.2 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับ

หน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ในขั้นตอนการบังคับโทษอาญาตามคำพิพากษาของศาล คือ “กรมราชทัณฑ์” ซึ่งกรมราชทัณฑ์มีอำนาจหน้าที่ 5 ประการ ดังนี้

- 1) ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งตามกฎหมาย โดยดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการราชทัณฑ์และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
- 2) กำหนดแนวทางปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยให้สอดคล้องกับกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ นโยบายของกระทรวง หลักออาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา ตลอดจนข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง และข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวกับสหประชาชาติ
- 3) ดำเนินการเกี่ยวกับสวัสดิการและการสงเคราะห์แก่ผู้ต้องขัง
- 4) จัดทำและประสานแผนของกรมให้เป็นไปตามนโยบายและแผนปฏิบัติงานตามแผนงานของหน่วยงานในสังกัดกรมราชทัณฑ์
- 5) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

กรมราชทัณฑ์เข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมในฐานะที่ต้องบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาในคดีอาญา สำหรับการบังคับคดีตามคำพิพากษาในกรณีศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกจำเลยกักขัง หรือกักขังแทนค่าปรับ เจ้าพนักงานเรือนจำจะดำเนินการกับจำเลยตามคำพิพากษาของศาลโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือการควบคุมตัวไว้ไม่ให้หนี และลงโทษ หรือแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องโทษให้กลับตัวเป็นพลเมืองดี

โดยคำพิพากษาของศาลโทษหนักเบา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน เมื่อศาลให้ลงโทษประหารชีวิต จำคุก หรือกักขังจำเลยเท่านั้นที่เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ที่จะลงโทษโทษจำเลย

กรณีศาลพิพากษาลงโทษปรับและริบทรัพย์สิน ไม่เกี่ยวกับหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ ยกเว้นกรณีกักขังแทนค่าปรับ เนื่องจากผู้ต้องโทษปรับไม่สามารถชำระค่าปรับ และศาลไม่อนุญาตให้ทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ ผู้ต้องโทษปรับในกรณีนี้ก็จะถูกกักขังในสถานที่กักขังของกรมราชทัณฑ์ในอัตราค่าปรับ 200 บาท ต่อการกักขังหนึ่งวัน

แต่เป็นโทษสำหรับความคิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ ศาลจะพิพากษาให้ลงโทษกักขังไม่เกินสามเดือนแทนโทษจำคุกนั้นก็ได้”

1.2.3 สถิติข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องราชทัณฑ์

สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ⁵⁹

ตารางที่ 3.1 สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ

ประเภท	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ (%)
1. นักโทษเด็ดขาด	202,242	34,026	236,267	79.075
2. ผู้ต้องขังระหว่าง	60,096	10,295	70,391	22.66
2.1 อุทธรณ์ – ฎีกา	29,552	4,693	34,245	11.03
2.2 ใต้สวน – พิจารณา	10,808	2,068	12,876	4.15
2.3 สืบสวน	19,736	3,534	23,270	7.49
3. เยาวชนที่ฝากขัง	162	7	169	0.05
4. ผู้ถูกกักกัน	9	0	9	0.00
5. ผู้ต้องกักขัง	3,235	524	3,759	1.21
รวมผู้ต้องราชทัณฑ์ทั้งสิ้น	265,744	44,851	310,595	100

จากข้อมูลผู้ต้องราชทัณฑ์ประเภทผู้ต้องกักขังตามข้อ 5. ข้างต้น ไม่ได้แยกกว่าเป็นผู้ต้องโทษกักขังแทนค่าปรับหรือเป็นผู้ต้องโทษกักขังปกติ

1.2.4 สถานที่กักขังแทนค่าปรับ

ตามมาตรา 24 แห่งประมวลกฎหมายอาญา กำหนดให้กักตัวผู้ต้องกักขังไว้ในสถานที่กักขังซึ่งกำหนดไว้อันมิใช่เรือนจำ สถานีตำรวจ หรือสถานที่ควบคุมผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวน ซึ่งปัจจุบันมีคำสั่งกระทรวงยุติธรรมกำหนดสถานที่กักขังไว้ดังต่อไปนี้

สถานที่กักขังจังหวัดสงขลา	สถานที่กักขังชุมพร
สถานที่กักขังอำเภอบัวใหญ่	สถานที่กักขังจังหวัดแม่ฮ่องสอน
สถานที่กักขังจังหวัดนครพนม	สถานที่กักขังจังหวัดศรีสะเกษ
สถานที่กักขังจังหวัดกาญจนบุรี	สถานที่กักขังอำเภอเทิง
สถานที่กักขังจังหวัดราชบุรี	สถานที่กักขังอำเภอเกาะสมุย

⁵⁹ที่มา: ศูนย์ทะเบียนประวัติผู้ต้องขัง กองแผนงาน สํารวจ ณ วันที่ 7 สิงหาคม 2557

สถานที่กักขังอำเภอหล่มสัก	สถานที่กักขังอำเภอภินนบุรี
สถานที่กักขังอำเภอรัตนบุรี	สถานที่กักขังจังหวัดเลย
สถานที่กักขังจังหวัดนครปฐม (แห่งที่ 2)	
สถานที่กักขังอำเภอสีคิ้ว	สถานที่กักขังจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
สถานที่กักขังจังหวัดอ่างทอง	สถานที่กักขังจังหวัดสุราษฎร์ธานี
สถานที่กักขังจังหวัดปราจีนบุรี	สถานที่กักขังอำเภอบัวใหญ่
สถานที่กักขังจังหวัดกระบี่	สถานที่กักขังจังหวัดร้อยเอ็ด
สถานที่กักขังจังหวัดชลบุรี	สถานที่กักขังจังหวัดสิงห์บุรี
สถานที่กักขังอำเภอกันทรลักษ์	สถานที่กักขังจังหวัดน่าน
สถานที่กักขังอำเภอสว่างแดนดิน	สถานที่กักขังจังหวัดพะเยา
สถานที่กักขังจังหวัดอำนาจเจริญ	สถานที่กักขังจังหวัดสุพรรณบุรี
สถานที่กักขังจังหวัดชุมพร	สถานที่กักขังจังหวัดสมุทรปราการ
สถานที่กักขังจังหวัดฉะเชิงเทรา	สถานที่กักขังอำเภอสุวรรณภูมิ
สถานที่กักขังจังหวัดอุดรธานี	สถานที่กักขังจังหวัดลำพูน
สถานที่กักขังจังหวัดแพร่	สถานที่กักขังจังหวัดเชียงใหม่
สถานที่กักขังจังหวัดตาก	สถานที่กักขังจังหวัดตาก
สถานที่กักขังจังหวัดสุรินทร์	สถานที่กักขังอำเภอแม่สอด
สถานที่กักขังอำเภอบึงกาฬ	สถานที่กักขังอำเภอฝาง
สถานที่กักขังอำเภอนางรอง	สถานที่กักขังจังหวัดชัยนาท
สถานที่กักขังจังหวัดพังงา	สถานที่กักขังจังหวัดกำแพงเพชร
สถานที่กักขังจังหวัดสมุทรสาคร	สถานที่กักขังจังหวัดราชบุรี
สถานที่กักขังจังหวัดสมุทรสงคราม	สถานที่กักขังจังหวัดพัทลุง
สถานที่กักขังจังหวัดขอนแก่น	สถานที่กักขังจังหวัดนครราชสีมา
สถานที่กักขังจังหวัดอุบลราชธานี	สถานที่กักขังจังหวัดอุดรธานี
สถานที่กักขังอำเภอทองผาภูมิ	สถานที่กักขังอำเภอไชยา
สถานที่กักขังจังหวัดสระบุรี	สถานที่กักขังจังหวัดพิจิตร
สถานที่กักขังจังหวัดสุโขทัย	สถานที่กักขังจังหวัดพิษณุโลก
สถานที่กักขังจังหวัดนครพนม	สถานที่กักขังอำเภอเพชรบูรณ์
สถานที่กักขังจังหวัดเชียงราย	สถานที่กักขังจังหวัดเลย
สถานที่กักขังอำเภอเทิง	สถานที่กักขังอำเภอตะกั่วป่า

สถานที่กักขังจังหวัดชัยภูมิ	สถานที่กักขังจังหวัดนครนายก
สถานที่กักขังจังหวัดหนองคาย	สถานที่กักขังอำเภอรัตนบุรี
สถานที่กักขังจังหวัดลพบุรี	สถานที่กักขังจังหวัดระนอง
สถานที่กักขังจังหวัดสกลนคร	สถานที่กักขังจังหวัดสตูล
สถานที่กักขังกลางจังหวัดร้อยเอ็ด	สถานที่กักขังอำเภอหลังสวน
สถานที่กักขังจังหวัดภูเก็ต	สถานที่กักขังจังหวัดยะลา
สถานที่กักขังจังหวัดตรัง	สถานที่กักขังเมืองพัทยา
สถานที่กักขังจังหวัดระยอง	สถานที่กักขังจังหวัดนครราชสีมา
สถานที่กักขังจังหวัดสงขลา	สถานที่กักขังจังหวัดนครปฐม
สถานที่กักขังจังหวัดชลบุรี	สถานที่กักขังจังหวัดเพชรบุรี
สถานที่กักขังหญิงจังหวัดสงขลา	สถานที่กักขังจังหวัดสระแก้ว
สถานที่กักขังอำเภอเบตง	สถานที่กักขังอำเภอทุ่งสง
สถานที่กักขังจังหวัดจันทบุรี	สถานที่กักขังจังหวัดนครสวรรค์
สถานที่กักขังอำเภอปากพนัง	สถานที่กักขังอำเภอแม่สะเรียง
สถานที่กักขังอำเภอภูเขียว	สถานที่กักขังจังหวัดหนองบัวลำภู
สถานที่กักขังจังหวัดอุทัยธานี	สถานที่กักขังกลางจังหวัดลำปาง
สถานที่กักขังจังหวัดบุรีรัมย์	สถานที่กักขังกลางจังหวัดนครศรีธรรมราช
สถานที่กักขังกลางจังหวัดปทุมธานี	สถานที่กักขังจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
สถานที่กักขังจังหวัดมหาสารคามจังหวัดปัตตานี	สถานที่กักขังจังหวัดนครศรีธรรมราช
สถานที่กักขังสถานที่กักขังจังหวัดกาฬสินธุ์สถานที่กักขังจังหวัดยโสธรจังหวัดมุกดาหาร	

จะเห็นได้ว่ากรณีการกักขังแทนค่าปรับนั้น มาตรา 29 วรรคสองมิให้นำความในมาตรา 24 วรรคสองมาใช้บังคับ หมายความว่า การกักขังแทนค่าปรับจะไม่สามารถกักขังในสถานที่ซึ่งมาตรา 24 วรรคสองระบุไว้ได้แก่ ที่อยู่ของผู้ต้องกักขัง ที่อยู่อาศัยของผู้อื่นที่ยินยอมรับผู้นั้นไว้หรือสถานที่อื่นที่อาจกักขังได้เพื่อให้เหมาะสมกับประเภทหรือสภาพของผู้ถูกกักขัง ด้วยเหตุดังกล่าวการกักขังแทนค่าปรับจึงต้องกักตัวผู้นั้นไว้ในสถานที่กักขังซึ่งทางราชการกำหนดไว้อันมิใช่เรือนจำ ตามมาตรา 24 วรรคแรก นั้นหมายความว่า สถานที่สำหรับกักขังแทนค่าปรับนั้นต้องมีใช้สถานีดำรวจหรือสถานที่ควบคุมผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวน และศาลจะสั่งกักขังในที่อยู่ของผู้กระทำความผิดเองหรือสถานที่อาศัยของผู้อื่น โดยเจ้าของหรือผู้ครอบครองยินยอมก็ไม่ได้ ดังนั้น จึงเป็น

หน้าของรัฐที่ต้องจัดเตรียมสถานที่กักขังเพื่อรองรับผู้ถูกกักขัง ซึ่งรัฐจำเป็นต้องอาศัยงบประมาณและบุคลากรเพื่อดูแลสถานที่และผู้ถูกกักขังดังกล่าวซึ่งปัจจุบันก็ยังไม่เพียงพอ

1.3 ความเหมาะสมในการกักขังแทนค่าปรับ

ถ้าวัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับ คือ การบังคับคดีเอากับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด และเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการจำคุกระยะสั้น การนำเอามาตรการเสริมหรือโทษทดแทนในการไม่ชำระค่าปรับโดยวิธีการกักขังแทนค่าปรับมาใช้ นั่น ซึ่งหากพิจารณาวัตถุประสงค์ของการลงโทษกักขังแทนค่าปรับจะถูกต้องตรงกับวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษหรือไม่ ซึ่งกรณีนี้นักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของการใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับในปัจจุบัน ดังนี้

1. ข้อความเห็นของอาจารย์เพ็ง เพ็งนิตี ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลอาญา⁶⁰

- การใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับของประเทศไทยในปัจจุบัน

เมื่อผู้ใดถูกพิพากษาให้ลงโทษปรับ ผู้นั้นจะต้องชำระค่าปรับต่อศาลตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 และต้องชำระภายใน 30 วัน มิฉะนั้นต้องถูกยึดทรัพย์ใช้แทนค่าปรับหรือกักขังแทนค่าปรับ เว้นแต่ศาลจะสงสัยว่าผู้นั้นจะไม่ชำระค่าปรับ ศาลก็จะเรียกประกันหรือสั่งกักขังไปพลางก่อนก็ได้ แต่ในทางปฏิบัติศาลจะใช้มาตรการว่าถ้าผู้นั้นจะไม่ชำระค่าปรับ และสั่งให้กักขังแทนค่าปรับเสมอ โดยไม่คำนึงว่าจะมีสถานะทางสังคมอย่างไร เว้นแต่จำเลยจะขอประกันการชำระค่าปรับแทน ศาลจะอนุญาตให้ประกัน โดยไม่สั่งให้กักขังแทน

- ความจำเป็นในการใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับ

เหตุผลที่ศาลใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับ โดยมิได้ใช้มาตรการอื่นตามมาตรา 29 เปิดช่องไว้ ก็เพราะหากศาลเปิดโอกาสให้จำเลยชำระค่าปรับภายใน 30 วัน โดยปล่อยตัวไปก่อน หากผู้นั้นไม่นำค่าปรับมาชำระก็จะเป็นข้อยุ่งยากที่จะไปตามตัวหรือจับผู้นั้นมาชำระค่าปรับ และอาจไม่ได้ตัวมาบังคับคดีก็ได้ มาตรการในการลงโทษปรับก็จะล้มเหลว ส่วนการเรียกประกันจากจำเลยแทนการการสั่งกักขังไปพลางก่อนนั้น ศาลก็ไม่อาจทราบได้ว่าบุคคลนั้นพร้อมที่จะยื่นหลักประกันแทนหรือไม่ เพราะเป็นการเพิ่มภาระแก่บุคคลนั้นก็ได้

สำหรับการให้จำเลยทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับตามมาตรา 30/1 ก็มีข้อจำกัดที่ต้องเริ่มจากที่จำเลยต้องยื่นคำขอเข้ามาและต้องเป็นกรณีที่ศาลพิพากษาไม่เกินแปดหมื่นบาทด้วย

⁶⁰เพ็ง เพ็งนิตี อังอิงใน วีระพงษ์ บุญโญภาส และคณะผู้วิจัย ราชวิทยาลัยอบรมบูรณ โครงการ มาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับและมาตรการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญาหน้า 130-131

ส่วนการใช้มาตรการยึดทรัพย์แทนค่าปรับก็ทำได้ยาก ไม่สะดวก ทั้งยังใช้งบประมาณ บุคลากรและเสียเวลา

การใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับในทันทีจึงเป็นมาตรการที่ได้ผลในการบังคับคดี

- ความเหมาะสมในการมาตรการกักขังแทนค่าปรับ

การใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับในปัจจุบันถือว่าเหมาะสมแล้วเนื่องจากศาลไม่ต้องยุ่งยาก กล่าวคือ เมื่อจำเลยไม่ชำระค่าปรับศาลก็สั่งให้กักขังทันที เว้นแต่มีการประกันการชำระค่าปรับ และการบังคับโทษตามคำพิพากษาก็ได้ผลทุกราย เพราะเมื่อจำเลยไม่ชำระค่าปรับก็ต้องถูกกักขังแทนค่าปรับตามกฎหมาย

2. ข้อความเห็นของนายสราวุธ เบญจกุล รองเลขาธิการสำนักงานกิจการยุติธรรม⁶¹

- การใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับของประเทศไทยในปัจจุบัน

มาตรา 29 แห่งประมวลกฎหมายอาญา หากผู้ต้องโทษไม่ชำระค่าปรับภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ศาลพิพากษาต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับหรือมิฉะนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับหากผู้ต้องโทษไม่สามารถชำระค่าปรับได้ จึงไม่มีวิธีลงโทษอื่นนอกจากการกักขัง เพราะมาตรการยึดทรัพย์ในทางปฏิบัติค่อนข้างยากต้องผ่านกระบวนการหลายขั้นตอน ในขณะที่มาตรการกักขังเป็นวิธีที่ง่ายกว่าในทางปฏิบัติ จึงมีความจำเป็นที่ต้องใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับ

- ความเหมาะสมของการใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับ

การใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับนั้นไม่ค่อยเหมาะสมเท่าใดนักเนื่องจากว่าโทษปรับ เป็นโทษที่มีวัตถุประสงค์ในการลงโทษกับทรัพย์สิน ในขณะที่การกักขังเป็นการกระทำต่อตัวบุคคล ไม่ใช่ตัวทรัพย์สินโดยตรง จึงไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษ

3. ข้อความเห็นของนางสาวกัญญา นุช สอทิพย์ อธิบดีกรมบังคับคดี⁶²

- การใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับของประเทศไทยในปัจจุบัน

เห็นว่า ในปัจจุบันมาตรการกักขังแทนค่าปรับจะใช้ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งลงโทษปรับ โดยเจตนารมณ์ของกฎหมายต้องการบังคับกับทรัพย์สินของผู้กระทำผิดตามจำนวนเงินที่กำหนดไว้ในคำพิพากษา และจะใช้ได้เฉพาะกรณีผู้ต้องโทษเป็นบุคคลธรรมดาและไม่ยอมชำระค่าปรับ ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้น คือ แม้ผู้ต้องโทษจะมีทรัพย์สิน ก็ไม่สามารถบังคับเอาทรัพย์สินนั้นได้ เพราะไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายให้ทำได้

⁶¹นายสราวุธ เบญจกุล อ้างอิงในเรื่องเดียวกัน หน้า 132 -133

⁶²กัญญา นุช สอทิพย์ อ้างอิงในเรื่องเดียวกัน หน้า 134 - 135

- ความจำเป็นในการกักขังแทนค่าปรับ

เนื่องจากการปรับเป็นโทษอย่างหนึ่ง เมื่อศาลมีคำพิพากษาแล้วต้องมีการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย หากผู้ต้องโทษไม่มีเงินมาชำระค่าปรับตามคำพิพากษาแล้วไม่มีมาตรการอื่นมารองรับ ก็เท่ากับผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะกำหนดมาตรการต่อเนื่องในกรณีที่ผู้ต้องโทษไม่สามารถชำระค่าปรับได้ จึงต้องมีการกักขังแทนค่าปรับ โดยการกำหนดอัตราว่าค่าปรับเท่าใดคิดเป็นการกักขังกี่วัน จึงเห็นได้ชัดถึงความจำเป็นในเรื่องดังกล่าว

- ความเหมาะสมของมาตรการกักขังแทนค่าปรับ

1. ด้านอัตราเงินในการกักขังแทนค่าปรับ ปัจจุบันให้ถืออัตราสองร้อยบาทต่อหนึ่งวัน ซึ่งการจะพิจารณาว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมหรือไม่นั้น คงต้องพิจารณาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเป็นส่วนประกอบ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าอัตราดังกล่าวสอดคล้องกับอัตราค่าแรงขั้นต่ำอยู่แล้ว จึงเห็นว่าเป็นอัตราที่เหมาะสม แต่ทั้งนี้ควรให้มีการกำหนดระยะเวลาทบทวนอัตราดังกล่าวทุก 3- 5 ปี

2. ด้านสถานที่กักขัง การกักขังแทนค่าปรับนั้นสถานที่กักขังคือสถานที่ที่กำหนดไว้สำหรับการกักขัง ไม่สามารถที่จะกักขังไว้ในที่อยู่อาศัยของตนเองหรือของผู้อื่นที่ยินยอมรับไว้ได้ ซึ่งในส่วนนี้เห็นว่าควรกำหนดให้สามารถที่จะกักขังไว้ในที่อยู่อาศัยของตนเองหรือของผู้อื่นที่ยินยอมรับไว้ได้ โดยกำหนดจำนวนเงินว่าเท่าใดให้ใช้สถานที่ดังกล่าวได้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับผู้ต้องโทษและสังคมมากกว่า รวมทั้งไม่เป็นภาระกับรัฐด้วย

4. ข้อความเห็นของนายนิติ จิตสว่าง อธิบดีกรมคุมประพฤติ (อดีตอธิบดีกรมราชทัณฑ์)⁶³

- การใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับของประเทศไทยในปัจจุบัน

เป็นมาตรการที่ยังจำเป็นอยู่ เพราะเป็นวิธีที่จะบังคับโทษได้ ถ้าไม่มีการชำระค่าปรับ เป็นการข่มขู่คนรวยและบังคับคนจนให้เป็นไปตามกฎหมาย แม้ว่าจะมีวิธีอื่นในการทดแทนค่าปรับ เช่น ทานบริการสังคม แต่การบังคับใช้ทำได้ยาก มีปัญหาทางปฏิบัติมากกว่า

- ความจำเป็นในการกักขังแทนค่าปรับ

ยังมีความจำเป็นอยู่ เพื่อการบังคับให้เกิดการชำระค่าปรับ

- ความเหมาะสมของมาตรการกักขังแทนค่าปรับ

อาจพิจารณาได้ว่าการจำกัดสิทธิ์ในการขังกับการปรับเป็นคนละเรื่องคนแต่ในทางปฏิบัติแล้ว ถ้าไม่มีการบังคับโทษไว้ จะทำให้คนไม่ยอมเสียค่าปรับ

⁶³นิติ จิตสว่าง อ้างอิงใน เรื่องเดียวกัน หน้า 136

จะเห็นได้ว่านักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวข้างต้น ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมในการใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับในปัจจุบัน ว่ามีความเหมาะสมในแง่ที่ศาลไม่ต้องยุ่งยาก กล่าวคือ เมื่อจำเลยไม่ชำระค่าปรับ ศาลก็สั่งให้กักขังทันที เว้นแต่จะมีการประกันการชำระค่าปรับและการบังคับโทษตามคำพิพากษาก็ได้ผลทุกราย เพราะเมื่อจำเลยไม่ชำระค่าปรับก็ต้องถูกกักขังแทนค่าปรับตามกฎหมาย แต่ก็มีนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านที่เห็นว่าการใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับนั้นไม่ค่อยเหมาะสมเท่าใดนัก เพราะวัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับนั้นมีวัตถุประสงค์ในการลงโทษทางทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ในขณะที่การกักขังเป็นการกระทำต่อเสรีภาพ ไม่ใช่ทรัพย์สินโดยตรง จึงไม่ต้องด้วยวัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับ ส่วนบางท่านก็มีการเสนอความคิดว่าการกักขังแทนค่าปรับควรกักขังในที่อยู่อาศัยของผู้กระทำความผิดเองหรือที่อยู่ของบุคคลอื่นที่ยินยอม ซึ่งเป็นการช่วยลดภาระของรัฐ

1.4 ปัญหาและอุปสรรคในการใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับ

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าโทษปรับมุ่งหมายที่จะลงโทษกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ซึ่งระบบโทษปรับของไทยกำหนดโทษปรับไว้ตามลักษณะของฐานความผิด โดยมีได้คำนึงถึงความสามารถในการชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิดแม้จะดูเหมือนว่าจะเป็นธรรม เพราะจำนวนเงินที่ศาลปรับสำหรับการทำผิดอย่างเดียวกันมีจำนวนเท่ากันก็ตาม แต่หากพิจารณาเปรียบเทียบผลของการปรับระหว่างผู้ที่มีฐานะดีกับผู้ที่มีฐานะยากจนแล้ว เห็นว่าผู้ที่มีฐานะยากจนจะได้รับผลกระทบมากกว่านั้นก็เท่ากับว่าไม่ต่างจากการถูกลงโทษที่รุนแรงกว่านั่นเอง

และยิ่งไปกว่านั้นแม้กฎหมายจะกำหนดมาตรการบังคับโทษปรับสำหรับผู้ไม่ชำระค่าปรับ โดยการกักขังแทนค่าปรับหรือการยึดทรัพย์สินชำระค่าปรับแต่อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติศาลมีความจำเป็นและเหตุผลที่จะต้องใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับ โดยมีได้ใช้มาตรการอื่นเนื่องจากศาลเห็นว่าเป็นวิธีที่ง่ายกว่าในทางปฏิบัติและเป็นมาตรการที่ได้ผลในเชิงการบังคับคดีซึ่งเห็นว่าไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย และการกักขังแทนค่าปรับก็ไม่ได้เป็นการช่วยทดแทนหรือเยียวยาความเสียหายที่ผู้กระทำความผิดได้ก่อขึ้นแก่ผู้เสียหายหรือสังคม แต่กลับเป็นการเพิ่มภาระแก่รัฐซึ่งนับวันจำนวนผู้ต้องกักขังแทนค่าปรับก็มีจำนวนมาก ซึ่งมีทั้งผู้ทำผิดที่ร้ายแรงปะปนอยู่กับผู้กระทำความผิดเล็กน้อยที่ไม่มีสันดานชั่วร้าย อาจทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดการเรียนรู้พฤติกรรมเกี่ยวกับการประกอบอาชญากรรม หรือการได้รับการถ่ายทอดวิธีการก่ออาชญากรรมและทำให้ผู้นั้นต้องเสียหายคุณค่าในตนเองไป เนื่องจากได้รับการตราหน้าต่อสังคมว่าเป็นคนจี้คุก แม้ว่าจะถูกศาลพิพากษาลงโทษเพียงปรับก็ตาม

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายในเกือบทุกประเทศว่า การใช้มาตรการจำคุกในการแก้ไขผู้กระทำความผิดนั้นไม่เกิดผลดี เนื่องจากเป็นการทำลายทรัพยากรมนุษย์และยัง

เป็นภาระต่อรัฐในการเลี้ยงดูผู้ต้องขังอีกด้วย ข้อพิจารณาดังกล่าวสังเกตได้จากการที่องค์กรสหประชาชาติได้มีมติให้สมาชิกร่วมกันปฏิบัติด้วยว่า “การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดนั้น การใช้เรือนจำควรจะเป็นมาตรการสุดท้าย” (imprisonment should be the last resort) ซึ่งหมายถึงว่า ให้ทุกประเทศพึงหาทางลดจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำให้ได้มากที่สุด⁶⁴

การใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับสร้างปัญหาและความยุ่งยากต่อทั้งจำเลยและรัฐและสังคม ดังนี้⁶⁵

1. จำเลยไม่มีเงินมาชำระค่าปรับ ไม่ได้เตรียมเงินหรือหลักประกันมาเพราะไม่ทราบศาลจะพิพากษาอย่างไร ซึ่งเป็นการซ้ำเติมเพิ่มโทษทางอ้อมแก่จำเลยที่ถูกศาลพิพากษาลงโทษแก่ปรับ

2. เกิดปัญหาความไม่เป็นธรรมในระบบยุติธรรม เนื่องจากจำเลยซึ่งเป็นผู้ยากจนไม่มีเงินชำระค่าปรับ ไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากการถูกกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งเป็นการได้รับโทษที่รุนแรงกว่าโทษปรับ

3. ผู้ถูกกักขังแทนค่าปรับไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงดูบุคคลในครอบครัวได้ต่อไป เพราะอาจต้องออกจากงานที่ทำ ทำให้เกิดปัญหาสังคมเนื่องจากครอบครัวของผู้ต้องโทษปรับขาดผู้ดูแล

4. เมื่อผู้ต้องโทษปรับถูกกักขังแทนค่าปรับและต้องออกจากงาน ทำให้นายจ้างต้องหากจ้างใหม่ เสียค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมลูกจ้างใหม่ ทำให้เกิดความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม

5. รัฐต้องสูญเสียงบประมาณในการดูแลเลี้ยงดูผู้ต้องกักขังแทนค่าปรับ และสร้างสถานที่กักขังเพิ่มขึ้นเพื่อรองรับจำนวนผู้ต้องกักขัง

จะเห็นได้ว่าโทษปรับซึ่งเป็นโทษทางอาญา ค่อยพัฒนาขึ้นเพื่อใช้บังคับแทนโทษจำคุกระยะสั้น ในกรณีความผิดที่ไม่ร้ายแรง ความผิดเล็กน้อย หรือความผิดลหุโทษ ซึ่งการนำผู้กระทำความผิดไปจำคุกระยะสั้น ก็มีได้เป็นหลักประกันว่าเขาผู้นั้นจะรู้สำนึกในสิ่งที่ได้ทำลงไป หากภายหลังพ้นโทษไปแล้วบุคคลดังกล่าวก็อาจกลับมาทำผิดซ้ำอีก การลงโทษปรับจึงนำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ถึงแม้จะมีการนำโทษปรับมาใช้แต่เมื่อโดยสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป การบังคับใช้โทษปรับก็ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่แท้จริง กล่าวคือ เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับ แต่ผู้กระทำความผิดไม่มีเงินชำระค่าปรับหรือผู้กระทำ

⁶⁴เรื่องเดียวกัน หน้า 129

⁶⁵เรื่องเดียวกัน หน้า 130

ความผิดชำระค่าปรับ ไม่ครบถ้วน ก็ย่อมจะต้องถูกยึดทรัพย์สินแทนค่าปรับหรือมิฉะนั้นก็ย่อมต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ ตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 29 ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าว กำหนดให้ศาลมีดุลพินิจกำหนดมาตรการอื่นเพื่อให้มีการบังคับชำระค่าปรับโดยการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับหรือมิฉะนั้นจะต้องกักขังแทนค่าปรับ แต่จะเห็นได้ว่าปัจจุบันศาลมักจะใช้วิธีการกักขังแทนค่าปรับมาใช้และยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้ผู้ศึกษาเห็นว่ามาตรการดังกล่าวยังไม่สอดคล้องกับความมุ่งหมายและเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับเท่าใดนัก อีกทั้งยังส่งผลให้ผู้ต้องโทษปรับถูกกักขังแทนค่าปรับเพิ่มจำนวนมากขึ้น และรัฐต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลและสถานที่กักขัง รวมทั้งเป็นเหตุให้ผู้ต้องหาต้องสูญเสียอิสรภาพ ถูกแยกออกจากสังคมที่เคยอยู่ตามปกติ มารวมกับผู้ต้องขังอื่นเกิดการเรียนรู้พฤติกรรมทางลบ ขาดงานทำ ขาดรายได้ โดยเฉพาะคนที่ถูกกักขังเป็นเวลานานกว่าปกติอาจเป็นสาเหตุให้ออกจากงาน หรือหางานใหม่ไม่ได้ก็อาจจะนำไปสู่การประกอบอาชญากรรมที่หนักและรุนแรงกว่าเดิมเป็นปัญหาต่อสังคมและบุคคลในครอบครัวต้องเดือดร้อน

การบังคับโทษปรับเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย มาตรการที่ศาลสมควรที่จะนำมาใช้ประการแรกคือการยึดทรัพย์สินมาชำระค่าปรับ เพราะมาตรการนี้อยู่ในขอบเขตเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับมากที่สุด ส่วนมาตรการอื่นๆ เช่น การกักขังแทนค่าปรับ การทำงานบริการสังคม และบริการสาธารณะประโยชน์นั้นศาลควรนำมาใช้เป็นมาตรการลำดับต่อไป ซึ่งนอกจากจะตรงตามเจตนารมณ์ของโทษปรับแล้ว ยังสามารถแก้ไขปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ และช่วยแบ่งเบาภาระรัฐอีกทางหนึ่ง

ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่าต่างประเทศมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการกระบวนการยุติธรรม โดยนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring หรือ EM) มาใช้ในการควบคุมผู้ต้องโทษแทบทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์หรือ (EM) เป็นเครื่องมือในการจำกัดบริเวณผู้กระทำความผิดให้อยู่ในสถานที่และในเวลาที่กำหนด ซึ่งเป็นการลดจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำและสร้างความมั่นใจและปลอดภัยให้แก่สังคม ได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งประเทศที่ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการกักขังแทนค่าปรับในประเทศไทยคือประเทศอังกฤษ เนื่องจากประเทศอังกฤษได้นำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับกระบวนการยุติธรรมทุกขั้นตอน รวมถึงการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (EM) มาใช้แทนการกักขังแทนค่าปรับด้วย

2. การควบคุมผู้ต้องโทษด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์

2.1 หลักการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring : EM)

การนำระบบเรือนจำมาเป็นมาตรการลงโทษผู้กระทำความผิดนั้น ได้มีการพัฒนามากว่า 2 ศตวรรษ โดยหวังกันว่า การใช้ระบบเรือนจำจะเป็นมาตรการลงโทษที่มีมนุษยธรรม และให้ประโยชน์แก่สังคมมากกว่าการลงโทษแบบดั้งเดิม แต่เมื่อเวลาผ่านไป ความเชื่อมั่นของสังคมต่อเรือนจำเริ่มลดน้อยลง เพราะระบบเรือนจำได้แสดงให้เห็นถึงผลกระทบทางลบต่อผู้กระทำความผิดเองและสังคมโดยรวม อาทิ ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ปัญหาสภาพลัทธิและการยอมรับของสังคมที่มีต่อผู้กระทำความผิด ปัญหาการถ่ายทอดพฤติกรรมอาชญากร ปัญหาข้อจำกัดด้านทรัพยากรทางเรือนจำ และปัญหาการเรียกร้องสิทธิมนุษยชนในเรือนจำ ดังนั้น ในระยะหลังจึงเกิดการตื่นตัวในความคิดใหม่ๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในชุมชน และการลดการใช้โทษจำคุก และการใช้สิทธิการลงโทษแบบอื่นแทนการจำคุก ทั้งนี้โดยมุ่งหมายที่จะหันเหผู้กระทำความผิดออกจากกระบวนการยุติธรรม⁶⁶

การควบคุมตัวผู้กระทำความผิดด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring : EM) นั้น เป็นมาตรการหนึ่งที่มาจากแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ ซึ่งได้รับการคิดค้นขึ้นในช่วงทศวรรษ 1960 – 1970 โดยเป็นส่วนหนึ่งจากการคิดค้นของ Dr. Ralph Schwitzgebel คณะกรรมการในการทดลองด้านจิตวิทยาของมหาวิทยาลัย Harvard ซึ่งต้องการประดิษฐ์อุปกรณ์ที่มีประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งมีราคาไม่แพงและสามารถใช้เป็นทางเลือกสำหรับผู้กระทำความผิดอันจะมีประโยชน์ต่อบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมและสังคมทั่วไป ในช่วงทศวรรษ ค.ศ. 1964 Dr. Ralph Schwitzgebel ได้พัฒนาวิทยุที่ส่งข้อมูลโดยบุคคลสามารถสวมใส่ได้ อุปกรณ์ดังกล่าวมีความสามารถในการส่งสัญญาณเป็นระยะทาง 400 เมตร และสามารถกำหนดสถานที่ตั้งของผู้ที่สวมใส่ได้ด้วย อย่างไรก็ตาม แม้ว่าอุปกรณ์ดังกล่าวได้รับการจดสิทธิบัตรในปี ค.ศ. 1969 แต่ได้ถูกนำมาใช้อย่างจริงจังหลังจากนั้นประมาณ 20 ปี ต่อมาในปี 1977 ผู้พิพากษา Jack Love ชาวอเมริกัน ได้รับแรงกระตุ้นจากการ์ตูน Spiderman (ไอ้แมงมุม) ในการนำเครื่องมือที่สามารถติดตามตัวผู้กระทำความผิดมาใช้ จึงได้ชักชวนผู้เชี่ยวชาญ Michael Goss ออกแบบและผลิตเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ขึ้นในปี ค.ศ. 1983 และผู้พิพากษา Jack Love เป็นคนแรกที่ได้พิพากษาให้มีการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้สำหรับผู้กระทำความผิดที่

⁶⁶ นที จิตสว่าง แนวความคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ วารสารราชทัณฑ์ ปีที่ 29 หน้า 16-19 (มกราคม – กุมภาพันธ์ 2524)

ได้รับการพักการลงโทษ เพื่อเฝ้าติดตามพฤติกรรม หลังจากนั้นการควบคุมผู้กระทำความผิดด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ก็ได้รับการพัฒนาและมีการใช้อย่างแพร่หลาย⁶⁷

2.2 ความหมายของการควบคุมผู้กระทำความผิดโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์

การควบคุมผู้กระทำความผิดด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (house arrest with electronic monitoring) คือ การคุมขังหรือจำกัดบริเวณผู้ต้องโทษในความผิดไม่ร้ายแรง (non violent felonies) ไว้ในสถานที่หนึ่งสถานที่ใด ซึ่งมีโซ่เรือนจำ (jail or prison) โดยผู้ต้องโทษมีเสรีภาพที่จะใช้ชีวิตอย่างคนทั่วไปภายในบริเวณที่ถูกจำกัดนั้น ทั้งนี้ โดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เป็นเครื่องมือตรวจสอบมิให้ผู้ต้องโทษออกไปนอกบริเวณ โดยส่วนมากจะจำกัดบริเวณไว้ในที่อยู่อาศัยคือบ้าน ซึ่งรวมไปถึงสถานพยาบาลและสถานที่อื่นๆด้วย อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ขนาดเล็กจะผูกติดไว้กับตัวของผู้ต้องโทษ โดยทำเป็นเข็มขัดหรือกุญแจ (electronic bracelet or anklet) ติดไว้กับข้อมือหรือข้อเท้า ซึ่งอุปกรณ์นี้จะทำงานสัมพันธ์กับตัวรับสัญญาณ (Transmitter) ซึ่งติดตั้งไว้ในที่อยู่อาศัย ผู้ต้องโทษจะออกห่างจากรัศมีของตัวรับสัญญาณได้ไม่เกินที่กำหนดไว้ เช่น 100-200 ฟุต หากผู้ต้องโทษออกห่างเกินที่กำหนด ตัวรับสัญญาณจะส่งสัญญาณกลับไปยังสำนักงานควบคุมเจ้าหน้าที่จะทราบทันที จากนั้นจะทำการสอบสวน หากพบว่าผู้ต้องโทษออกจากบริเวณโดยตั้งใจก็จะถูกนำตัวเข้ารับโทษในเรือนจำและอาจถูกเพิ่มโทษในความผิดฐานหลบหนี⁶⁸ ซึ่งลักษณะอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ มีลักษณะ ดังนี้

⁶⁷ อังคณา บุญสิทธิ์ *มาตรการไม่ควบคุมตัวผู้กระทำความผิด วารสารยุติธรรม* ปี 14 (พฤษภาคม 2542) หน้า 13-16

⁶⁸ Mark Neikirk, "Electronic Wardens Could Reduce jail Overcrowding." *Kentucky Post* (27 December, 1984), p 24 อ้างอิงใน ชีต้า ธนจิตวิวงศ์ *การควบคุมผู้ต้องโทษด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์* หน้า 23

ภาพที่ 3.1 รูปอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ซึ่งใช้สวมใส่ติดตัวผู้ต้องโทษปรับ ลักษณะคล้ายกำไลหรือนาฬิกา

ภาพที่ 3.2 รูปการสวมใส่เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ที่ข้อเท้าของผู้ต้องโทษปรับ

ภาพที่ 3.3 รูปตัวรับสัญญาณ (Transmitter) ซึ่งติดตั้งไว้ในที่อยู่อาศัยของผู้ต้องโทษปรับ

ภาพที่ 3.4 รูปศูนย์ควบคุมระบบเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ตั้งอยู่กระทรวงยุติธรรม ชั้น 1 อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์ (ศูนย์ราชการอาคาร A)

ภาพที่ 3.5 รูปเจ้าหน้าที่คุมประพฤติปฏิบัติหน้าที่ศูนย์ควบคุมระบบเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ตลอด 24 ชั่วโมง

2.3 การใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในกระบวนการยุติธรรม

การใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อติดตามผู้กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรม แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. ก่อนมีคำพิพากษา (Pre-Trial)

มักใช้กับจำเลยที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว เพื่อจุดประสงค์ในการติดตามผู้ถูกกล่าวหา เพื่อให้ปรากฏตัวต่อศาลตามวันนัด และช่วยป้องกันการก่ออาชญากรรมอื่นๆ ได้ ดังนั้นในขั้นตอนนี้จะใช้เพื่อการสังเกตเฝ้าระวังเป็นหลัก ประเทศที่ใช้ระบบนี้ เช่น อังกฤษ สหรัฐอเมริกา และแคนาดา

2. ทางเลือกในการลงโทษหรือการใช้แทนการจำคุก (Primary Sentencing)

ถือเป็นทางเลือกหนึ่งของศาลในการสั่งลงโทษผู้กระทำความผิดที่จะส่งตัวเข้ารับการควบคุมตัวในเรือนจำและทัณฑสถาน ด้วยการเปลี่ยนเป็นการควบคุมแทนที่บ้าน ประเทศที่ใช้ระบบนี้เช่น อังกฤษ สหรัฐอเมริกา และแคนาดา

3. การใช้ภายหลังจากจำคุกมาระยะเวลาหนึ่ง (Post-Prison)

ใช้เพื่อการเตรียมตัวระยะสุดท้ายของการจำคุก โดยการพักการลงโทษเพื่อให้ผู้กระทำความผิดสามารถกลับสู่สังคมได้อย่างปกติสุข ประเทศที่ใช้ระบบนี้เช่น อังกฤษ นิวซีแลนด์⁶⁹

2.4 วัตถุประสงค์ของการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์

วัตถุประสงค์หลักของการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ แบ่งออกเป็น 3 ประการ คือ

1. การใช้เพื่อควบคุม (Detention) เป็นการใช้เพื่อประโยชน์ในการควบคุมตัวในสถานที่ที่กำหนด
2. การใช้เพื่อการจำกัด (Restriction) เป็นการใช้เพื่อจำกัดมิให้บุคคลเข้าไปในเขตพื้นที่ที่กำหนด หรือเข้าถึงตัวบุคคลอื่นที่กำหนด เช่น โจทก์เหยื่อ หรือผู้กระทำความผิดที่เป็นคู่กรณี
3. การใช้เพื่อการสังเกตเฝ้าระวัง (Surveillance) เป็นการใช้เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถติดตามความเคลื่อนไหวของบุคคลได้ตลอดเวลา 24 ชั่วโมง⁷⁰

2.5 ระบบเทคโนโลยีของเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์

ระบบเทคโนโลยีของเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ แบ่งออกเป็น 3 ระบบหลัก ดังนี้

1. ระบบการตรวจสอบ (Passive System)

เป็นระบบที่ผู้กระทำความผิดจะเป็นผู้ถูกติดต่อจากเจ้าหน้าที่โดยผ่านทางระบบโทรศัพท์เพื่อเป็นการตรวจสอบตำแหน่งของผู้กระทำความผิดว่าอยู่ในพื้นที่ที่กำหนดหรือไม่ โดยระบบนี้จะใช้เพื่อจุดประสงค์ในการควบคุมเท่านั้น ซึ่งจะทำให้ผู้กระทำความผิดที่ถูกควบคุมตัวด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ติดต่อไปยังระบบควบคุมส่วนกลาง โดยการโทรศัพท์ไปคุยกับเจ้าหน้าที่โดยตรง รวมทั้งการตรวจสอบการเสพสุราหรือยาเสพติดได้จากระบบนี้
2. ระบบเชิงรุก (Active System)

เป็นระบบที่ผู้กระทำความผิดจะต้องสวมอุปกรณ์ที่สามารถส่งสัญญาณและมีอุปกรณ์ส่งต่อสัญญาณติดตั้งไว้ที่บ้าน เพื่อส่งสัญญาณมาที่ศูนย์ควบคุมกลาง โดยระบบนี้จะใช้เพื่อการควบคุม จำกัด และสังเกตเฝ้าระวัง ระบบนี้จะส่งสัญญาณไปที่ผู้ถูกควบคุม ถ้าผู้กระทำความผิดมีการออกนอกพื้นที่จะมีการส่งสัญญาณเตือนไปยังผู้กระทำความผิด ซึ่งระบบนี้จะมีการควบคุมผู้กระทำความผิดโดยผ่านทางอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ตลอด 24 ชั่วโมง โดยไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับโทรศัพท์ ระบบนี้เหมาะสำหรับผู้กระทำความผิดในคดีการใช้ความรุนแรงในครอบครัว โดยมีการกำหนดพื้นที่ห้ามผู้กระทำความผิดเข้าใกล้เหยื่อ ซึ่งมีการติดอุปกรณ์สัญญาณไว้ที่เหยื่อด้วย

⁶⁹สมนทิพย์ จิตสว่าง และ จุติยา เพชรมณี งานวิจัยโครงการติดตามประเมินผลการนำระบบการควบคุมด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับผู้กระทำความผิด คณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2549 หน้า 14-15

⁷⁰ชูต้า ธนจิตติวงศ์ การควบคุมผู้ต้องโทษด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ หน้า 26

เช่นเดียวกัน หากผู้กระทำความผิดเข้าไปใกล้เหยื่ออาชญากรรมจะมีการส่งสัญญาณเสียงดังไปยังเหยื่ออาชญากรรม และจะมีสัญญาณเตือนไปยังผู้กระทำความผิดจากศูนย์ควบคุมกลาง

3. ระบบการหาตำแหน่งโดยใช้ดาวเทียม (Global Positioning system)

เป็นระบบที่ติดอุปกรณ์เคลื่อนที่ไว้กับตัวผู้กระทำความผิดและใช้ดาวเทียมร่วมกับสถานีภาคพื้นดินในการตรวจหาตำแหน่งของผู้กระทำความผิด โดยระบบนี้จะใช้เพื่อการควบคุม จำกัด และสังเกต เผื่อระวังโดยระบบการหาตำแหน่งโดยใช้ดาวเทียม The Global positioning system (GPS) ได้ถูกนำมาใช้ในระบบทหาร ซึ่งได้ประยุกต์ใช้ในการควบคุมผู้กระทำความผิดที่สามารถติดตามตัวได้ 24 ชั่วโมง สามารถติดตามตัวได้ว่าผู้กระทำความผิดอยู่ที่บ้านหรือสถานที่ที่เหมาะสมหรือไม่⁷¹

จะเห็นได้ว่าการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการควบคุมผู้กระทำความผิดเป็นวิธีการลงโทษผู้กระทำความผิดวิธีหนึ่งโดยไม่ใช่เรือนจำ ซึ่งการลงโทษในลักษณะดังกล่าวเป็นการร่วมมือการฟื้นฟูแก้ไขผู้กระทำความผิดโดยรัฐ ชุมชนและครอบครัว อีกทั้งยังเป็นการป้องกันสังคมจากผู้กระทำความผิดในระหว่างที่ถูกควบคุมด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งการมีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดดังกล่าวจะทำให้ผู้กระทำความผิดสามารถกลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคมได้อย่างแท้จริง

2.6 ข้อดีและข้อเสียของการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการควบคุมตัวผู้กระทำความผิด

1) ข้อดี ของการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการควบคุมตัวผู้กระทำความผิด

การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการควบคุมตัวผู้กระทำความผิด เป็นการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช่เรือนจำ โดยการนำตัวผู้กระทำความผิดกลับไปใช้ชีวิตในชุมชนซึ่งเป็นการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในชุมชน อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบของสังคมที่มีต่อปัญหาอาชญากรรมด้วย ทั้งเป็นการลดปัญหาความแออัดในเรือนจำและผลกระทบจากการจำคุกในเรือนจำ เช่น ลดการตรีตราของผู้กระทำความผิด จากการถูกตีตราว่าเป็นคนจี้คุกก็ตาราง ทั้งยังเป็นการสร้างสัมพันธที่ดีในครอบครัว เนื่องจากผู้กระทำความผิดสามารถใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวได้ และเป็นการลดความเครียดของผู้กระทำความผิดจากการถูกควบคุมในเรือนจำ ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีการควบคุมที่เข้มงวดกว่าการควบคุมโดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนั้นยังเป็นการสร้างสัมพันธที่ดีกับเจ้าหน้าที่ เนื่องจากเป็นการลดความแออัดในเรือนจำ อันเป็นการลด

⁷¹ศุมนทิพย์ จิตสว่าง และ จุฑิยา เพชรมณี “โครงการติดตามประเมินผลการนำระบบการควบคุมด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับผู้กระทำความผิด” หน้า 16-17

ความเครียดในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ ตลอดจนการมีปฏิสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการเหมือน การเหมือนการถูกจำคุกในเรือนจำ ทำให้เจ้าหน้าที่และผู้กระทำความผิดมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน⁷²

จากการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการควบคุมตัวผู้กระทำความผิด การนำตัว ผู้กระทำความผิดกลับไปใช้ชีวิตในชุมชน ทำให้ผู้กระทำความผิดได้พัฒนาศักยภาพ โดยมีโอกาส ในการเรียนหนังสือ หรือฝึกอาชีพตลอดจนการเข้าร่วมโปรแกรมในการบำบัด หรือกิจกรรมทาง สังคมที่มีความสนใจได้มากกว่าการถูกจำคุกในเรือนจำ จึงเป็นการลดภาระของรัฐด้วย เนื่องจาก ผู้กระทำความผิดสามารถทำงานเลี้ยงชีพและครอบครัวได้ ทั้งยังเป็นการสร้างความปลอดภัยแก่ สังคม เนื่องจากผู้กระทำความผิดจะถูกตรวจตราความประพฤติตลอด 24 ชั่วโมง โดยมีเจ้าหน้าที่ทำ หน้าที่ในการรับแจ้งเหตุการณั้ละเมิดกฎข้อบังคับที่ได้กำหนดไว้ตลอดเวลา และการแจ้งหรือปฏิบัติ ต่อผู้กระทำละเมิดกฎข้อบังคับที่ได้กำหนดไว้ตลอดเวลา โดยในกรณีที่ผู้กระทำความผิดได้ละเมิด กฎที่ได้ตกลงไว้ เจ้าหน้าที่สามารถดำเนินการได้ทันที ทั้งการแนะนำโปรแกรมของอุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์ต่อผู้กระทำความผิดและครอบครัวอันเป็นการช่วยแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและ ป้องกันการกระทำความผิดของผู้ถูกควบคุม โดยการตรวจสอบการออกนอกเส้นทางที่กำหนดใน โปรแกรมกักตัวประจำวันได้ตลอดเวลา⁷³

2) ข้อเสียของการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการควบคุมตัวผู้กระทำความผิด

การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดทำให้ผู้กระทำ ความผิดได้ไปใช้ชีวิตกับครอบครัวของผู้กระทำความผิดเอง ซึ่งทำให้ครอบครัวของผู้ที่ถูกควบคุม ตัวด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์จะประสบกับความเครียดได้ เนื่องจากการเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายในการเข้า ร่วมโปรแกรมการถูกควบคุมตัวด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ทั้งยังถูกรบกวนเวลาส่วนตัวของ ครอบครัว เช่น การได้รับโทรศัพท์ที่รบกวนในเวลาพักผ่อน ตลอดจนการสุ่มตรวจจากเจ้าหน้าที่สถานที่ พักอาศัยอันส่งผลให้ครอบครัวผู้กระทำความผิดถูกรบกวนเวลาส่วนตัวและจากผลการวิจัยของ ประเทศบางกลุ่มตัวอย่างได้แสดงให้เห็นว่า การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการควบคุมตัวผู้กระทำ ความผิด อาจส่งผลต่อการทำลายความเชื่อมั่นในตนเองของผู้ถูกควบคุม เนื่องจากการใช้อุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า คนในสังคมทราบว่าตนได้กระทำความผิดและกำลังถูกคุม ประพฤติ โดยผู้กระทำความผิดบางส่วนอาจมองว่าการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เป็นการทำลาย ชื่อเสียงของตนและครอบครัว เนื่องจากชุมชนที่ผู้กระทำความผิดอาศัยอยู่อาจทราบได้ว่าผู้กระทำ ความผิดกระทำความผิด และกำลังถูกคุมประพฤติ ซึ่งความเครียดที่เกิดขึ้นอาจนำไปสู่การใช้ความ

⁷² เรื่องเดียวกัน หน้า 98-99

⁷³ เรื่องเดียวกัน หน้า 207-209

รุนแรงในครอบครัว โดยเฉพาะเมื่อผู้กระทำความผิดถูกบังคับให้ใช้เวลาที่มากขึ้นกว่าปกติในบ้าน หรือที่พักอาศัย⁷⁴

2.7 ระดับความเหมาะสม (Degree of Fit) เพื่อลงโทษผู้ต้องโทษ

1) ข้อดี การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการควบคุมผู้กระทำความผิด จะเห็นได้ว่าเป็นมาตรการลงโทษแนวใหม่ที่สามารถปรับใช้กับผู้กระทำความผิดได้อย่างเฉพาะราย เพื่อให้เกิดความเหมาะสมต่อการแก้ไขซึ่งย่อมแตกต่างกันในแต่ละบุคคล การเลือกใช้โปรแกรมต่างๆ เช่น การคุมขังตลอด 24 ชั่วโมง การคุมขังเฉพาะกลางคืนหรือช่วงเฉพาะเวลาใดเวลาหนึ่ง การกำหนดเงื่อนไขประกอบต้องทำงาน ต้องเข้ารับการศึกษ ต้องเข้ารับการรักษายาบำบัด ทำให้สามารถเลือกใช้กับผู้ต้องโทษได้เหมาะสมยิ่งขึ้นกว่าการคุมขังในเรือนจำ ซึ่งจะปฏิบัติต่อนักโทษแตกต่างกันไม่ได้ สภาพแวดล้อมทางครอบครัวและสังคมจะมีส่วนแก้ไขตัดแปลงผู้กระทำความผิดได้ดีกว่า ขณะเดียวกันก็ยังสามารถแยกผู้กระทำความผิดออกจากชุมชนได้ในบางขณะ และบางสถานการณ์หาใช้มาตรการเมตตาปราณี โดยการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดอย่างมิได้ลงโทษเลย ในกรณีที่เกิดปัญหาเฉพาะรายขึ้นก็ยังสามารถกลับไปใช้การลงโทษในเรือนจำได้ หรือจะปรับโปรแกรมของ House Arrest ใหม่ให้เหมาะสมก็ได้

2) ข้อเสีย มาตรการนี้จะมีความเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรงเท่านั้น ในความผิดอุกฉกรรจ์หรือร้ายแรง การลงโทษโดยคุมขังไว้ในที่มั่นคงแข็งแรง เช่นเรือนจำ ยังมีความจำเป็นทั้งต่อตัวผู้กระทำความผิดและสังคม⁷⁵

กล่าวสรุปได้ว่า การควบคุมผู้กระทำความผิดโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring หรือ EM) เป็นวิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ แต่เป็นวิธีการควบคุมและสอดส่องพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดให้อยู่ในสถานที่หรือบริเวณตามเวลาที่กำหนด โดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เป็นตัวรับส่งสัญญาณในการควบคุมและตรวจสอบให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ซึ่งผู้กระทำความผิดยังสามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุขในบริเวณที่ถูกจำกัด และเป็นวิธีการที่สามารถนำมาใช้ได้ทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนก่อนมีคำพิพากษา หรือทางเลือกในการลงโทษ หรือนำมาใช้ภายหลังจากจำคุกมาระยะหนึ่งแล้ว

การควบคุมผู้กระทำความผิดโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring หรือ EM) เป็นการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ แต่เป็นการนำผู้กระทำความผิด

⁷⁴เรื่องเดียวกัน หน้า 98-100

⁷⁵เบญจจะ เพ็งดิษฐ์ การคุมขังผู้ต้องโทษไว้ในที่อยู่อาศัยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพาลงกรณ์ 2531 หน้า 73

กลับไปใช้ชีวิตในชุมชน ให้สังคมมีส่วนร่วมรับผิดชอบในแก้ไขปัญหของสังคม โดยเฉพาะคนในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะช่วยบำบัดฟื้นฟูแก้ไขให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวเป็นคนดี และเป็นวิธีการลงโทษที่เปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดได้พิสูจน์ตัวเองเพื่ออยู่ร่วมกันในสังคมได้ การควบคุมผู้กระทำความผิดด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์นอกจากจะแก้ไขปัญหานักโทษล้นเรือนจำแล้ว ยังลดผลกระทบจากการตีตราว่าเป็นคนต้องโทษจำคุก ลดความเครียดจากการถูกควบคุมในเรือนจำ ผู้กระทำความผิดจะได้รับการฝึกอบรม สามารถศึกษาเล่าเรียนหนังสือ และประกอบอาชีพ การงาน มีรายได้เลี้ยงดูครอบครัวได้ตามปกติ นอกจากนี้การลงโทษโดยการควบคุมผู้กระทำความผิดด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เป็นวิธีการลงโทษที่มีความยืดหยุ่นสูงสามารถปรับใช้กับผู้กระทำความผิดเฉพาะรายได้ตามเหมาะสม เพราะสามารถกำหนดหลักเกณฑ์การลงโทษได้ว่าจะควบคุมผู้กระทำความผิดช่วงเวลาไหนอาจจะเป็นตลอด 24 ชั่วโมง หรือ ควบคุมเวลากลางคืน หรือ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งแล้วแต่ความเหมาะสม และไม่กระทบการใช้ชีวิตของผู้กระทำความผิดแต่ละราย เป็นวิธีการลงโทษสามารถนำไปใช้ได้ในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดเล็กน้อย กระทำความผิดโดยพลั้งพลาด ไม่มีสันดานเป็นผู้ร้าย เป็นการกระทำความผิดที่ไม่รุนแรง ซึ่งการลงโทษในปัจจุบันมิได้ประสงค์ให้ผู้กระทำความผิดเกิดความหยาบช้าเพียงอย่างเดียว แต่มุ่งเน้นฟื้นฟูแก้ไขผู้กระทำความผิดให้กลับคืนสู่สังคมและไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก

การควบคุมผู้กระทำความผิดด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ จึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะนำมาใช้เป็นมาตรการทางเลือกในการลงโทษผู้ต้องโทษปรับที่ไม่สามารถชำระค่าปรับได้ ซึ่งศาลจะสั่งกักขังแทนค่าปรับในทันที โดยข้ามขั้นตอนในการยึดทรัพย์ไป และศาลก็ยึดเป็นแนวปฏิบัติในการบังคับค่าปรับมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับที่มุ่งต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด การเปลี่ยนโทษปรับเป็นกักขัง ก็ไม่ต่างอะไรกับการที่ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ จำคุก เพราะเป็นลักษณะของการลงโทษต่อเสรีภาพของผู้กระทำความผิดนั่นเอง หากมีการนำวิธีการควบคุมผู้กระทำความผิดด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้กรณีกับผู้ต้องโทษไม่สามารถชำระค่าปรับได้ไม่เพียงแต่ผู้กระทำความผิดจะได้กลับไปใช้ชีวิตในสังคมและครอบครัวได้ตามปกติแล้ว ผู้กระทำความผิดยังสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัว และยังมีรายได้เพื่อมาชำระค่าปรับตามคำพิพากษาของศาลอีกทั้งรัฐไม่ต้องรับภาระในการดูแลอีกด้วย

2.8 มาตรการบังคับโทษปรับของประเทศอังกฤษ

2.8.1 การบังคับโทษปรับ

การบังคับโทษปรับในประเทศอังกฤษ ศาลสามารถลงโทษปรับกับการกระทำความผิดได้ทุกสถาน โดยระบบการลงโทษปรับของประเทศอังกฤษในปัจจุบันได้พัฒนาไปใช้ระบบการปรับเป็นหน่วย (Units – fine system) ซึ่งบัญญัติในครั้งแรกใน The Criminal Justice Act 1991 ซึ่งเป็นระบบที่มีรากฐานมาจากแนวคิดที่ว่า ผู้ที่มีฐานะทางการเงินดีสมควรต้องจ่ายค่าปรับมากกว่าผู้ที่มีฐานะทางการเงินต่ำในความคิดเดียวกันและในระบบเดียวกัน โดยระบบปรับเป็นหน่วยนี้ ศาลแยกความผิดออกเป็น 10 ระดับ โดยแต่ละระดับจะมีอัตราค่าปรับที่เพิ่มขึ้นแบบทวีคูณ โดยการคำนวณจากรายได้ที่ผู้กระทำความผิดต้องสูญเสียไปในแต่ละสัปดาห์⁷⁶

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวทำให้ผู้กระทำความผิดที่มีรายได้น้อยจะเสียค่าปรับในอัตราที่ต่ำลงมาตามส่วน และทำให้การบังคับชำระค่าปรับทำได้อย่างสมเหตุสมผลด้วย นอกจากนี้การบังคับใช้โทษปรับย่อมขึ้นอยู่กับการใช้ดุลพินิจของศาล โดยศาลจะต้องพิจารณาถึงรายได้ที่แท้จริงของผู้กระทำความผิด จึงทำให้ศาลมีอำนาจในการเข้าถึงข้อมูลทางการเงินและข้อมูลทางบัญชี รวมทั้งรายได้ของผู้กระทำความผิด เพื่อความแม่นยำในการกำหนดค่าปรับ และการประมาณรายได้เพื่อกำหนดค่าปรับของผู้กระทำความผิดแต่ละราย ศาลต้องพิจารณาถึงความเป็นจริงของรายได้ในช่วงเวลาที่ผู้ต้องหาต้องจ่ายค่าปรับประกอบกันด้วย แต่ทั้งนี้ไม่ควรเกิน 12 เดือน

ข้อสำคัญอีกประการหนึ่งในการบังคับใช้โทษปรับของประเทศอังกฤษ คือ การใช้ดุลพินิจของศาล นอกจากจะต้องคำนึงถึงรายได้ที่แท้จริงแล้ว ศาลยังต้องพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมแห่งข้อหาและประวัติของผู้กระทำความผิดประกอบด้วย และที่สำคัญที่สุดศาลจะต้องคำนึงว่าผู้กระทำความผิดสามารถชำระค่าปรับได้หรือไม่ประกอบกันเสมอ โดยศาลอาจใช้การจำคุกแทนค่าปรับได้ เนื่องจากว่าหากกำหนดอัตราค่าปรับที่ไม่เหมาะสม ผู้กระทำความผิดจะไม่สามารถชำระค่าปรับได้ภายในกำหนดเวลาที่ศาลกำหนด เมื่อเป็นเช่นนั้นในท้ายที่สุดก็จะมีคำสั่งให้ลงโทษจำคุกแทนค่าปรับ ซึ่งเสมือนเป็นการกลับไปใช้โทษจำคุกเช่นเดิมนั่นเอง

บทบัญญัติของ The Power of Criminal Courts Act 1973 แก้ไขเพิ่มเติมโดย The Criminal Justice Act 1988, Section 35 ได้ให้อำนาจศาลในการออกคำสั่งในกรณีที่เห็นสมควรว่าควรลงโทษปรับแก่บุคคลนั้น เนื่องจากเป็นผู้ขาดความสามารถในการชำระค่าปรับ คำสั่ง

⁷⁶ Gary Slapper & David Kelly, English Legal System, 2 nd Edition (London:Cavendish Publishing, 1995),p.76 อ้างใน วีระพงษ์ บุญโญภาส และคณะผู้วิจัย ราชวิทยาลัยบับสมบูรณ์ โครงการมาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับและมาตรการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา หน้า 104

ดังกล่าวได้แก่ คำสั่งให้บริการสังคม คำสั่งให้คุมประพฤติ คำสั่งให้ปล่อยตัวโดยกำหนดเงื่อนไข หรือก็ได้ และคำสั่งให้ชดใช้ค่าเสียหาย เป็นต้น⁷⁷

2.8.2 หลักการชำระค่าปรับของประเทศอังกฤษ

ศาลจะกำหนดระยะเวลาให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสชำระค่าปรับภายใน ระยะเวลาอันสมควร หรืออาจสั่งให้ผู้กระทำความผิดผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวดๆ ได้ โดยพิจารณา จากหลักความสามารถในการชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิด หากเป็นกรณีผิดนัดชำระค่าปรับ ศาลก็มีอำนาจลงโทษจำคุกแทนค่าปรับได้ ทั้งนี้ตาม The Power of Criminal Courts Act 1973 แก้ไขเพิ่มเติมโดย The Criminal Justice Act 1988 ได้ให้อำนาจในการลงโทษจำคุกแทนค่าปรับได้ ในอัตราต่อไปนี้

ตารางการลงโทษจำคุกแทนค่าปรับ

ตารางที่ 3.2 การลงโทษจำคุกแทนค่าปรับ

อัตราค่าปรับ	จำนวนการจำคุกแทนค่าปรับ (วัน)
จำนวนไม่เกิน 50 ปอนด์	5 วัน
51-100 ปอนด์	7 วัน
101-400 ปอนด์	14 วัน
401-1,000 ปอนด์	30 วัน
1,001-2,000 ปอนด์	45 วัน
2,001-5,000 ปอนด์	3 เดือน
5,000-10,000 ปอนด์	6 เดือน
10,001-20,000 ปอนด์	12 เดือน
20,001-50,000 ปอนด์	18 เดือน
50,001-100,000 ปอนด์	2 ปี
100,001-250,000 ปอนด์	3 ปี
250,001-100,000 ปอนด์	5 ปี
1,000,001 ปอนด์ ขึ้นไป	10 ปี

⁷⁷Ibid.p. 140 อ้างใน วีระพงษ์ บุญโญภาส และคณะผู้วิจัย ราชวิทยาลัยนักกฎหมายมหาชน โครงการมาตรการ ยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับและมาตรการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา หน้า 70

จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่า ศาลที่มีบทบาทในการบังคับโทษปรับในประเทศไทย ได้แก่ Magistrates Courts และ Crown Courts จากสถิติพบว่าคดีความผิด 96% ลื่นสุดลงที่ชั้น Magistrates Courts ทั้งนี้ อำนาจในการพิจารณาคดีของทั้งสองศาลมีความแตกต่างกันดังนี้⁷⁸

Magistrates Courts

Magistrates Courts มีอำนาจในการพิจารณาความผิดเล็กน้อย (Summary offence) และคดีที่มีเขตอำนาจสองศาล (ทั้ง Magistrates Courts และ Crown Courts) พิจารณาคดีโดยไม่ใช้ลูกขุนและมีฐานะเป็นศาลชั้นต้น (คล้ายกับศาลแขวงของประเทศไทย) โดย Magistrates Courts มีอำนาจในการลงโทษในคดีเล็กน้อย น้อยๆ คือ ลงโทษจำคุกได้ไม่เกิน 6 เดือน เว้นแต่ในกรณีคำพิพากษาลงโทษต่อเนื่องในความผิดนั้น และมีอำนาจในการลงโทษปรับได้ไม่เกิน 1,000 ปอนด์ และสำหรับความผิดที่มีเขตอำนาจศาลสองศาล มีอำนาจในการลงโทษจำคุกได้ไม่เกิน 6 เดือน เว้นแต่ในกรณีมีคำพิพากษาลงโทษต่อเนื่องในความผิดนั้น และมีอำนาจในการลงโทษปรับไม่เกิน 5,000 ปอนด์ (The Magistrates Courts 1980 แก้ไขเพิ่มเติมโดย The Criminal Justice Act 1991)

ภายใต้อำนาจการบังคับโทษปรับดังกล่าว The Magistrates Courts Act 1980 แก้ไขเพิ่มเติมโดย The Criminal Justice Act 1988, Article 85 บัญญัติให้อำนาจศาลในการลดค่าปรับได้ แต่ต้องกระทำหลังจากเสาะหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับฐานะทางการเงินของผู้กระทำความผิด โดยหลักเกณฑ์ดังนี้

1. ในกรณีที่ค่าปรับได้ถูกกำหนดไว้ในคำพิพากษา ศาลอาจลดค่าปรับลงทั้งหมดหรือแต่บางส่วนก็ได้ หากศาลพิจารณาแล้วเห็นสมควร
2. ในกรณีที่ค่าปรับลดลงทั้งหมดหรือแต่บางส่วนหลังจากที่ได้มีคำพิพากษา กำหนดโทษจำคุกแทนค่าปรับแล้ว ศาลจะต้องลดระยะเวลาการจำคุกลงเป็นจำนวนที่ได้สัดส่วนกัน โดยการลดระยะเวลาจำคุกลงให้เท่ากับจำนวนค่าปรับที่ได้ถูกลดลงไป
3. ในการคำนวณการลดระยะเวลาการจำคุกตามข้อ 2 จะต้องไม่เอาเศษของวันมาคำนวณด้วย
4. ค่าปรับที่ลดลงตามมาตรานี้ ไม่รวมถึงจำนวนเงินอื่นใดที่ศาลสั่งให้ชำระตามคำพิพากษาลงโทษ ไม่ว่าจะเป็นการริบทรัพย์การชดเชยค่าเสียหายหรือสิ่งอื่นใด

Crown Courts

Crown Courts เป็นศาลชั้นสูงที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีความผิดร้ายแรง ใช้วิธีพิจารณาคดีโดยคณะลูกขุนจำนวน 12 คน และมีอำนาจครอบคลุมการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นใน

⁷⁸ วีระพงษ์ บุญโญภาส และคณะผู้วิจัย ราชวิทยาลัยบรรณานุกรม โครงการมาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับและมาตรการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา หน้า 71

ประเทศอังกฤษและเวลส์ โดยความผิดที่พิจารณาในชั้น Crown Courts แบ่งออกเป็น 4 ชั้น ตามความสำคัญของคดี ดังนี้⁷⁹

ลำดับที่ 1 ได้แก่ ความผิดต่อความมั่นคง ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น และความผิดตามพระราชบัญญัติการป้องกันความลับของทางราชการ

ลำดับที่ 2 ได้แก่ ความผิดฐานทำให้คนตายโดยไม่เจตนา ความผิดฐานฆ่าทารก ความผิดฐานทำแท้ง ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดฐานโจรสลัดและจลาจล

ลำดับที่ 3 ได้แก่ ความผิดที่ไม่อุกฉกรรจ์ ซึ่งไม่อยู่ในลำดับที่ 1 และ 2

ลำดับที่ 4 ได้แก่ ความผิดที่ไม่อุกฉกรรจ์ เช่น ความผิดฐานกระทำโดยประมาท เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ความผิดฐานลักทรัพย์ในเคหสถาน และความผิดเกี่ยวกับการปลอมแปลงเงินตรา

2.8.3 การกำหนดอัตราค่าปรับ⁸⁰

1) โทษปรับในคดีที่พิจารณาแบบ summary นั้น ศาล magistrate ส่วนใหญ่จะเป็นความผิดที่ได้กำหนดอัตราค่าปรับไว้ในแต่ละความผิด แต่อัตราค่าปรับที่กำหนดดังกล่าวไม่สอดคล้องกับค่าเงินที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะอัตราเงินเฟ้อในแต่ละประเทศ ดังนั้น กฎหมายอังกฤษจึงเปลี่ยนระบบการลงโทษปรับ ใน ค.ศ. 1982 อังกฤษได้ปรับปรุงกฎหมายโดยกำหนดอัตราค่าปรับเป็นระดับชั้นโทษปรับ (Standard scale) เพื่อใช้กับความผิดที่พิจารณาแบบ summary trial ซึ่งแต่ละระดับชั้นโทษปรับนั้น จะกำหนดอัตราโทษปรับขั้นสูงไว้ ซึ่งอัตราดังกล่าว กระทรวงยุติธรรมของอังกฤษ (Home Office) สามารถปรับเพิ่มหรือลดลงได้ ก่อนปี ค.ศ. 1997 ระดับโทษปรับขั้นสูงแต่ละชั้นมีดังนี้

ระดับ 1	200 ปอนด์
ระดับ 2	500 ปอนด์
ระดับ 3	1,000 ปอนด์
ระดับ 4	2,500 ปอนด์
ระดับ 5	5,000 ปอนด์

ต่อมาได้มีการนำเสนอแนวทางการกำหนดโทษปรับใหม่ ตาม The Criminal Justice Act 1991 โดยศาล magistrate จะต้องกำหนดระดับความร้ายแรงของความผิดที่จำเลยกระทำ

⁷⁹ สุนัย มโนมัยอุดม ระบบกฎหมายอังกฤษ กรุงเทพมหานคร : ประจวบวิทย์ 2531 หน้า 174

⁸⁰ วีระพงษ์ บุญโญภาส และคณะผู้วิจัย ราชวิทยาลัยนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา กระทรวงยุติธรรม ศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา กระทรวงยุติธรรม ค่าปรับและมาตรการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา หน้า 73-74

ลงว่ามีความร้ายแรงในระดับใด และจึงบอกค่าของระดับดังกล่าวด้วยรายรับของจำเลย โดยการประเมินรายได้

ดังนั้น โทษปรับจึงแปรผันตามฐานะของผู้กระทำผิด หากเป็นผู้ยากจน จะถูกปรับเป็นจำนวนน้อยกว่าผู้ที่มีรายได้สูงกว่าในความผิดระดับเดียวกัน อย่างไรก็ตาม การปรับโดยพิจารณารายได้ของผู้กระทำผิดนั้น มีผลบังคับตั้งแต่เดือนตุลาคม 1992 และถูกยกเลิกไปเพราะมีผู้วิจารณ์ว่า ผู้กระทำผิดอาจถูกปรับสูงเท่ากับความผิดร้ายแรง แม้ว่าได้กระทำความผิดเล็กน้อย หากผู้นั้นมีฐานะดี ดังนั้น จึงได้ปรับปรุงแก้การกำหนดโทษปรับ โดยแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 18 ของ The Criminal Justice Act 1991 โดยกำหนดหลักเกณฑ์การลงโทษปรับว่า ศาลจะคำนึงถึงสภาพทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด และค่าปรับจะต้องกำหนดตามความร้ายแรงของความผิดที่ศาลพิจารณา อย่างไรก็ตาม ศาลมีอำนาจลดหรือเพิ่มอัตราโทษปรับได้ โดยพิจารณาจากฐานะของผู้กระทำความผิด และมีเหตุอื่นอันควรลดค่าปรับ เช่น การชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย ซึ่งส่วนใหญ่ศาลจะลดค่าปรับด้วยเหตุผลนี้

สมาคมผู้พิพากษา magistrate ได้กำหนดแนวทางในการกำหนดอัตราโทษปรับในความผิดแต่ละลักษณะไว้ เพื่อให้ศาลได้นำมาใช้ประกอบการพิจารณากำหนดโทษปรับ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมในการลงโทษอย่างเสมอภาคและได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของความผิด แนวทางดังกล่าวได้มีการปรับปรุงในปี 1993 และพิจารณาจากรายได้ของผู้กระทำความผิดโดยเฉลี่ย ซึ่งมีตัวอย่างของแนวทางการกำหนดโทษไว้ดังนี้

ลักษณะของความผิดและอัตราโทษปรับ

- เมาสูราและไม่อาจครองสติได้	90 ปอนด์
- ขับรถโดยประมาท	180 ปอนด์
- ทำให้เสียทรัพย์	270 ปอนด์
- ลักทรัพย์ในร้านค้า	270 ปอนด์
- ไม่หยุดเพื่อรายงานเมื่อมีอุบัติเหตุ	360 ปอนด์
- ขับรถโดยไม่มีประกันภัย	540 ปอนด์

2) โทษปรับ ในคดี Indictment โดยศาล Crown court ตามกฎหมายของศาล Crown court มีอำนาจกำหนดโทษปรับได้โดยไม่มีอัตราโทษขั้นสูง (Criminal Law Act 1977, s 32(1)) ในคดี Robinson 1991 Criminal L. R. 794 ศาลลงโทษปรับ 5,000,000 ปอนด์และลงโทษจำคุกด้วย นอกจากนี้ ใน PCC(A), 2000, S 3 ไม่ได้จำกัดอำนาจศาล Crown court ที่จะลงโทษปรับไม่เกิน

กำหนดเช่นเดียวกับศาล magistrate หากศาลได้พิจารณาคดี Indictment trial ในคดีที่อาจพิจารณาได้ ทั้ง summary และ indictment trial อย่างไรก็ดี ศาลอาจถูกจำกัดมิให้ลงโทษปรับในเหตุดังนี้

1) ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษในกระบวนการพิจารณา indictment ในคดีที่พิจารณาในแบบ summary ได้ ตาม Criminal Justice Act 1988, s 40

2) ผู้กระทำความผิดที่ถูกลงโทษในคดีความผิดเล็กน้อย (minor offence) ตาม Criminal Justice Act 1988, S 56

3) ศาล Crown court ได้พิจารณาคดีคำพิพากษาของศาล magistrate ในคดีที่พิจารณาแบบ summary ซึ่งศาลได้ยกฟ้องหรือให้ลงโทษโดยชุมชน หรือยกฟ้องโดยมีเงื่อนไขที่ศาลกำหนด

4) เมื่อศาลสั่งให้ปรับเพราะมีการอุทธรณ์เกี่ยวกับคำวินิจฉัยในเรื่องที่ได้ตัดสินว่าจำเลยผิด หรืออุทธรณ์โต้แย้งคำวินิจฉัยลงโทษของศาล magistrate

2.8.4 การบังคับค่าปรับ

หลักการกำหนดค่าปรับของประเทศอังกฤษ ศาลจะคำนึงถึงรายได้ที่แท้จริง โดยพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมแห่งข้อหาและประวัติของผู้กระทำความผิดประกอบกันด้วย และที่สำคัญที่สุดศาลจะต้องคำนึงว่าผู้กระทำความผิดสามารถชำระค่าปรับได้หรือไม่ประกอบเสมอ โดยเมื่อศาล Crown Court หรือ magistrate court ลงโทษปรับแล้ว โดยหลักผู้ต้องโทษปรับต้องนำเงินมาชำระค่าปรับต่อศาล โดยเงินสดหรือเช็ค หากไม่ได้ชำระต่อศาลในทันที ศาลมีดุลพินิจกำหนดเวลาให้ชำระค่าปรับได้ตามที่เห็นสมควร หากไม่ชำระ ศาลมีอำนาจออกคำสั่งให้บังคับค่าปรับจากทรัพย์สินอื่น หรืออาจสั่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ (ซึ่งต้องเป็นเพศเดียวกันกับผู้ต้องโทษปรับ) เพื่อค้นตัวผู้ต้องโทษปรับ และหากพบเงินในตัวผู้ต้องโทษปรับก็ให้มาชำระค่าปรับได้ หรืออาจผ่อนชำระค่าปรับให้กับผู้ต้องโทษปรับได้ และหากบังคับโดยทางอื่นไม่ได้ก็อาจสั่งกักขังแทน ในกรณีที่ศาลอนุญาตให้ผ่อนชำระค่าปรับ โดยทั่วไปศาลจะให้ผ่อนได้ภายใน 12 เดือน แต่มีบางคดีที่ศาลอนุญาตให้ผ่อนชำระค่าปรับเกินกว่า 1 ปีได้ แต่หากพิจารณาว่าจะให้ผ่อนได้นานถึง 2 หรือ 3 ปี จะต้องเป็นกรณีที่เป็นความผิดร้ายแรง ซึ่งต้องโทษปรับเป็นจำนวนมากหรือไม่⁸¹

โทษปรับตามกฎหมายอังกฤษ The Powers of Criminal Courts (sentencing) Act 2000 ซึ่งต่อไปนี้เรียกว่า PCC(S) A 2000 กำหนดว่ากรณีผู้ต้องโทษปรับไม่อาจชำระค่าปรับ หรือไม่ผ่อนชำระค่าปรับ ศาลมีอำนาจสั่งจำคุกหรือกักขังได้ ตามกฎหมาย (PCC(S) A 2000, S 139 (2) แต่ผู้นั้นต้องมีอายุกว่า 18 ปี แต่ถ้าผู้นั้นมีอายุกว่า 18 ปี แต่ไม่เกิน 20 ปี ศาลมีอำนาจใช้การกักขัง

⁸¹ณรงค์ ใจหาญ รายงานศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดชั้น โทษและการนำไปปรับใช้ในประมวลกฎหมายอาญา หน้า 88-92

แทนค่าปรับได้ จะใช้โทษจำคุกไม่ได้ (PCC(S) A 2000, S 108) ระยะเวลาที่ Crown Court จะกำหนดให้ จำคุกหรือกักขังแทนค่าปรับนั้น ต้องมีกำหนดไม่เกินกว่าที่ (PCC(S) A 2000, S 139 (4)) กำหนด ดังนี้

จำนวน โทษปรับและระยะเวลาขั้นสูงในการกักขังแทนค่าปรับ⁸²

ตารางที่ 3.3 จำนวนโทษปรับและระยะเวลาขั้นสูงในการกักขังแทนค่าปรับ

โทษปรับ	ระยะเวลาขั้นสูงในการกักขัง
ไม่เกิน 200 ปอนด์	7 วัน
เกิน 200 แต่ไม่เกิน 500 ปอนด์	14 วัน
เกิน 500 แต่ไม่เกิน 1,000 ปอนด์	28 วัน
เกิน 1,000 แต่ไม่เกิน 2,500 ปอนด์	45 วัน
เกิน 2,500 แต่ไม่เกิน 5,000 ปอนด์	3 เดือน
เกิน 5,000 แต่ไม่เกิน 10,000 ปอนด์	6 เดือน
เกิน 10,000 แต่ไม่เกิน 20,000 ปอนด์	12 เดือน
เกิน 20,000 แต่ไม่เกิน 50,000 ปอนด์	18 เดือน
เกิน 50,000 แต่ไม่เกิน 100,000 ปอนด์	2 ปี
เกิน 100,000 แต่ไม่เกิน 250,000 ปอนด์	3 ปี
เกิน 250,000 1,000,000 ปอนด์	5 ปี
เกิน 1,000,000 ปอนด์	10 ปี

2.9 การนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการควบคุมผู้กระทำความผิดของประเทศ

อังกฤษ

จากการศึกษาพบว่าประเทศอังกฤษเริ่มนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring : EM) มาใช้ราวปี 1998 เพื่อเป็นมาตรการทางเลือกแทนการจำคุกและมาตรการลงโทษ ในชุมชนแบบเข้มงวดประเภทหนึ่ง ซึ่งเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ คือ ระบบการควบคุมตัวทางไกล (Remote surveillance system) ในการดำเนินมาตรการกักขังในบ้านหรือบริเวณที่กำหนด (Curfew)

⁸²ซีต้า ธนจิตวิวงศ์ การควบคุมผู้ต้องโทษด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ วิทยานิพนธ์ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายอาญา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2553 หน้า 137

โดยใช้ระบบคลื่นวิทยุ (Radio frequency: RF) ควบคุมการปฏิบัติตามเงื่อนไขของศาลในการห้ามเข้าบริเวณ หรือเขตต้องห้าม (Excursion) โดยใช้ระบบการติดตามตัวด้วยดาวเทียม (Satellite tracking) โดยระบบการติดตามตัวแบบดาวเทียมนี้อาจเป็นการส่งสัญญาณจากสายรัดข้อเท้าผ่านเครื่องข่ายดาวเทียมเพื่อช่วยให้ทราบตำแหน่งของผู้กระทำผิด และจะมีการส่งข้อมูลทั้งหมดไปยังศูนย์ควบคุม ซึ่งสามารถกำหนดได้ว่าต้องการให้รายงานตำแหน่งที่ผู้กระทำผิดแบบนาฬิกาที่คือนาฬิกา ซึ่งหากมีการเข้าเขตหวงห้ามจะทำให้ศูนย์ควบคุมสามารถทราบได้ทันที (Real time) ผ่านเครือข่ายมือถือ GSM หรือจะกำหนดให้มีการถ่ายโอนข้อมูลเพื่อทำรายงานสรุปในภายหลังเมื่อมีการเชื่อมต่อกับสัญญาณโทรศัพท์ก็ได้ ซึ่งตั้งแต่ปี 1999 มีการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (EM) กับผู้กระทำผิดแล้วกว่า 940,000 ราย ซึ่งมีการใช้ทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม ร้อยละ 40 ใช้กับกลุ่มที่ได้รับการประกันตัว (on bail) ร้อยละ 45 คือ กลุ่มที่ศาลมีคำสั่งใช้ EM (Court order) และร้อยละ 15 ใช้กับกลุ่มที่ได้รับการปล่อยตัวจากเรือนจำก่อนกำหนด⁸³ ระบบ EM ของประเทศอังกฤษ ถือเป็นระบบที่ใหญ่ที่สุดของทวีปยุโรป ในแต่ละวันมีผู้กระทำผิดที่ติด EM รวบรวม 14,000 คน คิดเป็นชายร้อยละ 87 และเป็นหญิงร้อยละ 13 ปริมาณคดีที่ใช้ EM มีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นทุกปีประมาณร้อยละ 6 ในระบบคุมประพฤติมีผู้ใหญ่ใช้ EM ประมาณร้อยละ 46 ในระบบคุมประพฤติดังกล่าวและเยาวชนมีการใช้ EM คิดเป็นร้อยละ 8 EM ที่ใช้ในระบบงานราชทัณฑ์คิดเป็นร้อยละ 15 การประกันตัว (รวมถึงเด็กและเยาวชน) คิดเป็นร้อยละ 29 ส่วนที่เหลือเป็นการใช้กับผู้ก่อการร้ายในจำนวนนี้ร้อยละ 72 ใช้กับการกักขังในบ้านช่วงเวลาไม่เกิน 7 วันต่อสัปดาห์ในช่วงเวลาอื่นระยะเวลาการใช้ EM อาจปรับให้เหมาะสมกับลักษณะความผิด⁸⁴ ซึ่งตั้งแต่เริ่มใช้ EM ศาลจะมีทางเลือกเพิ่มเติมในการลงโทษผู้กระทำผิด และศาลก็สั่งใช้ EM มากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ EM กับการประกันตัว การพักการลงโทษ การปล่อยตัวก่อนกำหนดและให้มีการกักขังในบ้านแทน ซึ่งจากสถิติพบว่า สามารถลดการใช้เรือนจำได้ถึง 3,000 รายต่อปี ซึ่งต้องใช้เรือนจำอีก 4 แห่ง จะเป็นได้ว่าการใช้ EM ของประเทศอังกฤษลดการใช้เรือนจำได้อย่างมาก⁸⁵

กรณีศาลใช้มาตรการดังกล่าวเป็นทางเลือกในการลงโทษหรือใช้แทนการจำคุกเป็นการกำหนดให้ศาลมีทางเลือกโดยไม่ต้องใช้เรือนจำเป็นสถานที่ในการควบคุมซึ่งเป็นการบริหารกระบวนการลงโทษที่เพิ่มประสิทธิภาพและยังคงรักษาความปลอดภัยให้กับสังคม โดยศาลออกคำสั่งให้ใช้การควบคุม โดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ใน

⁸³รายงานการประชุม world congress on probation และ strategic meeting on electronic monitoring ระหว่างวันที่ 7-11 ตุลาคม 2556 ณ กรุงลอนดอน ประเทศสหราชอาณาจักร หน้า 12

⁸⁴เรื่องเดียวกัน

⁸⁵เรื่องเดียวกัน

พระราชบัญญัติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรม ค.ศ. 2003 (The Criminal justice Act 2003) ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า (CJA 2003) มาตรา 177 ซึ่งมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

“กรณีบุคคลอายุตั้งแต่ 16 ปี ขึ้นไป ถูกพิพากษาลงโทษในความผิดหรือก่อนที่จะถูกพิพากษานั้น ศาลมีอำนาจสั่งแก่ผู้กระทำความผิดที่มีอายุตั้งแต่ 16 ปี ขึ้นไป โดยอาจสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างดังนี้

- 1) สั่งให้ทำงานโดยไม่จ่ายค่าตอบแทน
- 2) สั่งให้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด
- 3) สั่งห้ามเข้าโปรแกรม
- 4) สั่งห้ามกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด
- 5) สั่งห้ามออกนอกสถานที่
- 6) สั่งห้ามเข้าสถานที่หรือเขตกำหนด
- 7) สั่งให้อยู่ในสถานที่กำหนด
- 8) สั่งให้บำบัดรักษาโรคจิต
- 9) สั่งให้บำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด
- 10) สั่งให้ฟื้นฟูผู้ติดสุรา
- 11) สั่งให้อยู่ในการคุมประพฤติ
- 12) สั่งให้เข้าศูนย์อบรมกรณีที่มีอายุกว่า 25 ปี

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งห้ามออกนอกสถานที่ (curfew order) หรือห้ามเข้าเขตกำหนด (exclusion requirement) ศาลต้องออกคำสั่งให้ใช้การควบคุมโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ด้วยเว้นแต่กรณีผู้นั้นไม่ยินยอมให้ใช้มาตรการดังกล่าวตามมาตรา 215 (2) และกรณีที่สถานที่และพื้นที่บริเวณนั้นไม่สามารถจัดให้ใช้มาตรการดังกล่าวได้ หรือเมื่อศาลพิจารณาแล้วสิ่งแวดล้อมไม่เหมาะสมในการนำมาใช้⁸⁶

คำสั่งห้ามออกนอกสถานที่ (curfew order requirement) หมายถึง คำสั่งให้ผู้กระทำความผิดต้องอยู่ในสถานที่ที่กำหนดภายในเวลาที่กำหนด ซึ่งเวลาที่กำหนดนั้น ต้องไม่น้อยกว่า 2 ชั่วโมงและไม่เกิน 12 ชั่วโมงใน 1 วัน ก่อนออกคำสั่งห้ามออกนอกเคหสถาน ศาลจะต้องได้รับข้อมูลและได้พิจารณาเกี่ยวกับสถานที่ที่จะห้ามมิให้ผู้กระทำความผิดออกนอกสถานที่ด้วย รวมทั้งความเห็นของบุคคลที่อาจได้รับผลกระทบจากผู้กระทำความผิดออกนอกสถานที่ภายในเวลาที่กำหนดด้วย ตาม CJA 2003 มาตรา 204⁸⁷ ซึ่งไม่จำเป็นต้องควบคุมตัวด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์

⁸⁶ซีต้า ธนจิตติวงศ์ การควบคุมผู้ต้องโทษด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ หน้า 108-109

⁸⁷เรื่องเดียวกัน หน้า 113

ทุกวัน อาจเป็น 3 วัน/สัปดาห์ หรือเฉพาะวันสุดสัปดาห์ เป็นต้น โดยไม่จำกัดฐานความผิด เนื่องจากศาลจะพิจารณาจากผลการจำแนกความเสี่ยงเป็นสำคัญ และการสั่งให้ใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ต้องไม่กระทบการเรียน การทำงานหาเลี้ยงชีพ หรือกิจกรรมทางศาสนาของผู้กระทำผิด⁸⁸ โดยศาลมีอำนาจสั่งคุมประพฤติโดยกำหนดเงื่อนไขหลายข้อก็ได้ โดยพนักงานคุมประพฤติทำหน้าที่ควบคุม และสอดส่อง วางแผนแก้ไขฟื้นฟู รวมถึงรายงานการผิดเงื่อนไข EM เพื่อดูแลให้มีการปฏิบัติตามเงื่อนไขทั้งหมดที่ศาลกำหนด

นอกจากนี้ประเทศอังกฤษมีวิธีการบังคับค่าปรับ ในกรณีที่มีผู้ไม่มีเงินเสียค่าปรับ หรือหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ โดยกำหนดไว้ใน CJA 2003 มาตรา 300-301 ซึ่งใช้กับการชำระค่าปรับทั้งศาล Crown Court หรือ magistrate court ที่จะไม่ใช้การลงโทษจำคุกแทนค่าปรับ โดยอาจออกคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

1. ศาลสั่งให้ทำงานบริการ โดยไม่จ่ายค่าตอบแทน ตามมาตรา 199 ของ CJA 2003 หรือสั่งห้ามออกนอกสถานที่ Curfew order ตามมาตรา 204 แทนการชำระค่าปรับ หรืออาจขยายระยะเวลาในการชำระค่าปรับให้แก่ผู้กระทำความผิดได้ในเวลาที่คาดว่าเขามีเงินที่จะมาชำระค่าปรับได้ หรือให้ผ่อนชำระค่าปรับ

2. ในกรณีที่มีคำสั่งให้ทำงานโดยไม่จ่ายค่าตอบแทน หรือ การห้ามออกนอกสถานที่ แล้วหากผู้นั้นฝ่าฝืนการบังคับ กรณีฝ่าฝืนให้ขึ้นไปตามหลักเกณฑ์ใน schedule 8,9,10

3. ศาลมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตขับรถ ตาม the Road Traffic Act 1988⁸⁹ กรณีผู้ต้องโทษไม่มีเงินเสียค่าปรับหรือหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับกฎหมายไม่ใช้การลงโทษจำคุกแทนค่าปรับ แต่ศาลอาจออกคำสั่งให้ทำงาน โดยไม่จ่ายค่าตอบแทนหรือการสั่งห้ามออกนอกสถานที่ ซึ่งกรณีนี้ ศาลต้องสั่งให้มีควบคุมผู้ต้องโทษด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ด้วย ตาม CJA 2003 มาตรา 177⁹⁰

หลักเกณฑ์การคำนวณจำนวนวันที่ทำงานหรือวันที่ถูกห้ามออกนอกสถานที่จะเทียบกับจำนวนค่าปรับในอัตราเท่าใด กำหนดไว้ใน Schedule 31 ดังนี้⁹¹

1. จำนวนวันที่ศาลจะสั่งให้ทำงาน โดยไม่จ่ายค่าแรง ต้องไม่น้อยกว่า 20 ชั่วโมง โดยมีเกณฑ์ให้ทำงานโดยไม่จ่ายค่าแรง ไม่เกินกำหนดดังนี้

⁸⁸รายงานการประชุม world congress on probation และ strategic meeting on electronic monitoring ระหว่างวันที่ 7-11 ตุลาคม 2556 ณ กรุงลอนดอน ประเทศสหราชอาณาจักร หน้า 11

⁸⁹ซีต้า ธนจิตติวงศ์ การควบคุมผู้ต้องโทษด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์หน้า 138

⁹⁰เรื่องเดียวกัน 140

⁹¹เรื่องเดียวกัน

ตารางที่ 3.4 จำนวนวันที่ศาลจะสั่งให้ทำงาน

จำนวนโทษปรับ	ทำงาน (ชั่วโมง)
ไม่เกิน 200 ปอนด์	40
เกิน 200 แต่ไม่เกิน 500 ปอนด์	60
เกิน 500 ปอนด์ขึ้นไป	100

2. ในกรณีที่สั่งห้ามออกนอกสถานที่แทนการชำระค่าปรับ มีเกณฑ์คำนวณดังนี้

ตารางที่ 3.5 เกณฑ์สั่งห้ามออกนอกสถานที่แทนการชำระค่าปรับ

จำนวนเงินที่ปรับ	จำนวนวันที่ถูกห้ามออกนอกสถานที่
ไม่เกิน 200 ปอนด์	20
เกิน 200 แต่ไม่เกิน 500 ปอนด์	30
เกิน 500 แต่ไม่เกิน 1,000 ปอนด์	60
เกิน 1,000 แต่ไม่เกิน 2,500 ปอนด์	90
เกิน 2,500 ปอนด์ขึ้นไป	180

จะเห็นได้ว่าประเทศอังกฤษนั้น เมื่อศาลมีคำพิพากษาลงโทษให้ผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับ กรณีผู้ต้องโทษไม่มีเงินเสียค่าปรับหรือหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับกฎหมายไม่ใช้การลงโทษจำคุกแทนค่าปรับ แต่ศาลอาจออกคำสั่งห้ามออกนอกสถานที่ โดยศาลต้องมีคำสั่งให้มีควบคุมผู้ต้องโทษด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์โดยมีการกำหนดจำนวนวันที่ถูกห้ามออกนอกสถานที่ตามจำนวนเงินค่าปรับที่กำหนด

2.10 การควบคุมผู้กระทำความผิดด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์กรณีในประเทศไทย

2.10.1 การควบคุมผู้กระทำความผิดด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ตามประมวลกฎหมาย

วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 89/2

ปัญหาความแออัดในเรือนจำ เป็นปัญหาที่ประสบกันทุกประเทศ แม้แต่ประเทศไทยก็ประสบปัญหาดังกล่าว และรัฐก็พยายามแก้ไขปัญหาความแออัดในเรือนจำและเพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม และเพื่อให้ศาลมีทางเลือกในการปฏิบัติต่อผู้กระทำ

ความผิดมากขึ้น ประกอบกับในปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีมีมากขึ้น ส่งผลในรัฐแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้มีความเหมาะสมต่อการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ โดยได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2550 โดยมีการปรับปรุงวิธีการขังและจำคุก กำหนดวิธีการหรือสถานที่ในการขังหรือจำคุก หรือเงื่อนไขให้เหมาะสมกับสภาพของผู้กระทำความผิดในแต่ละลักษณะ กล่าวคือ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 89/2 กำหนดว่า “ในกรณีที่มีเหตุจำเป็น เมื่อพนักงานอัยการ ผู้บัญชาการเรือนจำ หรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่จัดการตามหมายจำคุกร้องขอ หรือเมื่อศาลเห็นสมควร ศาลจะมีคำสั่งให้จำคุกผู้ซึ่งต้องจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดที่ได้รับโทษจำคุกมาแล้ว ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของกำหนดโทษที่ระบุไว้ในหมายศาลที่ออกตามคำพิพากษานั้น หรือไม่น้อยกว่าสิบปี ในกรณีต้องโทษจำคุกเกินสามสิบปีขึ้นไปหรือจำคุกตลอดชีวิต โดยวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ก็ได้

- 1) ให้จำคุกไว้ในสถานที่อื่นตามที่บุคคลดังกล่าวร้องขอหรือตามที่ศาลเห็นสมควรนอกจากเรือนจำหรือสถานที่ที่กำหนดไว้ในหมายจำคุก
- 2) ให้จำคุกไว้ในเรือนจำหรือสถานที่ที่กำหนดไว้ในหมายจำคุก หรือสถานที่อื่นตามที่(1) เฉพาะวันที่กำหนด
- 3) ให้จำคุกโดยวิธีการอื่นที่สามารถจำกัดการเดินทางและอาณาเขตของผู้นั้นได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง”

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดนั้นสามารถกระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 89/2(3) คือ เป็นการจำคุกโดยวิธีการอื่นที่สามารถจำกัดการเดินทางและอาณาเขตของผู้นั้นได้ แต่การควบคุมตัวผู้กระทำความผิดด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์จะต้องกระทำภายใต้เงื่อนไขของมาตรา 89/2(3) คือ⁹²

ก. มีเหตุจำเป็น ซึ่งอาจเป็นความจำเป็นของสถานที่หรือความจำเป็นของผู้กระทำความผิด

ข. มีผู้ร้องขอ ได้แก่ พนักงานอัยการ ผู้บัญชาการเรือนจำ หรือเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่จัดการตามหมายจำคุกหรือหากไม่มีผู้ร้องขอ ศาลอาจเห็นสมควรสั่งเองได้

ค. ผู้ที่จะได้รับการจำคุกโดยวิธีการอื่นต้องเป็นผู้ต้องโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของโทษที่กำหนดไว้ในคำพิพากษา หรือได้รับโทษจำคุกมาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี สำหรับโทษจำคุกเกิน 30 ปี หรือจำคุกตลอดชีวิต

⁹²ชุด้า ธนจิตวิวงศ์ การควบคุมผู้ต้องโทษด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ หน้า 58

ง. ในการพิจารณาของศาลที่จะสั่งอนุญาตให้นำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ศาลจะต้องคำนึงถึงฐานความผิด ความประพฤติ สวัสดิภาพของผู้ซึ่งต้องจำคุก ตลอดจนสวัสดิภาพและความปลอดภัยของผู้เสียหายและสังคมด้วย โดยให้ศาลดำเนินการได้สวนหรือสอบถามผู้เสียหาย เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องตามหมายจำคุก พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในท้องที่นั้น หรือผู้ซึ่งศาลเห็นว่ามีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อทราบข้อมูลดังกล่าวแล้วส่งการก็ได้ และ

จ. เมื่อศาลได้พิจารณาศาลมีอำนาจให้จำคุกโดยวิธีการอื่นที่สามารถจำกัดการเดินทางและอาณาเขตของผู้นั้นได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งก็คือคำสั่งให้ใช้มาตรการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์

ซึ่งกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจำคุกโดยวิธีการอื่นที่สามารถจำกัดการเดินทางและอาณาเขต พ.ศ. 2556 ข้อ 2⁹³ กำหนดว่าในการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้มีการจำกัดการเดินทางและอาณาเขตแก่ผู้ซึ่งต้องโทษจำคุกผู้ใด ให้เจ้าพนักงานคำนึงถึงเหตุจำเป็นซึ่งรวมถึงเหตุ ดังต่อไปนี้

- 1) ผู้ซึ่งต้องจำคุกจะถึงอันตรายแก่ชีวิตถ้าต้องจำคุก
- 2) ผู้ซึ่งต้องจำคุกจำเป็นต้องเลี้ยงดูบิดา มารดา สามี ภริยา หรือบุตร ซึ่งพึ่งตนเองมิได้และขาดผู้อุปการะ
- 3) ผู้ซึ่งต้องจำคุกเจ็บป่วยและต้องได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่อง
- 4) ผู้ซึ่งต้องจำคุกมีเหตุควรได้รับการดูแลการบังคับให้จำคุกด้วยเหตุอื่นๆ

จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นกำหนดหลักเกณฑ์ที่จะนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ ซึ่งไม่ว่าผู้ต้องโทษจะได้รับคำพิพากษาให้จำคุกโทษสูงสุดเพียงใดและไม่ว่าได้รับโทษจำคุกด้วยความผิดร้ายแรงเท่าใด เมื่อได้รับโทษจำคุกมาระยะหนึ่งแล้วเท่านั้นจึงจะได้รับพิจารณาถึงความเหมาะสมในการใช้มาตรการควบคุมผู้ต้องโทษด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกัน และเช่นเดียวกับผู้ซึ่งได้รับโทษตามคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดเล็กน้อยและโทษจำคุกไม่มากก็ต้องได้รับการจำคุกมาก่อนหนึ่งในสามก่อนเท่านั้น จึงจะได้รับการพิจารณาให้ใช้การควบคุมผู้ต้องโทษด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์

2.10.2 การควบคุมผู้กระทำความผิดด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ตามพระราชบัญญัติ

ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 138 (8)

จากปัญหาผู้ต้องขังสั้นเรือนจำ ผู้คุมดูแลไม่ทั่วถึง กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุมประพฤติ ร่วมกับคณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ (คอ.นช.)

⁹³กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจำคุกโดยวิธีการอื่นที่สามารถจำกัดการเดินทางและอาณาเขต พ.ศ. 2556

เห็นว่าประเทศไทยควรมีการนำ เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring: EM) มาใช้ สำหรับการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเช่นเดียวกับต่างประเทศ โดยนำ (EM) มาใช้ในการควบคุมและติดตามการหลบหนีของผู้กระทำความผิด รวมทั้งการบริการจัดการเพื่อแก้ไขปัญหา ทั้งเรื่องความแออัดในเรือนจำโดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง ปัญหาด้านงบประมาณ และบุคลากร ซึ่งกรมคุมประพฤติ กรมราชทัณฑ์ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนและศาล ต่างเห็นด้วยกับการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการควบคุมตัวผู้กระทำความผิด ประกอบกับปัจจุบัน กรมคุมประพฤติได้ผลักดัน โครงการนำร่องควบคุมเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดด้วยระบบนาฬิกาข้อมืออิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบสัญญาณดาวเทียม GPS โดยอาศัยอำนาจพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 138 (8) ซึ่งจะนำมาใช้กับเด็กและเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานครที่แข่งรถจักรยานยนต์บนทางสาธารณะ

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 138⁹⁴ กำหนดว่า ในกรณีที่ศาลพิพากษาปล่อยเด็กหรือเยาวชนไปถ้าศาลเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำให้กระทำความผิดและเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน ศาลจะว่ากล่าวตักเตือนเด็กหรือเยาวชน รวมทั้งบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย หรือองค์การที่รับเลี้ยงดูเด็กหรือเยาวชนก็ได้ ถ้าจะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับการคุมความประพฤติของเด็กหรือเยาวชนนั้นด้วย ก็ให้ศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติข้อเดียวหรือหลายข้อไว้ในคำพิพากษาเท่าที่จำเป็น ดังต่อไปนี้

- (1) ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนเข้าไปในสถานที่หรือท้องที่ใดอันชักนำให้เด็กหรือเยาวชนนั้นกระทำความผิด
- (2) ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนออกนอกสถานที่อยู่อาศัยในเวลากลางคืน เว้นแต่มีเหตุจำเป็น
- (3) ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนคบหาสมาคมกับบุคคลที่อาจชักนำไปสู่การกระทำความผิด
- (4) กำหนดเงื่อนไขอื่นใดเพื่อพัฒนาและส่งเสริมความประพฤติก่อนของเด็กและเยาวชน

ซึ่งกรมคุมประพฤติได้นำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในระบบงานควบคุมประพฤติ เพื่อควบคุมพฤติกรรมไปพร้อมกับการแก้ฟื้นฟูและพัฒนาพฤติกรรมนิสัยของเด็กและเยาวชน

⁹⁴พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

โดยนำร่องใช้กับผู้กระทำความผิดในเขตกรุงเทพมหานครก่อน เน้นที่คดีเด็กที่กระทำความผิดจราจร หรือ เด็กแว้น และคดีกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรอื่นๆ หรือมาแล้วจับภายใต้คำสั่งศาลพิณิจของศาล

โดยศาลเยาวชนฯ จะมีการกำหนดเงื่อนไขเพื่อการควบคุมสอดส่องความประพฤติของเด็กและเยาวชน การนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ทำให้เด็กสามารถอยู่บ้านกับพ่อแม่ผู้ปกครอง และเรียนหนังสือได้ตามปกติแทนการถูกขังในกำแพงสี่เหลี่ยม แต่อาจมีเงื่อนไขการคุมประพฤติ เช่น ห้าม ออกจากบ้านหลังเวลา 20.00 นาฬิกา ห้ามเข้าสถานที่ต้องห้าม ห้ามเที่ยวเตร่ แต่เด็กยังต้องมารายงานตัวกับพนักงานคุมความประพฤติตามนัดเพื่อเข้าโปรแกรมฟื้นฟูบำบัด เมื่อเด็กปฏิบัติตามเงื่อนไข พนักงานคุมความประพฤติจะเสนอความเห็นต่อศาลเยาวชนฯ พิจารณาล้างยุติคดี ลบประวัติการกระทำความผิดออกจากทะเบียนประวัติอาชญากร⁹⁵

ส่วนกรณีคดีมาแล้วจับนั้น ศาลแขวงพระนครเหนือ ได้ตัดสินคดีผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นโจทก์รับรื้อรับจ้างสาธารณะ จำคุก 2 เดือน ปรับ 3,500 บาท (สามพันห้าร้อยบาทถ้วน) โทษจำคุกให้รอลงอาญาไว้ 2 ปี คุมประพฤติ 1 ปี และให้รายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติ 4 ครั้ง และศาลได้สั่งให้สวมกำไลข้อมืออิเล็กทรอนิกส์แทนการบริการสังคม 24 ชั่วโมง เป็นเวลา 7 วันหากผู้กระทำความผิดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล หรือตัดทำลายสายรัดข้อมือทำทิ้ง เครื่องก็จะส่งสัญญาณไปที่ศูนย์ควบคุมกรมคุมประพฤติซึ่งอยู่นนแจ้งวัฒนะซึ่งจะมีรายงานบันทึกการทำงานให้เจ้าหน้าที่ทราบ จากนั้นเจ้าหน้าที่คุมประพฤติก็จะรายงานให้ศาลทราบเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาจำคุกตามคำพิพากษาของศาลที่สั่งรอลงอาญาไว้ ทั้งนี้ผู้กระทำความผิดยังสามารถใช้ชีวิตได้ตามปกติ กลางวันสามารถออกไปขับรถแท็กซี่หาเลี้ยงครอบครัวได้ หรือหากมีเหตุจำเป็นเร่งด่วนจริงๆ หรือเหตุสุดวิสัย ก็สามารถออกนอกบ้านตามเวลาที่ศาลห้าม เช่น พาลูก ภรรยา หรือญาติป่วยหนัก ไปส่งโรงพยาบาลหรือภรรยาตั้งครรภ์แก่ใกล้คลอด⁹⁶

⁹⁵<http://www.thairath.co.th> สืบค้นเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2557

⁹⁶<http://www.manager.co.th> สืบค้นเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2558

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาโทษปรับและการกักขังแทนค่าปรับและการนำการควบคุมผู้ต้องโทษด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้แทนการกักขังแทนค่าปรับในประเทศไทย

หลังจากที่ได้ศึกษาถึงวิวัฒนาการและแนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษทางอาญาแล้ว จะเห็นได้ว่าแต่ดั้งเดิมการลงโทษทางอาญามีมาแต่สมัยโบราณ โดยเริ่มจากเป็นลักษณะการลงโทษแก่เส้นทดแทนเป็นการส่วนตัว ต่อมาเมื่อสังคมพัฒนาเริ่มมีการปกครองโดยผู้นำชุมชน การลงโทษผู้กระทำความผิดจึงเริ่มพัฒนาเป็นการลงโทษโดยหัวหน้าชุมชน การลงโทษได้รับการพัฒนาเรื่อยมาจนถึงการลงโทษโดยรัฐในปัจจุบัน นักอาชญวิทยาสมัยใหม่พัฒนาวิธีการลงโทษทางอาญาจนเกิดเป็นทฤษฎีการลงโทษผู้กระทำความผิดตามทฤษฎีต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ทฤษฎีการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทน ทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ป้องกัน ทฤษฎีตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคม และทฤษฎีเพื่อแก้ไขฟื้นฟู ซึ่งแนวคิดในการลงโทษทางอาญามีได้มุ่งแต่เพียงการลงโทษเพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับผลร้ายจากการกระทำความผิดที่ตนได้กระทำเท่านั้น แต่แนวคิดการลงโทษทางอาญาเริ่มพัฒนาวิธีการลงโทษผู้กระทำความผิดโดยมุ่งเน้นให้ผู้กระทำความผิดเกิดสำนึกผิดในการกระทำของตนเอง ขณะเดียวกันก็ฟื้นฟูแก้ไขบำบัดผู้กระทำความผิดให้เป็นคนดี โดยใช้สังคมและครอบครัวมีส่วนร่วมในการแก้ไขผู้กระทำความผิด โดยการลงโทษผู้กระทำความผิดแต่ละรายต้องพิจารณาถึงประเภทและลักษณะของผู้กระทำความผิดตลอดจนพฤติการณ์อื่นๆ ประกอบด้วยเสมอ

จนปัจจุบันประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดมาตรการลงโทษผู้กระทำความผิดอาญาไว้ คือ (1) โทษประหารชีวิต (2) โทษจำคุก (3) โทษกักขัง (4) โทษปรับ และ (5) โทษริบทรัพย์สิน ซึ่งโทษแต่ละประเภทจะมีผลกระทบต่อผู้กระทำความผิดในลักษณะร้ายแรงแตกต่างกัน คือ โทษที่บังคับเท่ากับชีวิต ได้แก่ โทษประหาร โทษบังคับเท่ากับเสรีภาพ ได้แก่ โทษจำคุก และโทษกักขัง และโทษบังคับเท่ากับทรัพย์สิน ได้แก่ โทษปรับและริบทรัพย์สิน

การลงโทษปรับนั้นเป็นวิธีการลงโทษทางอาญาวิธีหนึ่งซึ่งมีมาแต่อดีตและมีมาก่อนโทษจำคุก โดยมีเจตนารมณ์หรือความมุ่งหมายที่จะบังคับเท่ากับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเพื่อมาชดใช้หรือชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหายหรือสังคม ซึ่งส่วนใหญ่การกระทำความผิดนั้นก็มีความผิดที่ไม่ร้ายแรง ความผิดเล็กน้อย หรือลหุโทษ

แต่การบังคับโทษปรับทางอาญานั้น ก็มีได้สามารถบังคับได้ตรงตามเจตนารมณ์ของการลงโทษที่แท้จริงเสมอไปทุกกรณี ส่งผลให้การบังคับโทษปรับมีปัญหาและอุปสรรคและไม่เหมาะสม ซึ่งในบทนี้จะกล่าวถึงความเป็นมาและปัญหาของการบังคับใช้โทษปรับ การใช้มาตรการกักขังแทนค่าในประเทศไทย ตลอดจนวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของการกักขังแทนค่าปรับ และการนำมาตรการอื่นนั้นคือการควบคุมผู้กระทำความผิดด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แทนการกักขังแทนค่าปรับมาใช้เป็นแนวทางหรือมาตรการทางเลือกในประเทศไทยในปัจจุบัน

1. การบังคับใช้โทษปรับในประเทศไทย

โทษปรับเป็นโทษทางอาญาประเภทหนึ่งซึ่งได้กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 ซึ่งโทษปรับได้มีการนำมาบังคับใช้ในประเทศไทยตั้งแต่สมัยโบราณและวิวัฒนาการตามลำดับและได้รับการพัฒนาปรับปรุงกฎหมายอาญา เพื่อให้เกิดความชัดเจนและสอดคล้องกับการพัฒนาระบบกฎหมายของนานาอารยประเทศ โดยมีมีการปรับปรุงเป็นกฎหมายลักษณะอาญา เมื่อ ปี รศ. 127 โดยมีกำหนดโทษและกระบวนการเกี่ยวกับโทษปรับในกฎหมายลักษณะอาญา ต่อมาปี พ.ศ. 2499 ได้มีการประกาศใช้บังคับประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งก่อนจะพิจารณาถึงสภาพปัญหาการบังคับโทษปรับในประเทศไทยนั้นจะได้อธิบายถึงการบังคับโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญาค้างนี้

1.1 การบังคับใช้โทษปรับทางอาญา

โทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญานั้นมีสาระสำคัญเช่นเดียวกับโทษปรับในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 โดยเปลี่ยนแปลงไปเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการปรับปรุงกฎหมายให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม เช่น เปลี่ยนวิธีการบังคับค่าปรับจากการจำคุกแทนค่าปรับเป็นการกักขังแทนค่าปรับ เปลี่ยนอัตราการกักขังแทนค่าปรับ และมีการร้องขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณะ โยชน์แทนค่าปรับ ซึ่งการบังคับโทษปรับ มี 3 ลักษณะ คือ

- 1) การกำหนดโทษปรับตามบทบัญญัติกฎหมาย โดยกฎหมายกำหนดจำนวนโทษปรับกรณีที่มีการฝ่าฝืนไว้เป็นจำนวนเงินแน่นอน
- 2) การกำหนดโทษปรับโดยเจ้าพนักงาน โดยการบังคับใช้โทษทางอาญาที่กฎหมายให้อำนาจเจ้าพนักงานในการ “เปรียบเทียบปรับ” เพื่อให้คดีเสร็จสิ้นลงในชั้นเจ้าพนักงาน หากเจ้าพนักงานและผู้กระทำความผิดได้ปฏิบัติตามให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ครบถ้วน

3) การกำหนดโทษปรับโดยศาล ศาลจะเป็นผู้ใช้ดุลพินิจกำหนดโทษภายในอัตรา
ระวางโทษปรับที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

1.2 วิธีการชำระค่าปรับทางอาญา

เมื่อผู้กระทำความผิดต้องโทษปรับตามคำพิพากษาแล้ว ผู้ต้องโทษมีหน้าที่ต้องนำ
เงินมาชำระค่าปรับภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด เดิมที่มาตรา 18 แห่งกฎหมายลักษณะอาญา
ร.ศ. 127 กำหนดให้ผู้ต้องโทษต้องชำระค่าปรับภายใน 15 วันนับแต่วันที่คำพิพากษาถึงที่สุด
แต่ปัจจุบันมาตรา 29 แห่งประมวลกฎหมายอาญากำหนดให้ผู้ต้องโทษต้องชำระค่าปรับภายใน 30
วันนับวันที่ศาลมีคำพิพากษา

1.3 วิธีการบังคับค่าปรับทางอาญา

เมื่อศาลได้มีคำพิพากษากำหนดจำนวนเงินค่าปรับแล้ว และผู้ต้องโทษไม่ชำระเงิน
ค่าปรับภายในเวลาที่หลังจากที่ประมวลกฎหมายอาญาประกาศใช้เมื่อปี พ.ศ. 2499 ได้มีการกำหนด
วิธีการบังคับค่าปรับซึ่งแบ่งออกเป็น 3 วิธี ดังนี้

1.3.1 การยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ

วิธีการยึดทรัพย์สินของผู้ต้องโทษเพื่อใช้แทนค่าปรับนี้เป็นวิธีการบังคับ
ค่าปรับที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับมากที่สุด เพราะเป็นมาตรการที่บังคับเอา
ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดโดยตรง แต่เนื่องจากการยึดทรัพย์สินเพื่อใช้ค่าปรับนั้นมิ
มีวิธีการขั้นตอนที่ยู่ยากในทางปฏิบัติ

1.3.2 การกักขังแทนค่าปรับ

โทษปรับทางอาญา เป็นโทษที่กำหนดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการลงโทษ
ทางทรัพย์สินใช้สำหรับการกระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรง และเมื่อผู้ต้องโทษชำระเงินค่าปรับตาม
จำนวนที่กำหนด ก็ถือว่าผู้ต้องโทษได้รับโทษเสร็จสิ้นแล้ว แต่บางกรณีผู้ต้องโทษไม่สามารถชำระ
ค่าปรับได้ แต่ให้เกิดสภาพบังคับในการลงโทษตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญา จึงต้องมี
มาตรการอื่นมาใช้บังคับ ซึ่งได้แก่ มาตรการกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งเป็นมาตรการที่จำกัดสิทธิและ
เสรีภาพของบุคคล

ส่วนสถานที่สำหรับการกักขังแทนค่าปรับนั้น มาตรา 29 วรรคสองกำหนด
ห้ามมิให้นำมาตรา 24 วรรคสอง มาใช้บังคับกับการกักขังแทนค่าปรับ สถานที่กักขังแทนค่าปรับจึง
เป็นไปตามมาตรา 24 วรรคหนึ่ง และวรรคสาม คือ

1) กักขังในสถานที่กักขังซึ่งกำหนดไว้แต่ต้องไม่ใช่เรือนจำ สถานีดำรวจ
หรือสถานที่ควบคุมผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวน

2) สถานที่อื่นที่มีค่าใช้จ่ายของผู้ต้องโทษ โดยได้รับความยินยอมจากเจ้าของผู้ครอบครองสถานที่นั้น

โดยระยะเวลาในการกักขังแทนค่าปรับตามมาตรา 30 กำหนดให้ถืออัตรา 200 บาทต่อหนึ่งวัน โดยให้นับวันเริ่มกักขังเข้ารวมไว้ด้วย และให้นับหนึ่งวันเต็มโดยไม่ต้องคำนึงจำนวนชั่วโมง

1.3.3 การทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณะประโยชน์แทนค่าปรับ

วิธีการบังคับค่าปรับตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 29 ยังไม่เป็นมาตรการที่สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์การกำหนดโทษปรับได้ เพราะการยึดทรัพย์เพื่อใช้ค่าปรับแม้จะเป็นมาตรการที่ตรงกับเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับมากที่สุดก็ตาม แต่เนื่องจากในทางปฏิบัติแล้วยุ่งยากในทางปฏิบัติทำให้การยึดทรัพย์เพื่อชำระค่าปรับไม่มีประสิทธิภาพ ประกอบกับผู้ต้องโทษยอมถูกขังแทนการชำระค่าปรับเนื่องจากไม่สามารถชำระค่าปรับได้ ซึ่งไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับ ประกอบการนำผู้ต้องโทษไปกักขังก่อให้เกิดปัญหาว่าผู้ต้องโทษต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี ครอบครัวขาดคนดูแล ส่วนรัฐก็ต้องแบกรับภาระในการดูแลทั้งสถานที่กักขังและจำนวนผู้ถูกกักขังก็เพิ่มจำนวนมากขึ้น จากปัญหาดังกล่าวจึงเกิดแนวคิดกำหนดมาตรการในการให้ผู้ต้องโทษปรับที่ไม่มีเงินชำระค่าปรับสามารถขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณะประโยชน์แทนการถูกกักขังแทนค่าปรับได้ จึงมีการกำหนดมาตรการดังกล่าวเพิ่มเติมในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30/1 – 30/3 ซึ่งพอสรุปเป็นสาระสำคัญเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การร้องขอทำงานบริการสังคมและทำงานสาธารณะประโยชน์ได้ดังนี้

1) ผู้ต้องโทษที่จะขอศาลเพื่อทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณะประโยชน์แทนค่าปรับจะต้องอยู่ในเงื่อนไขที่ว่า ไม่มีเงินชำระค่าปรับโดยค่าปรับนั้นต้องไม่เกิน 80,000 บาท ผู้ต้องโทษปรับที่มีเงินติดบุคคลโดยสามารถยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดี

2) เมื่อผู้ต้องโทษยื่นคำร้องขอแล้ว ศาลจะพิจารณาถึงฐานะทางการเงิน ประวัติและสภาพความผิด เมื่อเห็นเป็นการสมควร ศาลจะมีคำสั่งให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณะประโยชน์แทนค่าปรับได้ โดยอยู่ภายใต้การดูแลของพนักงานคุมประพฤติ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการบริการสังคม การกุศลสาธารณะ หรือสาธารณะประโยชน์ที่ยินยอมรับดูแลก็ได้

3) กรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ผู้ต้องโทษทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณะประโยชน์แทนค่าปรับ ศาลจะกำหนดลักษณะ หรือประเภทของงาน ผู้ดูแลการทำงาน วันเริ่มทำงาน ระยะเวลางานและจำนวนชั่วโมงที่ถือเป็นการทำงานหนึ่งวัน โดยคำนึงถึงเพศ อายุ ประวัติ การนับถือศาสนา ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ สิ่งแวดล้อม

หรือสภาพความผิดของผู้ต้องโทษประกอบด้วย และศาลจะกำหนดเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใด ให้ผู้ต้องโทษปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาหรือป้องกันมิให้ผู้ต้องโทษทำผิดซ้ำอีกก็ได้

4) ภายหลังหากปรากฏแก่ศาลว่าพฤติการณ์เกี่ยวกับการทำงานบริการสังคม หรือทำงานสาธารณะประโยชน์ของผู้ต้องโทษเปลี่ยนแปลงไป ศาลอาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งที่กำหนดไว้นั้นก็ได้ตามเห็นสมควร

5) การกำหนดระยะเวลาทำงานแทนค่าปรับ ศาลอาจกำหนดอัตรา วันละ 200 บาทต่อวัน โดยถืออัตรากักขังแทนค่าปรับก็ได้ กรณีผู้ต้องโทษปรับฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ศาลอาจจะเพิกถอนคำสั่งอนุญาตดังกล่าวและปรับหรือกักขังแทนค่าปรับ โดยให้หักจำนวนวันที่ทำงานมาแล้วออกจากจำนวนค่าปรับก็ได้

6) ในระหว่างการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณะประโยชน์แทนค่าปรับ หากผู้ต้องโทษปรับไม่ประสงค์จะทำงานดังกล่าวต่อไป อาจขอเปลี่ยนเป็นรับโทษปรับหรือกักขังแทนค่าปรับก็ได้ ในกรณีที่ศาลอนุญาตก็ให้หักจำนวนวันทำงานมาแล้วออกจากจำนวนเงินค่าปรับ

2. ปัญหาการบังคับโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญา

โทษปรับมีเจตนารมณ์หรือความมุ่งหมายในการลงโทษปรับก็เพื่อให้ผู้กระทำความผิดใช้ทรัพย์สินแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดแก่ผู้เสียหายและสังคม เพื่อให้ผู้กระทำความผิดสำนึก เกรงกลัวไม่กระทำความผิดซ้ำอีก ซึ่งโทษปรับเป็นโทษที่เหมาะสมกับการลงโทษจำคุกระยะสั้น เพราะการนำผู้กระทำความผิดไปอยู่ในเรือนจำเพียงระยะสั้นย่อมไม่เกิดประโยชน์กลับเป็นผลร้ายแก่ผู้กระทำความผิดซึ่งเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมผู้กระทำความผิดโดยสันดานในเรือนจำ และส่งผลให้ผู้กระทำความผิดถูกตราหน้าว่าจี้คุก ทำให้เกิดปัญหาไม่สามารถกลับใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

แต่ปัญหาการลงโทษปรับเกิดขึ้นหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษปรับผู้กระทำความผิดแล้ว ผู้กระทำความผิดที่ต่อโทษปรับไม่อาจชำระค่าปรับได้ เนื่องจากจำนวนเงินและฐานะความเป็นอยู่ทำให้ไม่สามารถชำระค่าปรับได้ ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 29 ได้กำหนดมาตรการที่จะนำมาใช้บังคับแทนการลงโทษปรับ ได้แก่ การยึดทรัพย์สินหรือการกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้เป็นดุลพินิจของศาลที่จะกำหนดมาตรการได้ แต่ทางปฏิบัติที่ผ่านมาศาลมักจะใช้วิธีการกักขังแทนค่าปรับมากกว่าการยึดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดมาชำระค่าปรับ เนื่องจากความสะดวกรวดเร็วและไม่เป็นภาระต่อศาล ซึ่งมาตรการกักขังแทนค่าปรับมิได้เป็นไป

ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่แท้จริง ซึ่งโทษปรับกำหนดขึ้นมาเพื่อใช้กับการกระทำความผิดเล็กน้อย หรือความผิดลหุโทษ ผู้กระทำความผิดไม่สมควรที่จะได้รับโทษจำคุก หากจำคุกก็เป็นเพียงระยะสั้น แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงจากโทษปรับเป็นโทษกักขังแล้ว ก็เท่ากับเป็นการลดล้างเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับ โดยสิ้นเชิง ซึ่งโดยบทบัญญัติที่แท้จริงของกฎหมายแล้ว ยังมีมาตรการยึดทรัพย์สินมาเพื่อชำระค่าปรับอยู่อีกชั้นตอนหนึ่งที่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับ อีกทั้งยังมีมาตรการให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณะประโยชน์แม้จะเป็นมาตรการที่ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของโทษปรับเท่าใดนัก แต่ก็ยังไม่ลดล้างเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับทั้งหมดเสียทีเดียวแต่ผู้ต้องโทษที่จะขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณะประโยชน์แทนค่าปรับก็ยังมีข้อจำกัดภายในเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดศาลถึงจะสั่งให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณะประโยชน์แทนค่าปรับได้ มาตรการกักขังแทนค่าปรับศาลควรนำมาใช้เป็นมาตรการสุดท้ายเมื่อไม่มีมาตรการอื่นใดที่เหมาะสมแก่ผู้ต้องโทษนั้นแล้วเท่านั้น

3. ปัญหาของการใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับ

โทษกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 เป็นโทษกักขังซึ่งเกิดจากผู้ต้องโทษปรับไม่สามารถชำระค่าปรับตามคำพิพากษาภายในกำหนดเวลา 30 วัน นับแต่วันที่คำพิพากษาหรือเป็นกรณีที่ผู้นั้นชำระค่าปรับได้แต่จงใจหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับศาลจึงต้องสั่งให้กักขังแทนค่าปรับการจะเปลี่ยนโทษปรับเป็นโทษกักขังในกรณีที่ผู้นั้นไม่สามารถชำระค่าปรับ ศาลจะกระทำได้เมื่อพ้นกำหนดเวลา 30 วันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาให้ปรับไปแล้ว ส่วนการกักขังเพราะสาเหตุจงใจไม่ชำระค่าปรับนั้น ศาลมีอำนาจสั่งกักขังได้ทันที เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ทั้งนี้ โดยไม่ต้องรอให้พ้น 30 วันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาซึ่งการพิจารณาคำหนดโทษปรับนั้นเป็นดุลพินิจของศาล แต่ในทางปฏิบัติในปัจจุบันศาลจะใช้มาตรการว่าถ้าผู้นั้นจะไม่ชำระค่าปรับและสั่งให้กักขังแทนค่าปรับเสมอโดยไม่คำนึงว่าผู้นั้นมีสถานะทางสังคมอย่างไร เว้นแต่จำเลยจะขอประกันการชำระค่าปรับแทน ศาลจึงจะอนุญาตให้ประกันโดยไม่สั่งให้กักขังแทน

การใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับนั้นไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับที่มุ่งบังคับเอาภัยทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด แต่การกักขังเป็นการบังคับเอาภัยเสรีภาพ ซึ่งขัดกับเจตนารมณ์ของโทษปรับโดยแท้จริง ทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาหรือผลกระทบต่างๆ ดังนี้

3.1 ผลกระทบต่อผู้ต้องโทษปรับ

1. ผู้ต้องโทษปรับไม่มีเงินมาชำระค่าปรับ ไม่ได้เตรียมเงินหรือหลักประกันมา เพราะไม่ทราบว่าศาลจะพิพากษาอย่างไร ซึ่งเป็นการซ้ำเติมเพิ่มโทษทางอ้อมแก่จำเลยที่ถูกศาลพิพากษาลงโทษแค่ปรับ
2. เกิดปัญหาความไม่เป็นธรรมในระบบยุติธรรม เนื่องจากผู้ต้องโทษปรับซึ่งเป็นผู้ยากจนไม่มีเงินชำระค่าปรับไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากการถูกกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งเป็นการได้รับโทษที่รุนแรงกว่าโทษปรับ
3. ผู้ถูกกักขังแทนค่าปรับไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงดูบุคคลในครอบครัวได้ต่อไป เพราะอาจต้องออกจากงานที่ทำ ทำให้เกิดปัญหาสังคมเนื่องจากครอบครัวของผู้ต้องโทษปรับขาดผู้ดูแล
4. เมื่อผู้ต้องโทษปรับถูกกักขังแทนค่าปรับและต้องออกจากงาน ทำให้นายจ้างต้องหาลูกจ้างใหม่ เสียค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมลูกจ้างใหม่ ทำให้เกิดความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม

3.2 ภาครัฐต้องดูแลรับผิดชอบ

บทบัญญัติกฎหมายอาญาได้กำหนดให้เป็นดุลพินิจศาล ในการเลือกใช้มาตรการใดก็ได้ และส่วนใหญ่ก็จะใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับ แม้ปัจจุบันจะมีมาตรการที่ผู้ต้องโทษปรับสามารถยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณะประโยชน์แทนค่าปรับก็ตามแต่ก็มีได้หมายความว่าศาลจะสั่งให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณะประโยชน์ทุกกรณี และผู้ต้องโทษก็ไม่สามารถยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณะประโยชน์ทุกรายเช่นกันเนื่องจากต้องหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ด้วยศาลจึงจะสั่งอนุญาตได้

เมื่อศาลลงโทษผู้กระทำความผิดโดยสั่งกักขังแทนค่าปรับ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 วรรคสองมิให้นำความในมาตรา 24 วรรคสองมาใช้บังคับ หมายความว่า การกักขังแทนค่าปรับจะไม่สามารถกักขังในที่อยู่ของผู้ต้องกักขัง ที่อยู่อาศัยของผู้อื่นที่ยินยอมรับผู้นั้นไว้หรือสถานที่อื่นที่อาจกักขังได้ ด้วยเหตุดังกล่าวการกักขังแทนค่าปรับจึงต้องกักตัวผู้นั้นไว้ในสถานที่กักขังซึ่งทางราชการกำหนดไว้อันมิใช่เรือนจำ ตามมาตรา 24 วรรคแรก นั้นหมายความว่า สถานที่สำหรับกักขังแทนค่าปรับนั้นต้องมีใช้สถานที่ตำรวจ หรือสถานที่ควบคุมผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวน และศาลจะสั่งกักขังในที่อยู่ของผู้กระทำความผิดเองหรือสถานที่อาศัยของผู้อื่นโดยเจ้าของหรือผู้ครอบครองยินยอมก็ไม่ได้ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องจัดเตรียมสถานที่กักขังเพื่อ

รองรับผู้ถูกกักขัง ซึ่งรัฐจำเป็นต้องอาศัยงบประมาณ และบุคลากรเพื่อดูแลสถานที่และผู้ถูกกักขังดังกล่าวและค่าใช้จ่ายอื่นๆ

ซึ่งมาตรการกักขังแทนค่าปรับนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านต่างได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับในการใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับในปัจจุบันว่ายังคงมีความจำเป็นต้องมีมาตรการกักขังแทนค่าปรับเพราะหากมีการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดไปก่อน ก็จะเกิดปัญหาในการติดตามตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษ และไม่มีมาตรการลงโทษอื่นเพื่อมารองรับเพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ อีกทั้งการยึดทรัพย์ของผู้กระทำความผิดมาชำระค่าปรับนั้นเป็นเรื่องยุ่งยากหลายขั้นตอน แต่ในขณะที่เดียวกันนักกฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านก็มีความเห็นว่าการใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับนั้นไม่ค่อยเหมาะสมเท่าใดนัก เพราะวัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับนั้นมีวัตถุประสงค์ในการลงโทษทางทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ในขณะที่การกักขังเป็นการกระทำต่อเสรีภาพ บางท่านมีแนวคิดว่าสถานที่กักขังนั้นควรกำหนดให้เป็นที่อยู่อาศัยของผู้กระทำความผิดเองหรือของผู้อื่นที่ยินยอมรับไว้ ซึ่งจะเกิดประโยชน์แก่ผู้ต้องโทษและสังคมมากกว่า อีกทั้งรัฐไม่ต้องรับภาระด้วย

4. การนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้แทนการกักขังแทนค่าปรับ

ตามที่ได้ศึกษาถึงบทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ ปรากฏว่าการบังคับโทษปรับของประเทศอังกฤษ ศาลจะใช้ดุลพินิจพิจารณาถึงความเป็นจริงของรายได้ที่แท้จริงของผู้กระทำความผิด ประกอบกับสภาพแวดล้อมแห่งข้อหาและประวัติของผู้กระทำความผิดด้วย และที่สำคัญศาลจะคำนึงถึงความสามารถในการชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิดเสมอ โดยหลักแล้วเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ชำระค่าปรับ ผู้ต้องโทษต้องนำเงินมาชำระค่าปรับต่อศาล โดยชำระเป็นเงินสดหรือเช็คก็ได้ หากไม่ชำระต่อศาลในทันที ศาลจะมีดุลพินิจกำหนดค่าปรับได้ตามสมควรหากผู้ต้องโทษไม่ชำระค่าปรับศาลก็สามารถสั่งจำคุกหรือกักขังแทนค่าปรับได้เช่นกัน

เนื่องจากปัญหาภาพลักษณ์และการยอมรับของสังคมที่มีต่อผู้กระทำความผิด ปัญหาการถ่ายทอดพฤติกรรมอาชญากร ปัญหาหนี้สินเรื้อรัง ปัญหา รัฐต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่าย แต่ละประเทศจึงค้นหาวิธีที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อมาปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ การควบคุมตัวผู้กระทำความผิดด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring : EM) จึงเป็นมาตรการหนึ่งในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช้เรือนจำประเทศอังกฤษเป็นประเทศหนึ่งที่คุณศึกษาทำการศึกษาแล้วเห็นว่าการนำวิธีการควบคุมผู้กระทำความผิดด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการบังคับค่าปรับ กล่าวคือ เมื่อศาลมีคำพิพากษาลงโทษปรับหากผู้ต้องโทษ

ไม่มีเงินเสียค่าปรับหรือหลีกเลี่ยง ไม่ชำระค่าปรับ ศาลจะสั่งให้ทำงานบริการ โดยไม่จ่ายค่าตอบแทน หรือสั่งห้ามออกนอกสถานที่แทนค่าปรับ หรืออาจขยายระยะเวลาในการชำระค่าปรับ หรือให้ผ่อนชำระค่าปรับ ในกรณีที่ศาลสั่งห้ามออกนอกสถานที่ ศาลต้องสั่งให้มีความคุมผู้ต้องโทษด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อควบคุมเฝ้าระวังพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด โดยจะมีการกำหนดจำนวนวันที่ถูกห้ามออกนอกสถานที่ตามจำนวนเงินค่าปรับที่กฎหมายกำหนด

4.1 การควบคุมผู้กระทำความผิดด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring : EM)

EM)

คือ การคุมขังหรือจำกัดบริเวณผู้ต้องโทษในความผิดไม่ร้ายแรงไว้ในสถานที่หนึ่งสถานที่ใด ซึ่งมีขังเรือนจำ โดยผู้ต้องโทษมีเสรีภาพที่จะใช้ชีวิตอย่างคนทั่วไปภายในบริเวณที่ถูกจำกัดนั้น ทั้งนี้ โดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เป็นเครื่องมือตรวจสอบมิให้ผู้ต้องโทษออกไปนอกบริเวณ โดยส่วนมากจะจำกัดบริเวณไว้ในที่อยู่อาศัยคือบ้าน ซึ่งรวมไปถึงสถานพยาบาลและสถานที่อื่นๆ ด้วย อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ขนาดเล็กจะผูกติดไว้กับตัวของผู้ต้องโทษ โดยทำเป็นเข็มขัดหรือกุญแจ ติดไว้กับข้อมือหรือข้อเท้า ซึ่งอุปกรณ์นี้จะทำงานสัมพันธ์กับตัวรับสัญญาณซึ่งติดตั้งไว้ในที่อยู่อาศัย ผู้ต้องโทษจะออกห่างจากรัศมีของตัวรับสัญญาณได้ไม่เกินที่กำหนดไว้ ตัวรับสัญญาณจะส่งสัญญาณกลับไปยังสำนักงานควบคุม เจ้าหน้าที่จะทราบทันทีหากพบว่าผู้ต้องโทษออกจากบริเวณ โดยตั้งใจก็จะถูกนำตัวเข้ารับโทษในเรือนจำและอาจถูกเพิ่มโทษในความผิดฐานหลบหนีการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อควบคุมตัวผู้กระทำความผิดสามารถใช้ได้ทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม คือ ก่อนมีคำพิพากษา เป็นทางเลือกในการใช้แทนการลงโทษจำคุก และใช้ภายหลังจากที่ผู้ต้องโทษได้รับโทษจำคุกมาแล้วระยะหนึ่ง

4.2 วัตถุประสงค์ของการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในการควบคุมผู้กระทำผิด

4.2.1 การใช้เพื่อควบคุม (Detention) เป็นการใช้เพื่อประโยชน์ในการควบคุมตัวในสถานที่ที่กำหนด

4.2.2 การใช้เพื่อการจำกัด (Restriction) เป็นการใช้เพื่อจำกัดมิให้บุคคลเข้าไปในเขตพื้นที่ที่กำหนด หรือเข้าถึงตัวบุคคลอื่นที่กำหนด เช่น โจทก์เหยื่อ หรือผู้กระทำความผิดที่เป็นคู่กรณี

4.2.3 การใช้เพื่อการสังเกตเฝ้าระวัง (Surveillance) เป็นการใช้เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถติดตามความเคลื่อนไหวของบุคคลได้ตลอดเวลา 24 ชั่วโมง

4.3 ระบบเทคโนโลยีของเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์

ระบบเทคโนโลยีของเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ แบ่งออกเป็น 3 ระบบหลัก ดังนี้

4.3.1 ระบบการตรวจสอบ เป็นระบบที่ผู้กระทำความผิดจะเป็นผู้ถูกติดต่อจากเจ้าหน้าที่โดยผ่านทางระบบโทรศัพท์เพื่อเป็นการตรวจสอบตำแหน่งของผู้กระทำความผิดว่าอยู่ในที่ที่กำหนดหรือไม่ โดยระบบนี้จะใช้เพื่อจุดประสงค์ในการควบคุมเท่านั้น ซึ่งจะทำให้ผู้กระทำความผิดที่ถูกควบคุมตัวด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ติดต่อไปยังระบบควบคุมส่วนกลาง โดยการใช้โทรศัพท์ไปคุยกับเจ้าหน้าที่โดยตรง

4.3.2 ระบบเชิงรุกเป็นระบบที่ผู้กระทำความผิดจะต้องสวมอุปกรณ์ที่สามารถส่งสัญญาณและมีอุปกรณ์ส่งต่อสัญญาณติดตั้งไว้ที่บ้าน เพื่อส่งสัญญาณมาที่ศูนย์ควบคุมกลาง ระบบนี้จะส่งสัญญาณไปที่ผู้ถูกควบคุม ถ้าผู้กระทำความผิดมีการออกนอกพื้นที่จะมีการส่งสัญญาณเตือนไปยังผู้กระทำความผิด ซึ่งระบบนี้จะมีการควบคุมผู้กระทำความผิดโดยผ่านทางอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ตลอด 24 ชั่วโมง โดยไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับโทรศัพท์ ระบบนี้เหมาะสมสำหรับผู้กระทำความผิดในคดีการใช้ความรุนแรงในครอบครัว โดยมีการกำหนดพื้นที่ห้ามผู้กระทำความผิดเข้าใกล้เหยื่อ ซึ่งมีการติดอุปกรณ์สัญญาณไว้ที่เหยื่อด้วยเช่นเดียวกัน หากผู้กระทำความผิดเข้าใกล้เหยื่ออาชญากรรมจะมีการส่งสัญญาณเสียงดังไปยังเหยื่ออาชญากรรม และจะมีสัญญาณเตือนไปยังผู้กระทำความผิดจากศูนย์ควบคุมกลาง

4.3.3 ระบบการหาตำแหน่งโดยใช้ดาวเทียม เป็นระบบที่ติดอุปกรณ์เคลื่อนที่ไว้กับตัวผู้กระทำความผิดและใช้ดาวเทียมร่วมกับสถานีภาคพื้นดินในการตรวจหาตำแหน่งของผู้กระทำความผิด โดยระบบนี้จะใช้เพื่อการควบคุม จำกัด และสังเกต เผื่อระวังโดยระบบการหาตำแหน่งโดยใช้ดาวเทียม The Global positioning system (GPS) ได้ถูกนำมาใช้ในระบบทหาร ซึ่งได้ประยุกต์ใช้ในการควบคุมผู้กระทำความผิดที่สามารถติดตามตัวได้ 24 ชั่วโมง สามารถติดตามตัวได้ว่าผู้กระทำความผิดอยู่ที่บ้านหรือสถานที่ที่เหมาะสมหรือไม่

4.4 ข้อดีและข้อเสียของการควบคุมผู้กระทำความผิดด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์

ข้อดี ก็คือ เป็นการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ นำผู้กระทำความผิดกลับสู่ชุมชน ลดปัญหาความแออัดในเรือนจำ และการตราหน้าว่าเป็นคนจี้คุก เป็นวิธีการลงโทษที่เปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดได้มีโอกาสกลับไปใช้ชีวิตในสังคมและครอบครัวของตนตามปกติ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนหนังสือ การทำงานมีรายได้หาเลี้ยงครอบครัว การฝึกอาชีพเข้าร่วมโปรแกรมการบำบัดหรือทำกิจกรรมสังคมที่ตนสนใจได้มากกว่าในเรือนจำ ลดภาระค่าใช้จ่ายของรัฐ และเป็นการป้องกันการกระทำความผิดเพราะผู้กระทำความผิดจะถูกควบคุมตลอดเวลา และวิธีการลงโทษด้วยการควบคุมด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เป็นมาตรการลงโทษที่มีความยืดหยุ่น เพราะสามารถปรับใช้เพื่อฟื้นฟูจิตใจผู้กระทำความผิดได้เป็นการเฉพาะรายตามความเหมาะสม

และเหมาะสมที่จะนำมาใช้กับกระทำความผิดเล็กน้อยหรือลหุโทษ หรือการกระทำความผิดโดยพลั้งพลาด

ข้อเสีย คือ การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดทำให้ผู้กระทำความผิดได้ไปใช้ชีวิตกับครอบครัวของผู้กระทำความผิดเอง อาจทำให้ครอบครัวของผู้ที่ถูกควบคุมตัวด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์จะประสบกับความเครียดถูกรบกวนเวลาส่วนตัวของครอบครัว เช่น การได้รับโทรศัพท์ที่รบกวนในเวลาดีก ตลอดจนการสุม่ตรวจจากเจ้าหน้าที่สถานที่พักอาศัยอันส่งผลให้ครอบครัว และและวิธีการลงโทษด้วยการควบคุมด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เป็นมาตรการลงโทษที่เหมาะสมกับการกระทำความผิดที่มีลักษณะร้ายแรงเท่านั้น

5. การควบคุมผู้กระทำความผิดด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยในปัจจุบัน

จากการศึกษาพบว่าประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่เหมาะสมกับปัญหาความแออัดในเรือนจำ โดยรัฐพยายามที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยเริ่มนำความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีมาใช้ในการบวนการยุติธรรม การนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการควบคุมผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ ดังนี้

1. มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 89/2 (3) กำหนดหลักเกณฑ์ในการนำวิธีการควบคุมด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ได้ ซึ่งไม่ว่าผู้ต้องโทษจะได้รับคำพิพากษาให้จำคุกโทษสูงสุดเพียงใดและไม่ว่าได้รับโทษจำคุกด้วยความผิดร้ายแรงเท่าใดเมื่อได้รับโทษจำคุกมาระยะหนึ่งแล้วเท่านั้นจึงจะได้รับพิจารณาถึงความเหมาะสมในการใช้มาตรการควบคุมผู้ต้องโทษด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกัน และเช่นเดียวกับผู้ซึ่งได้รับโทษตามคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดเล็กน้อยและโทษจำคุกไม่มากก็ต้องได้รับการจำคุกมาก่อนหนึ่งในสามก่อนเท่านั้น จึงจะได้รับการพิจารณาให้ใช้การควบคุมผู้ต้องโทษด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์

2. กรมคุมประพฤติ กรมราชทัณฑ์ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนและศาล ต่างมีการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการควบคุมตัวผู้กระทำความผิด ประกอบกับปัจจุบันกรมคุมประพฤติได้ผลักดัน โครงการนำร่องควบคุมเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดด้วยระบบนาฬิกาข้อมืออิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบสัญญาณดาวเทียม GPS โดยอาศัยอำนาจพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 138 (8) ซึ่งจะนำมาใช้กับเด็กและเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานครที่แข่งรถจักรยานยนต์บนทางสาธารณะ

จากการที่ได้ศึกษาถึงวิธีการลงโทษผู้กระทำความผิดการควบคุมผู้กระทำความผิดด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ข้อดีและข้อเสียของวิธีการลงโทษ ตลอดจนปัญหาของการลงโทษปรับและกักขังแทนค่าปรับของประเทศไทยแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าประเทศไทยน่าจะนำวิธีการควบคุมผู้กระทำความผิดด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้เป็นมาตรการทางเลือกอย่างหนึ่งแทนการกักขังแทนค่าปรับในปัจจุบัน เนื่องจากมีความเหมาะสมดังนี้

1. ผู้กระทำความผิดซึ่งศาลมีคำพิพากษาให้กักขังแทนค่าปรับ ส่วนใหญ่เป็นผู้กระทำความผิดเล็กน้อย หรือลหุโทษ หากผู้กระทำความผิดไม่เงินชำระค่าปรับจะลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยการกักขังแทนค่าปรับ ผู้เขียนเห็นว่าไม่เหมาะสมกับเพราะการลงโทษด้วยวิธีการกักขังก็ไม่ต่างกับวิธีการลงโทษจำคุก ดังนั้น การนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาควบคุมผู้กระทำความผิดแทนการกักขังแทนค่าปรับจึงเหมาะสมกว่า

2. การควบคุมผู้กระทำความผิดด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แทนการกักขังแทนค่าปรับ ผู้กระทำความผิดยังคงสามารถกลับไปใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้ตามปกติ ทำให้บุคคลในครอบครัวคงมีความสัมพันธ์อันดีกันเช่นเดิม กรณีผู้กระทำความผิดที่ยังเรียนหนังสือหรือศึกษาอยู่ก็ยังคงไปศึกษาเล่าเรียนได้ตามปกติจึงไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการศึกษาของผู้กระทำความผิดประการหนึ่งคือการกรณีผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่มีงานทำมีรายได้ การใช้วิธีการควบคุมดังกล่าวผู้กระทำความผิดยังคงไปทำงานได้ตามปกติ เมื่อทำงานก็ย่อมมีเงินมาชำระค่าปรับตามคำพิพากษาของศาล ซึ่งกรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่าหากผู้กระทำความผิดได้กลับไปทำงานและมีเงินมาชำระค่าปรับนั้นตรงกับเจตนารมณ์ของโทษปรับอย่างแท้จริง

3. การควบคุมผู้กระทำความผิดด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แทนการกักขังแทนค่าปรับ ลดความแออัดในสถานที่กักขัง รัฐไม่ต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายในการจัดหาสถานที่กักขัง ค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้กระทำความผิดในสถานที่กักขัง

6. หลักเกณฑ์การนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ควบคุมผู้ต้องโทษปรับแทนการกักขังแทนค่าปรับ ดังนี้

6.1 ประเภทผู้ต้องโทษ

ซึ่งอาจจะเป็นผู้ต้องโทษปรับที่ศาลมีคำพิพากษาให้ชำระค่าปรับแล้วไม่สามารถชำระค่าปรับได้ในวันที่ศาลอ่านคำพิพากษา หรือผู้ต้องโทษปรับที่ศาลมีเห็นเหตุอันควรสงสัยว่าจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ

6.2 ผู้มีอำนาจร้องขอตามกฎหมาย

ผู้ต้องโทษปรับ อาจร้องขอต่อศาลเพื่อขอให้มีการควบคุมด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ แทนการกักขังแทนค่าปรับ หรือ หากศาลเห็นสมควรอาจสั่งให้มีการควบคุมผู้ต้องโทษปรับด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์โดยไม่ต้องมีการร้องขอก็ได้

6.3 การพิจารณาสั่งให้ใช้การควบคุมผู้ต้องโทษปรับด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์

ในการพิจารณาสั่งอนุญาตให้นำการควบคุมผู้ต้องโทษด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้แทนการกักขังแทนค่าปรับนั้น ศาลต้องคำนึงถึงฐานความผิด ความประพฤติ สุขภาพของผู้ต้องถูกกักขัง ตลอดจนสุขภาพและความปลอดภัยของผู้เสียหายและสังคมด้วย

6.4 เมื่อศาลได้พิจารณาแล้ว ศาลมีอำนาจสั่งให้ควบคุมผู้ต้องโทษปรับด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แทนการกักขังแทนค่าปรับ โดยกำหนดหลักเกณฑ์เงื่อนไขการควบคุมให้เหมาะสมกับผู้ต้องโทษปรับแต่ละราย โดยไม่กระทบหรือเกิดปัญหากับการใช้ชีวิตประจำวัน การศึกษา หรือการทำงาน โดยศาลต้องสั่งให้มีเจ้าหน้าที่ควบคุมรับผิดชอบการดำเนินการควบคุมด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ให้เป็นไปตามคำสั่ง

6.5 หากภายหลังผู้ต้องโทษปรับไม่ปฏิบัติตามวิธีการหรือมาตรการ กล่าวคือฝ่าฝืนคำสั่ง หลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขในการควบคุมด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ที่ได้กำหนดไว้ หรือมีพฤติการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไปหลังจากที่ศาลมีคำสั่งให้ใช้ กรณีดังกล่าวศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งที่ใช้ในการควบคุมไปในทางที่ผ่อนคลายหรือเข้มงวดขึ้นได้ หรือดำเนินการให้ผู้ต้องโทษปรับ กลับมารับโทษกักขังแทนค่าปรับในสถานที่กักขังได้

ซึ่งหากประเทศไทยจะนำวิธีการควบคุมผู้กระทำด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แทนการกักขังแทนค่าปรับมาใช้จำเป็นต้องมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายอาญาที่มีอยู่หรือไม่อย่างไร ซึ่งผู้เขียนจะขอก้าวเป็นแนวทางในบทสรุปและข้อเสนอแนะเพื่อพิจารณาต่อไป

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

หลังจากที่ได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับลงโทษทางอาญาและโทษปรับทางอาญา ตลอดจนมาตรการกักขังแทนค่าปรับกรณีที่ไม่สามารถชำระค่าปรับมาแล้วนั้น ผู้เขียนเห็นว่ากรณีที่กฎหมายอาญากำหนดโทษปรับเป็นวิธีการลงโทษทางอาญาประเภทหนึ่ง เป็นมาตรการลงโทษที่เหมาะสมและมีความจำเป็นอยู่เพราะเป็นมาตรการลงโทษแทนการจำคุกระยะสั้น เหมาะสมกับความผิดเล็กน้อย ความผิดที่ไม่ร้ายแรง การจะนำตัวผู้กระทำความผิดไปจำคุกเพียงระยะสั้นๆ ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ให้เกิดการสำนึกผิด มีแต่จะส่งผลเสียต่อผู้กระทำความผิดอาจเลียนแบบพฤติกรรมอาชญากรในคุก และรัฐต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการดูแล

โดยเจตนารมณ์หรือความมุ่งหมายของการลงโทษปรับมุ่งที่จะบังคับเอาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด มิใช่เสรีภาพเช่นการลงโทษจำคุกหรือกักขัง เพราะการลงโทษปรับเหมาะกับการใช้ลงโทษผู้กระทำความผิดเล็กน้อย จึงจำเป็นต้องลงโทษต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดในการที่จะนำชดเชยให้กับความเสียหายที่ผู้เสียหายหรือสังคมได้รับ แต่ถึงแม้ว่าโทษปรับจะนำมาใช้กับผู้กระทำความผิดเพียงเล็กน้อยก็ตาม แต่ปัจจุบันเมื่อศาลพิพากษาให้ผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับ หากผู้กระทำความผิดไม่มีเงินชำระค่าปรับ ก็ย่อมถูกยึดทรัพย์สินแทนค่าปรับหรือมิฉะนั้นต้องถูกกักขังแทนค่าปรับตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 บัญญัติว่า

“ผู้ใดต้องโทษปรับและไม่ชำระค่าปรับภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ศาลพิพากษา ผู้นั้นต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ หรือมิฉะนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ แต่ถ้าศาลเห็นเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลจะสั่งเรียกประกันหรือจะสั่งให้กักขังผู้นั้นแทนค่าปรับไปพลางก็ได้

ความในวรรคสองของมาตรา 24 มิให้นำมาใช้บังคับแก่การกักขังแทนค่าปรับ”

ซึ่งบทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 จะเห็นได้ว่าโทษปรับเปลี่ยนเป็นโทษกักขังเพราะผู้ต้องโทษไม่สามารถชำระค่าปรับได้หรือจงใจหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ดังนั้นการที่ศาลจะเปลี่ยนโทษปรับเป็นโทษกักขังในกรณีที่ผู้ต้องโทษไม่ชำระค่าปรับนั้น ศาลจะกระทำได้ต่อเมื่อกำหนด 30 วันนับแต่วันที่ศาลพิพากษาให้ปรับแล้ว บัญญัตติดังกล่าวเป็นการให้เป็นดุลพินิจ

ศาลที่จะกำหนดมาตรการเพื่อให้ได้มาซึ่งค่าปรับ โดยการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ หรือจะนั้นจะต้อง กักขังแทนค่าปรับ แต่แนวทางปฏิบัติที่ศาลใช้ปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบันมักจะใช้วิธีกักขังแทนค่าปรับ เท่านั้น ซึ่งผู้เขียนว่าไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับ

ส่วนบทบัญญัติมาตรา 29 วรรคสอง บัญญัติว่า “ความในวรรคสองของมาตรา 24 ห้าม มิให้นำมาใช้แก่การกักขังแทนค่าปรับ” หมายความว่า การกักขังแทนค่าปรับจะไม่สามารถกักขังได้ ในสถานที่ซึ่งมาตรา 24 วรรคสองระบุไว้ อันได้แก่ ที่อยู่อาศัยของผู้ต้องขังเอง ที่อยู่ของผู้อื่นที่ ยินยอมรับผู้นั้นไว้ หรือสถานที่อื่นที่อาจกักขังได้เพื่อความเหมาะสม ด้วยเหตุดังกล่าวการกักขัง แทนค่าปรับจึงต้องกักขังไว้ในสถานที่กักขังซึ่งทางราชการกำหนดไว้ อันมิใช่เรือนจำตามมาตรา 24 วรรคแรกเท่านั้น แม้สถานที่กักขังจะไม่ใช้การจำคุกในเรือนจำ การนำผู้ต้องโทษไปอยู่ในสถานที่ กักขังก็เป็นการตัดเสรีภาพที่ย่อมไม่แตกต่างกับการติดคุกแต่อย่างใด

แม้ปัจจุบันจะมีมาตรการอื่นๆ เพื่อแก้ไขปัญหากรณีผู้ต้องโทษปรับที่ไม่มีเงินชำระ ค่าปรับโดยผู้ต้องโทษปรับสามารถขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณะประโยชน์แทน ค่าปรับแทนการถูกกักขังแทนค่าปรับได้ แม้จะเป็นมาตรการที่ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของโทษปรับ เท่าใดนัก แต่ก็ยังไม่ลบล้างเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับทั้งหมดโดยสิ้นเชิง แต่การขอทำงาน บริการสังคมหรือทำงานสาธารณะประโยชน์ก็มีใช้จะนำมาใช้กับผู้ต้องโทษปรับได้ทุกรายไป แต่ผู้ ต้องโทษที่จะขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณะประโยชน์แทนค่าปรับก็ยังมีข้อจำกัดภาย ใต้อายุที่กฎหมายกำหนดอย่างเช่น ผู้ต้องโทษไม่มีเงินชำระค่าปรับ โดยค่าปรับนั้นต้องไม่เกิน 80,000 บาท

หลายประเทศพยายามหาแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหากรณีไม่สามารถบังคับโทษปรับ แทนวิธีการกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ควบคุมผู้ต้องโทษแทนการ กักขังแทนค่าปรับ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าวิธีการดังกล่าวแม้จะไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของโทษปรับเสีย ทีเดียว แต่ก็มิได้ลบล้างเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับโดยสิ้นเชิง ซึ่งหากประเทศไทยนำวิธีการ ควบคุมผู้ต้องโทษกักขังแทนค่าปรับด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ก็จะเกิดผลดีและประโยชน์ หลายประการ กล่าวคือ ผู้ต้องโทษไม่ต้องสูญเสียอิสรภาพเพราะต้องเข้าไปอยู่ในสถานที่กักขัง ผู้ ต้องโทษสามารถกลับไปใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้ตามปกติ สามารถเรียนหนังสือ ทำงานมีรายได้มีดูแลครอบครัวและมีรายได้มาชำระค่าปรับตามเจตนารมณ์ของโทษปรับอย่าง แท้จริง อีกทั้งรัฐไม่รับภาระในการจัดหาสถานที่กักขังและค่าใช้จ่ายในการดูแลแต่อย่างใด

2. ข้อเสนอแนะ

ผู้เขียนเห็นว่าการใช้โทษปรับทางอาญายังคงมีความเหมาะสมและจำเป็นอยู่ แต่การบังคับให้ได้ซึ่งค่าปรับในกรณีที่ต้องโทษปรับไม่มีเงินชำระค่าปรับนั้น ควรมีการบังคับให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับที่แท้จริงและควรมีการนำมามาตรการอื่นๆ มาบังคับใช้ก่อนการนำวิธีการกักขังแทนค่าปรับมาใช้กับผู้กระทำความผิด ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อแก้ปัญหาการใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับ คือ

1. โทษปรับอาญามีเจตนารมณ์หรือความมุ่งหมายที่จะบังคับเอาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด เพื่อมาชดใช้ความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือสังคม ซึ่งบทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการบังคับโทษปรับไว้ โดยให้ผู้กระทำความผิดต้องชำระค่าปรับกรณีที่ไม่ชำระค่าปรับศาลสามารถนำมามาตรการอื่นเพื่อบังคับค่าปรับแก่ผู้กระทำความผิด ได้แก่ การยึดทรัพย์สิน หรือการกักขังแทนค่าปรับ แม้บทบัญญัติกฎหมายจะกำหนดให้เป็นดุลพินิจศาลในการใช้มาตรการเพื่อบังคับค่าปรับได้ตามสมควร แต่ผู้เขียนเห็นว่าเพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับ ศาลควรใช้มาตรการยึดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเสียก่อนเป็นลำดับแรก เว้นแต่มีเหตุผลและความจำเป็นอื่นที่ไม่อาจนำมามาตรการดังกล่าวมาใช้บังคับได้ และนำมามาตรการทำงานบริการสังคมหรือการทำงานบริการสาธารณะประโยชน์แทนค่าปรับมาใช้บังคับต่อไป ตามความเหมาะสมและเพื่อประโยชน์ของเจตนารมณ์ของกฎหมายต่อไป ส่วนมาตรการกักขังแทนค่าปรับขอให้เป็นมาตรการสุดท้ายที่จะนำมาใช้

2. เมื่อเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับคือมุ่งบังคับเอาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด การนำวิธีการกักขังแทนค่าปรับมาใช้ ผู้เขียนเห็นว่าไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย และการกักขังแทนค่าปรับมิได้เป็นการชดใช้ความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือสังคมแต่อย่างใด แต่กลับเป็นการเพิ่มภาระแก่รัฐที่ต้องเสียหายค่าใช้จ่ายในการสร้างสถานที่กักขังและค่าใช้จ่ายในการดูแล ผู้เขียนเห็นว่าควรนำวิธีการควบคุมผู้ต้องโทษด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้แทนการกักขังแทนค่าปรับโดยจำเป็นต้องมีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 กำหนดเปิดช่องให้ศาลมีมาตรการทางเลือกในการลงโทษปรับ โดยนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ควบคุมแทนการกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งผู้ต้องโทษปรับจะถูกกักขังในสถานที่อยู่อาศัยของตนหรือของบุคคลอื่นที่ยินยอมหรือสถานที่อื่นที่ใช้กักขังได้ โดยให้ศาลสามารถพิจารณาถึงความเหมาะสมในการนำการควบคุมผู้ต้องโทษ จึงเห็นสมควรแก้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 ใหม่ ดังนี้

“ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 ผู้ใดต้องโทษปรับและไม่ชำระค่าปรับภายใน 30 วันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา ผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์ใช้ค่าปรับ หรือมิฉะนั้นจะต้องถูกกักขัง

แทนค่าปรับ แต่ถ้าศาลเห็นเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลจะสั่งเรียกประกันหรือจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับไปพลางก่อนก็ได้

กรณีศาลสั่งให้กักขังแทนค่าปรับหากศาลเห็นสมควรหรือผู้ต้องโทษปรับร้องขอให้มีการควบคุมผู้ต้องโทษปรับด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แทนการกักขังแทนค่าปรับกรณีนี้ให้นำความในวรรคสองมาตรา 24 มาใช้บังคับแก่การกักขังแทนค่าปรับ

กรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ควบคุมผู้ต้องโทษปรับด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ต้องคำนึงถึงเพศ อายุ ประวัติการนับถือศาสนา ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ สิ่งแวดล้อม หรือสภาพความผิดของผู้ต้องโทษปรับประกอบด้วย และศาลจะกำหนดเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใดให้ผู้ต้องโทษปรับปฏิบัติเพื่อแก้ไขฟื้นฟูหรือป้องกันมิให้ผู้นั้นกระทำความผิดซ้ำอีกก็ได้

ในการควบคุมผู้ต้องโทษปรับด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แทนการกักขังแทนค่าปรับ ให้ถืออัตรา 200 บาทต่อหนึ่งวัน และไม่ว่าในกรณีความผิดกระทงเดียวหรือหลายกระทงห้ามควบคุมผู้ต้องโทษปรับด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แทนการกักขังแทนค่าปรับเกินกำหนด 1 ปี เว้นแต่กรณีที่ศาลพิพากษาให้ปรับตั้งแต่ 80,000 บาทขึ้นไป ศาลจะสั่งกักขังแทนค่าปรับเป็นระยะเวลาเกินกว่า 1 ปีแต่ไม่เกิน 2 ปีก็ได้

เมื่อผู้ต้องโทษปรับถูกควบคุมด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แทนการกักขังแทนค่าปรับครบตามกำหนดแล้ว ให้ถอนเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์จากผู้ต้องโทษปรับทันทีในวันที่ครบกำหนด ถ้าผู้ต้องโทษปรับนำเงินค่าปรับมาชำระครบแล้วก็ให้ปล่อยตัวทันที”

และผู้เขียนเห็นว่าควรบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29/1 เพิ่มเติม ดังนี้

“ถ้าภายหลังศาลมีคำสั่งตามมาตรา 29 แล้ว ความปรากฏแก่ศาลเองหรือเจ้าพนักงานว่าผู้ต้องโทษปรับมีเงินพอชำระค่าปรับได้ในเวลาที่ยื่นคำร้องตามมาตรา 29/1 หรือฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ศาลจะเพิกถอนคำสั่งอนุญาตดังกล่าวและปรับหรือกักขังแทนค่าปรับ โดยให้หักจำนวนวันที่ถูกควบคุมด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาแล้วออกจากจำนวนเงินค่าปรับก็ได้

ในระหว่างผู้ต้องโทษปรับถูกควบคุมด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แทนการกักขังแทนค่าปรับ หากผู้ต้องโทษปรับไม่ประสงค์จะถูกควบคุมด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์อีกต่อไป อาจขอเปลี่ยนแปลงเป็นโทษปรับหรือกักขังแทนค่าปรับก็ได้ ในการนี้ ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตตาม คำร้องขอ โดยให้หักจำนวนวันที่ถูกควบคุมด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาแล้วออกจากจำนวนเงิน ค่าปรับก็ได้”

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจำคุกโดยวิธีการอื่นที่สามารถจำกัดการ
เดินทางและอาณาเขต พ.ศ. 2556.
- กุศล บุญเย็น. (2539). *คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* กรุงเทพมหานคร นิติบรรณาการ
เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์. (2544). *คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1* พิมพ์ครั้งที่ 7 แก้ไขเพิ่มเติม
กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- โกเมน ภัทรภิรมย์ *โทษปรับ* บทบัญญัติปีที่ 16 ตอน 3 (กันยายน 2516).
- จิตติ ดิงศภัทย์. (2525). *กฎหมายอาญาภาค 1* กรุงเทพมหานคร สำนักอบรมศึกษา กฎหมายเนติ
บัณฑิตยสภา.
- เชษฐภัทร พรหมชนะ. (2546). *การนำมาตรการอื่นมาใช้บังคับนอกเหนือจากการกักขังแทนค่าปรับ*
วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ซีต้า ธนฐิติวงศ์. (2553). *การควบคุมผู้ต้องโทษด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์* วิทยานิพนธ์ปริญญา
นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายอาญา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณรงค์ ใจหาญ. (2549). *รายงานการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดชั้นโทษ
และการนำไปปรับใช้ในประมวลกฎหมายอาญา เสนอต่อสำนักงานกิจการยุติธรรม
กระทรวงยุติธรรม.*
- ณรงค์ ใจหาญ. (2543). *กฎหมายว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย* กรุงเทพมหานคร:
วิญญูชน.
- ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ์. (2546). *หลักกฎหมายอาญา ภาคทั่วไป* พิมพ์ครั้งที่ 6 แก้ไขเพิ่มเติม
กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- นัทธี จิตสว่าง. (2524). *แนวความคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด โดยไม่ใช้
เรือนจำ* วารสารราชทัณฑ์ ปีที่ 29 (มกราคม – กุมภาพันธ์).
- เบ็ญจะ เฟ็งคิชฐ์. (2531). *การคุมขังผู้ต้องโทษไว้ในที่อยู่อาศัยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์*
สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499.
- ประมวลกฎหมายอาญา ร.ศ. 127.
- พิรุฬห์ โศกุลววรรณ. (2532). *การลงโทษทางอาญา* วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขานิติศาสตร์ จุฬาลงกรมหาวิทยาลัย.

- พล.ต.ต. ไถง ปราสาจากศัตรุ. (2549). *การนำมาตรการอื่นมาแทนการกักขังแทนค่าปรับในทางอาญา*
การอบรมหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่นที่ 9 วิทยาลัย
การยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม.
- พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553.
รองพล เจริญพันธ์. (2551). *การใช้โทษปรับเป็นตามมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคในเรื่องคำพรรณนา*
คุณภาพสินค้าหรือการโฆษณาที่ไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภค วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 10
ฉบับที่ 2.
- รายงานการประชุม world congress on probation และ strategic meeting on electronic monitoring
ระหว่างวันที่ 7-11 ตุลาคม 2556 ณ กรุงลอนดอน ประเทศสหราชอาณาจักร.
- วิระพงษ์ บุญโญภาส และคณะผู้วิจัย. (2551). *รายวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการมาตรการยึดทรัพย์สิน*
ใช้ค่าปรับและมาตรการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา คณะนิติศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิระพล ปานบุตร. (2522). *โทษปรับในสวีเดน* วารสารอัยการ ปีที่ 2 ฉบับที่ 14.
- สุวรรณ ทองเนื้อแข็ง (2539) *การบังคับโทษปรับ* วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
นิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนัย มโนมัยอุดม. (2531). *ระบบกฎหมายอังกฤษ* กรุงเทพมหานคร : ประยูรวงศ์.
- สุมนทิพย์ จิตสว่าง และ จุฑิยา เพชรมณี. (2549). *โครงการติดตามประเมินผลการนำระบบการ*
ควบคุมด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับผู้กระทำความผิด เอกสารวิจัย
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมพร พรหมหิตาธร. (2531) *โทษปรับ* อัยการนิเทศ.
- หยุด แสงอุทัย. (2544). *กฎหมายอาญา 1* กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อังคณา บุญสิทธิ์. (2542). *มาตรการไม่ควบคุมตัวผู้กระทำความผิด* วารสารยุติธรรม ปี 14
(พฤษภาคม).

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางสาวจิวรรณ มานะการ
วัน เดือน ปีเกิด	14 มกราคม 2523
สถานที่เกิด	อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา
ประวัติการศึกษา	ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2545
สถานที่ทำงาน	สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค
ตำแหน่ง	นักสืบสวนสอบสวนปฏิบัติการ

